

kees boer

een ongeluk in mijn geheugen

Een ongeluk in mijn geheugen

Kees Boer

2011-2013

Dag 1
29 april

Ik had de bruinkeelortolaan scherp in beeld. We waren een kwartier geleden naar boven geklommen langs het smalle pad naar het kapelletje, dat vanaf de weg te zien was geweest, precies zoals de vogelgids aangaf. We waren beslist niet de enigen, die naar Lesbos waren gevlogen en die met de telelens in de aanslag in stilte wachtten om hier dat kleine vogeltje vast te leggen. Het is maar een paar weken dat de vogeltrek het Griekse eiland tot een druk bezocht oord maakt voor vogelaars, die van heinde en verre aan komen zetten en met dezelfde vogelgidsen dezelfde plekken op het eiland bezoeken. De rest van het jaar deed het eiland zijn naam meer eer aan. Nu had niemand veel belangstelling voor de eigen soort maar des te meer voor de vele vogels die tijdens de trek naar het noorden korte tijd doorbrengen op het eiland.

Zelf ben ik geen vogelaar, maar ik was met twee vrienden meegegaan, vooral om er even uit te zijn, uit de eenzaamheid sinds het ongeluk. Ik zag wel veel mensen, meer dan ooit, maar alles leek gereduceerd tot een zwart-witfilm met veel grijs. Hier scheen de zon en de wind speelde met mijn haren.

"Waar zit hij?" vroeg een Zweedse vrouw uit een groepje met een eigen Zweedse gids. Deze liet de vrouw door zijn telescoop kijken. De telescoop was met een camera met telelens op een plankje gemonteerd zodat hij direct kon vastleggen wat hij door zijn kijker zag.

"Daar op de steen rechtsachter de struik met die gele bloemen."

Een klein rotvogeltje maar vergroot wel met een mooie tekening. Ik schreef de naam bij op mijn lijstje van gespotte vogels. De eerste dag al 31 verschillende soorten waaronder de (voor mij) veel interessantere flamingo's en zwarte ibissen bij de onrendabele zoutpannen die in Kalloni nog in stand werden gehouden door een rijke meneer. Daar kon je mee thuis komen. De tweede dag was nog maar net begonnen. Nu was de ortolaan ook wel interessant qua naam. Hoe heette dat boek nou toch met die ortolaan? Of was het de naam van die rondvaartboot op de Vecht? Ik wist het even niet zoals wel vaker gebeurde de laatste tijd. Ik zou er 's nachts wel opkomen, wanneer ik zoals gebruikelijk niet kon inslapen of kort na drieën weer wakker werd en aansluitend niet meer in slaap viel. Malen over wat er gebeurd was. Vroeger had ik daar totaal geen last van. Dan kroop ik tegen haar aan en als we niet eerst gingen vrijen sliepen we altijd snel in, anders erna.

De huurauto zette verder koers naar Ypsilou-klooster. Het was niet druk op de weg. De vogelaars brachten meer tijd door met kijken dan met autorijden, maar je kwam gegarandeerd dezelfde groepen meerdere keren op een dag tegen. Kijk een arendbuizerd. Mijn vrienden zagen de stipjes al ruim voordat ik ze zag. De auto werd geparkeerd en de enige goede telelens die wij bij ons hadden werd met statief en al meegenomen en gericht op de bergkam. Inderdaad, de stipjes bleken vogels en door de lens zelfs door mij te herkennen als grote roofvogels. Hier geen klein grut, wel wat schapen. Lammetjes worden volgens Ernst wel door die roofvogels van de grond gelicht en meegenomen naar hun nest. Dat was andere kost dan lammetjespap voor de kleintjes.

Verder naar het klooster. Ik was na grote aarzeling toch meegegaan op deze tocht naar het klooster. Ik had me na het ongeluk voorgenomen nooit meer een kerk, kathedraal, synagoge of moskee te bezoeken en al helemaal geen bergweggetjes te bewandelen. Het waren eigenlijk mijn vrienden die er op hadden aangedrongen om mee te gaan, net als snel weer gaan paardrijden wanneer je eraf gevallen was. Gelijk hadden ze. Mijn vroegere liefde voor kathedralen en kapelletjes op vakantie moest weer terugkomen. Wat anders viel er te beleven in bepaalde streken van Europa? Het was nu drie jaar geleden. Ik begon al te vergeten hoe alles precies verlopen was.

De film begon hiaten te vertonen. Misschien vulde ik al delen op waardoor ik er beter af kwam. Wie zou het zeggen?

De tocht werd weer even onderbroken voor een omweg. Bij de vuurtoren waren gisteren nog Yelkouan pijlstormvogels gezien. Met de telelens wel te verstaan waarschijnlijk. Ze bleven altijd op zee, die rakkers. Slapen deden ze in de lucht. Eén oog dicht en één hersenhelft uit. Zou dat nou niet te trainen zijn? Handig voor nachtwakers. Was dat niet het trucje van Argus die met zijn honderd argusogen, waarvan er altijd wel één open was, over een koe waakte voor Hera, de vrouw van Zeus? De koe die eigenlijk Io, de minnares van Zeus, was en die Zeus toen Hera aan kwam lopen snel in een koe getransformeerd had? Uit dat verhaal blijkt overigens dat het toch geen onfeilbaar trucje is omdat het Hermes met zijn fluitspel lukte alle ogen van Argus in slaap te sussen om daarna diens kop af te hakken, waarna Io kon ontsnappen. Hera vroeg toen aan Heracles of zij de ogen van Argus mocht hebben, die ze vervolgens naar een pauw gooide waar die al die mooie ogen aan te danken heeft. Om deze reden wordt Hera altijd met een pauw wordt afgebeeld.

Huurauto's op Lesbos hebben het zwaar. Al snel ging het over een weg met meer gaten dan wegdek. Koffie hadden we nog niet gehad.

“Bij de vuurtoren zal wel een tentje zijn, er is ook een strand. Nog even over de heuvel heen, dan zijn we er.”

Wel een vuurtoren en op het strandje zelfs een douche, maar geen etablissement en ook geen Yelkouan pijlstormvogels te bekennen. Naast de vuurtoren stonden een oude legertank en een afweergeschut. Er was een kooi met kippengaas omheen gezet. In de kooi waren inmiddels zoveel grassen en opkomende struiken dat het er eerder liefelijk dan agressief uitzag. Hier wel vogeltjes: mussen en een verdwaalde grauwe gors.

“Kom op. Laten we doorgaan, misschien is er in het klooster wel iets te drinken en te eten.”
Ik verlangde zowat naar het klooster. Raar wat een lege maag met je gevoelens doet.

We moesten aan de voet van de berg parkeren, want de meeste vogels zaten aan de zuidkant en waren te zien vanaf de weg die naar boven voerde. Van de vele soorten herkende ik nog niet de helft. Maar een zwartkopgors kon ik zelfs weleens als eerste zien.

Ik keek vooruit. Bij het klooster zat een fotograaf met een telelens zoals je die hooguit langs voetbalvelden zag. Hij zat doodstil op een kist onder een soort camouflagedoek. Lens gericht op een struik naast de muur om het klooster. Zijn kennelijke begeleider zat lekker in het zonnetje onderuit op een klapstoel voor de auto waarmee ze naar boven tot het klooster waren gereden. Las een boek en riep af en toe wat naar een kind dat bij de auto speelde. Frank en Ernst waren ook gearriveerd, nog vol van een Eleonora's valk die in de lucht te zien was geweest.

“Zullen we naar binnen gaan?”

In Ypsilou-klooster heerste volstreekte rust. Woonde er wel iemand? De zon scheen nu recht boven onze hoofd. Gelukkig, er was een druppelkraantje boven een fontein of was het iets heiligs? Smaakte goed. Mijn tong veranderde van leer weer in een soepel tastorgaan. Een Griekse sla zou ons goed doen, maar daar was geen kijk op in deze omgeving. Er brandde licht in een huis op de binnenplaats. De deur leidde naar een mooie kapel met Grieks-orthodoxe inrichting. Geen beeldenstorm in dit deel van de wereld. Veel vergulds en zeer fotogeniek. Ik nam een aantal foto's, eerst zonder flits, maar de laatste toch maar met flits want het was er wel erg donker. Juist toen ik naar buiten ging kwam Frank net binnen. Hij had zijn camera op de automatische piloot staan en deze begon in de donkere ruimte dus automatisch te flitsen, waarop een in een blauwe pij gehulde monnik met een woest uiterlijk en een paardenstaart binnenstroomde. De monnik ging tegen Frank tekeer, terwijl ik buiten nog een paar sfeerfoto's maakte van de fontein.

De monnik liep een trap op naar de eerste etage van het gebouw dat aan die kant van het klooster onderdeel was van de muur. Beneden stond een verweerde aanduiding van een museum dat boven te vinden zou zijn. Daar liep onze monnik naar binnen. Ik volgde hem en de monnik nodigde

mij met gebarentaal uit om rond te kijken. Frank werd bij de deur tegengehouden. Zo'n ketter mocht niet naar binnen. Ik vroeg de monnik in het Engels hoe oud het klooster was. Dat begreep hij niet. Toen maar in het Duits, dat hij beter leek te verstaan, maar niet in dezelfde taal kon beantwoorden. 'Of ik mocht fotograferen.' Ik wees op mijn fototoestel. 'Nee' schudde de monnik furieus en hij wees me daarna op een stapeltje etsen van het klooster in een platte vitrine, waarvan ik er toen maar één kocht om mijn slechte geweten te sussen.

Buiten gekomen liepen we via dezelfde trap naar boven door, de muur op en hadden van daar een prachtig uitzicht over de streek. In de verte lag een klein stadje, hopelijk met een restaurant. De auto deed er 20 minuten over voordat we het centrale plein opdraaiden. Een oud vrouwtje voor een slagerij annex groentewinkel annex kruidenier annex vliegenbolwerk probeerde ons haar nering in te lokken. Wij liepen door naar een eetcafé op de hoek, waar een man naar de tv zat te kijken terwijl hij weesgegroettes afwerkte met behulp van een bijbehorende kralenketting. Een reportage van een koninklijk huwelijk op een hoog opgehangen televisie vulde de ruimte, evenals de zon dat deed.

'Of we nog iets konden eten' in gebarentaal werd met ja knikken beantwoord.

"Griek salade, choriaticè salata?"

Wederom een knik en nu met een brede glimlach. De waard zei iets tegen zijn frêle dochter, die naar buiten liep in de richting van de door ons eerder verwaarloosde groentevrouw. De feta, de uien en de olijven waren al aanwezig maar de sla en de tomaten moesten nog gehaald.

Boven onze hoofden werd ook ja gezegd en werden ringen uitgewisseld. We keken om ons heen. Op de toog stond een open weckfles gevuld met orchideeën. Kijk, die gaan we vanmiddag zoeken zei Frank. Hij had thuis met behulp van plantengidsen en Google Maps een paar gebiedjes op de landkaart gemarkeerd waar een stuk of 13 wilde orchideeënsoorten te vinden moesten zijn.

Eerst kijk je er gewoon overheen. We waren aangekomen bij het eerste gebiedje dat zich vlak na een soort steenfabriekje zo'n 50 meter langs een verharde zijweg uitstrekte. Toen we uitstapten had ik niet direct de indruk dat we hier orchideeën zouden vinden. We moesten de verhoogde berm op en ik gleed uit met mijn camera in één hand. Mijn knie deed pijn. De andere twee waren al wat doorgelopen en hadden kennelijk beet. Ik liep ze achterna en zag ze toen ook staan. Kleine plantjes met de typische bladbloemstructuur van orchideeën die je uit de betere bloemenwinkel kent of Albert Hein bij een actie. Ik liep wat verder en dacht weer een orchidee te hebben gevonden zij het wat minder duidelijk, leek misschien wel meer op een colchicine-plantje met van die paarse bloemen, maar die bloeit volgens mij pas in de herfst. Heet die niet herfsttijloos in het Nederlands? De andere twee waren al naar het volgende gebiedje gelopen aan de overkant van de weg. Ik riep Frank die in dit land der blinden onze éénoog is, maar hij hoorde me niet. Als die Griek een heel vaasje vol geplukt heeft mag ik er toch ook wel eentje plukken? Ik wilde het plantje plukken maar trok daarbij de wortel mee. Het had een rare paarse kleur en er kwam roze vocht uit de wortel. Even een tipje op mijn tong. Smaakte naar de geur van kamperfoelie. Ik dacht terug aan de kamperfoelie, die een buurman in een stadstuintje naast ons huis bij de voordeur had geplant. In de zomer liep je 's ochtends door een geurige wolk naar de auto, waardoor je in een heel goed humeur kwam.

Ik voelde me vreemd worden en herinnerde mij opeens heel gedetailleerd dat ik naar de auto loop met mijn tas over mijn schouder en dat ik me bedenk dat ik ons kind vergeten ben. Ik loop terug naar binnen, de trap op en tref Brenda in de woonkamer aan. Ze heeft alleen haar slipse aan.

"Zo, was je me vergeten?"

Ze loopt op me af, omhelst me en fluistert:

"ik voel dat ik ovuleer en dan ga jij weg zonder je plicht te doen."

Nou zo'n plicht was dat nou ook weer niet. Het was wel plezierig dat het niet zo wilde lukken met die kleine. We waren al vijf maanden om de dag bezig buiten de menstruaties om. Ze trekt me omlaag op het witte kleed en spreidt haar benen.

“Ik ben er klaar voor, maar schiet een beetje op want ik moet ook naar mijn werk en ik moet nog een kwartiertje blijven liggen met een kussen onder mijn billen. Ik heb gisterenavond gelezen, dat je dan meer kans op succes hebt. Kun je dat kussen van de bank pakken? Dat donkerrood gestreepte.”

Het begint te vervagen. Gelukt was het zeker niet, want dat kind van mij was er nooit gekomen. Vandaar al die ellende. Ik besloot om aan wat anders te denken. Ik had me daar na het ongeluk een beetje in getraind om er niet steeds aan terug te hoeven denken. De ene keer hielp het beter dan de andere keer. Ik dacht aan gisteren. Dat behoorde ook bij de training: denk aan iets dat je net hebt meegemaakt. Het doet er niet toe wat, als het maar iets recent is zodat je je het nog goed kunt herinneren. Als je dat vaker doet is het ook verdomde handig wanneer je iets kwijt bent. Je komt er veel sneller achter waar je iets gelaten hebt. Het was me gebleken dat je zelfs anderen kunt helpen met terug in de tijd te gaan.

Ik dacht aan ons vertrek van Schiphol. We waren erg op tijd want de vlucht was onzeker. Op het laatste moment was de al lang geboekte vlucht geannuleerd. Frank had drie maanden terug alles al geregeld maar had eergisteren een mail gekregen van cheaptickets.nl dat de vlucht van Athene naar Mytilini Airport op Lesbos gecanceld was en dat we pas 's middags weg konden en drie dagen later dan gepland terug. Allemachtig, wat nu? Drie dagen langer, dat was lastig te regelen met mijn werk en ook het hotel was waarschijnlijk volgeboekt in dit hoogseizoen voor de vogelaars. Het lag juist zo centraal. Het bleek dat ook Ernst zich vanwege zijn werk geen verlenging kon permitteren en ik had er om nog meer redenen weinig zin in. Vluchten is mooi maar niet te lang. Vier dagen vogelen is wel genoeg, leek me. Frank had al gekeken naar een privé vliegtuigje van Athene naar Lesbos. De vlucht van Amsterdam naar Athene met Olympic Airways ging wel gewoon door, maar die van hun dochtermaatschappij kennelijk niet. De boot misschien: er ging ook een veerboot van Athene naar Mytilini. We konden alleen nog op het dek terecht op een ligstoel en hij voer 's nachts. Leek mij wel leuk.

Frank zat ook niet stil, want met een boot hadden we misschien weer een probleem met onze huurauto die klaar zou staan op het vliegveld in Mytilini. Om 10 uur 's avonds kwamen we er achter dat de dochtermaatschappij zich losgemaakt had van Olympic Airways en dat Aegean Airways gewoon vloog op de tijd dat wij oorspronkelijk ook zouden gaan. Cheaptickets kreeg de opdracht de vlucht om te boeken naar Aegean. Dat lukte wel; alleen de tickets moesten we nog zien te krijgen op Schiphol voor Olympic Airways en op Athene voor Aegean.

“Hé. Waar blijf je nou?”

Frank en Ernst stonden beneden op de weg. Ze wilden door naar een volgend veldje. De overkant had niet veel opgeleverd. Ik plukte snel een paar plantjes extra en stopte die in een plastic zak, die in mijn trendy rugzak zat. Ik liet me voorzichtig op de weg glijden om niet weer een val te maken en ik liep ze snel achterna.

“Kijk, is dit ook geen orchidee?”

“Nee”, zei Ernst, “het lijkt meer op colchicine, maar dat is het ook niet.”

Frank vroeg met een big smile of ik een kreet hoorde toen ik het plantje uit de grond trok.

“Hoezo?”

“Nou, het lijkt wel familie van de alruinwortel of Mandragora officinarum met een deftig woord. Heb je Harry Potter niet gelezen?” We pakten de plantengids er bij, maar konden het niet determineren. Jammer dat we geen internetverbinding in dat hotel hadden.

“Ik wil wel weten wat het is,” zei ik. Ik zei niet waarom, namelijk dat het mijn geheugen versterkt had zodat het wel leek of ik het echt herbeleefde. Ik wilde het eerst nog een keer uitproberen, maar niet midden op de dag en ik wilde ook afwachten of ik er geen vervelende bijwerking van over zou houden: ondragelijke buikkrampen of rode vlekken over mijn hele lichaam.

Ik dacht nog eens terug aan mijn herinnering, maar ik wist al niet eens meer welke kleur dat kussen precies had en ik had het voor mijn gevoel net nog in mijn handen. Raar. Ik had wel eens gelezen

over experimenten van een neurochirurg die begin jaren zestig hersenoperaties uitvoerde bij patiënten met een ernstige vorm van epilepsie. Tijdens de operatie gaf hij kleine elektrische prikkels aan bepaalde hersenschorsgebieden en kon zo herinneringen oproepen. Het rare was dat de herinneringen helemaal niet bijzonder waren maar wel zeer gedetailleerd. Een metselaar kon precies vertellen wat de kleine afwijkingen waren van bepaalde stenen in een muur bestaande uit één type steen, die hij ergens gemetseld had. Controle van de muur liet achteraf zien dat het klopte. Waar de metselaar had gezegd dat er een steen met een gleufje zo en zo op die en die plek was gemetseld bleek dat ook zo te zijn. Dus een hele grote hoeveelheid volstrekt overbodige informatie die geen enkele metselaar zich normaal na een dag nog zou kunnen herinneren. Zoiets deed dat plantje kennelijk ook, maar kon je het ook sturen? De neurochirurg kon dat in ieder geval niet. Welke herinnering opgeroepen werd was volstrekt onvoorspelbaar. Maar hier lag dat misschien anders. De terugblik was tenslotte gestuurd door die kamperfoeliegneur.

Vivaldi begon. Een sms. U heeft één gemiste oproep. Er is een voicemail ingesproken. Ik bel en moet mijn wachtwoord intypen omdat ik in het buitenland ben. Ter bescherming. Alsof je in het binnenland niet beschermd hoeft te worden tegen al die Nigerianen die je graag willen inhuren om een erfenis naar het buitenland te sluizen. Tegen een flinke vergoeding natuurlijk, nadat je eerst wat gestort hebt. Dat iemand daar intrapt.

Dat stomme wachtwoord, moest natuurlijk weer net meer cijfers zijn dan mijn gewone wachtwoord. Na drie keer typen lukte het om de voicemail aan de praat te krijgen: "moordenaar". Dat leek me geen Nigeriaan want daar viel ze niet op. Het begon op stalken te lijken. Elke dag was het wel raak, bijna steeds in de vorm van een sms'je en niet een echt telefoontje zoals nu. Ik kende de afzender niet van naam maar ik vermoedde dat hij in een zekere relatie tot Brenda had gestaan. Hoe wist hij mijn telefoonnummer? Het duurde nu al een week. Het begon kort nadat ik thuis weg was gegaan. Eerst voor een vakantieweek bij Frank in zijn tuinhuis en nu aansluitend dus op Lesbos. Ik kon beter een ander toestel nemen met een geheim nummer. Ik werd er toch wel bloednerveus van. Even maar aan gisteren denken. Dat horloge op Schiphol. Waarom heb ik dat nu gekocht? Ik had er meteen al spijt van. Een belachelijk blauwe kleur. Alleen omdat je er ook de hoogte mee kon meten en er een kompas in zat. Leek wel handig in Lesbos. Mooi niet, nog niet gebruikt en de gebruiksaanwijzing was ook te summier. Had wel driehonderd euro gekost, nou ja tweehonderd vijftien. Het bandje klemde mijn pols af, maar als ik het losser maakte draaide het om mijn pols heen door het gewicht van de kast. Thuis maar een ander bandje kopen en geen blauwe. Er lag in de Schipholwinkel ook een heel plat zwart horloge met een soort gerookt glas dat als het ware doorliep in de kast en in het bandje. Heel chique en het was zelfs nog iets goedkoper. Misschien in een volgend leven wanneer ik ook wat platter zou zijn. Ik kan niet iedere dag een nieuw horloge kopen.

"Kijk, hier staan verschillende soorten. Freek, kun jij wat foto's maken?"

Dat was mijn taak. Daarin was ik éénoog. Ik had net een cursus bloemen fotograferen gevolgd en wist dat je met een telelens ook hele mooie foto's van bloemen dichtbij kon maken, waarbij de achtergrond dan vervaagde en alleen de plant scherp uitkwam. Ik ging op de grond liggen om op het niveau van de kleine plantjes te komen. En van de grote rode mieren bleek me al snel. Ik ging maar weer staan en zakte door mijn knieën.

"Kun jij even die grasjes weghouden Ernst? Bedankt."

Ik liep naar het volgende plantje. Determineren was makkelijk want de te vinden orchideeën waren allemaal prachtig afgebeeld in de gids. Geen idee wat mijn foto's hieraan konden toevoegen.

"Wat mij betreft gaan we naar het hotel. Ik heb honger. Op alleen een Griekse salade trek ik het niet."

Frank en Ernst waren het met me eens. We reden op de terugweg nog wel even langs een bosje waar grasmussen zaten en de lokroep daarvan had Frank op een cd'tje bij zich.

"Kijken of we ze kunnen lokken."

Dat bleek te kunnen, maar zien was wat anders. We hebben ze alleen gehoord. Vooral van de cd maar, eerlijk is eerlijk, ook in het wild.

Ik dacht weer aan die sms'jes. Als ik een geheim nummer nam dan kwam hij misschien in levende lijve en ik wist niet eens hoe hij er uitzag. Ik nam aan dat hij wel wist hoe ik er uit zie. Hetzelfde als op de grote foto in onze gang waar hij waarschijnlijk langs was gekomen. Een flinke handicap bij een toekomstig treffen. Nog maar even niet doen. Komt tijd komt raad. Raad komt zelfs wel eens als je geen tijd hebt, had ik ervaren.

“Je bent niet erg bij de les!”

Ik was kennelijk te veel in gedachten. Frank en Ernst zaten al in de auto, terwijl ik nog een beetje voor me uit stond te turen. Ik schoof snel op de achterbank.

“Gaan we via de bergroute of langs dezelfde weg terug?”

“Als jullie het niet erg vinden, mag je de bergen links laten liggen” zei ik. De bergen. Ik had al te veel terugblikken gehad vandaag. Zo kwam ik niet aan de afleiding toe waarvoor ik meegegaan was. Dat konden ze toch ook wel begrijpen. Ik dacht toch weer terug aan het ongeluk. De laatste bergrit die ik gemaakt had. Maar weer aan gisteren denken. Wegdenken. Schiphol hebben we al gehad.

De aankomst op Mytilini op Lesbos: de man van de huurauto stond keurig op ons te wachten. Bij het doornemen van de papieren bleek dat het navigatiesysteem ontbrak. Dat hadden ze helemaal niet in hun auto's en het was ook niet nodig op Lesbos.

“Er zijn hier maar een paar wegen. Ik heb een kaart in de auto gelegd.”

Hij reed een paar kilometer voor ons uit om ons de stad uit te geleiden. Het klopte dat er niet veel wegen op Lesbos zijn, maar ook niet veel verlichte richtingsaanwijzers op het moment suprême. We raakten dus verdwaald vlakbij Kalloni waar we moesten zijn. Gelukkig was Frank hier al eerder geweest op huwelijksreis en kon hij op zijn gevoel af en toe een bocht naar links of rechts nemen zonder dat er een bordje stond. Het leek weinig te helpen tot we plotsklaps voor ons hotel stonden. Nu bij klaarlichte dag was dit minder een probleem.

We liepen wel naar het haventje van Skala Kalloni.

“De vogelgids zegt dat daar zeker drie goede restaurants zijn.”

We gingen naar De Witte Dolfijn. Het zag er een stuk gezelliger uit dan het gelijknamige hotel uit ‘De jacht op het verloren schaap’ van Haruki Murakami dat ik net aan het lezen was. Er zaten verschillende vogelaars die we eerder op de dag al ontmoet hadden en die gegidst waren door de schrijver van de vogelgids die dit restaurant aanbevolen had. De schrijver voegde zich later bij hen en voerde het hoogste woord. We vroegen ons af of hij provisie kreeg voor zijn adviezen. Maar het eten was zeer smakelijk en de prijs eerder lager dan hoger ten opzichte van andere restaurants. Met dat soort prijzen los je de economische crisis niet op, althans niet voor Griekenland.

Ook in dit restaurant moesten ze leentjebuurt spelen en wel voor een nagerecht dat wel op de kaart stond maar kennelijk niet meer voorradig was. Een ober ging via een zijuitgang naar het naastgelegen restaurant en kwam even later terug met een variatie op een baklava die hij ons eerder aan tafel nog had aangeprezen als een bijzondere lekkernij uit de streek. We vonden alle drie dat hij daar zeker gelijk in had. Kennelijk verkocht hij ons liever geen nee na zijn welgemeende advies.

We liepen even na negenen naar huis. Frank zei dat, volgens een bericht dat hij thuis op internet had gelezen, op de hoek boven een kapperszaak iedere avond een kerkuil om acht over negen naar buiten vloog. Juist toen we de in onbruik geraakte kapperszaak passeerden vloog de prachtige witte vogel zijn hol uit. Daar kon je waarachtig je klok op gelijk zetten. Misschien werd hij daar zelf weer bij geholpen door de verlichte kerkklok die tegen over de kapperszaak te zien was. We liepen naar het hotel en gingen snel naar bed.

Vijftien jaar terug
29 april

Buiten het rode licht in de kooien en de verlichte drukknopjes op het meetpaneel was het donker in de onderzoekskamer. Jasper had net een mannetje in de kooi bij de vrouwtjes laten vallen door een soort valluik dat op afstand bediend kon worden en waarmee tegelijk de stopwatch in werking werd gesteld. Eerder had hij de kabel via een contactdoosje aangesloten op de electrode naar de hersenen van het beestje. Deze werd door middel van een ingenieus draaiend katrol-systeem strak gehouden vanuit de plek in het dak waar de dunne kabel de kooi verliet. Later kon hij elektrische prikkels toedienen.

Snuffelend ging het mannetje in de rondte, eerst langs de wanden maar al snel naar het eerste vrouwtje dat zich aanbood. Kont een beetje omhoog, de rug een beetje ingezakt, een typische lordose. De vrouwtjes waren daar op uitgezocht of liever: ze waren voorbereid met hormoonprikken. Daardoor waren ze nu in oestrus, hitsig als het ware. De rat kon kiezen tussen 3 vrouwtjes maar niet alle drie waren ze even toegankelijk. Eén sprong er uit en de rat sprong er op. Snel, er waren nog geen 2 minuten verstreken. Jasper drukte het knopje van de mounts in, de bespringsingen. Mounts, intromissies en ejaculaties, daar ging het om bij het scoren van het seksueel gedrag van de mannetjes. De vrouwtjes deden in dit onderzoek even niet ter zake, als was het een bordeel. Een half uur testen per mannetje en steeds een vers aanbod van 3 vrouwtjes. Willekeurig gepakt uit een bak met hitsige vrouwtjes. Dan het volgende mannetje. Deze hadden een uur voor de test een injectie gehad met een teststof of een placebo. De teststof was een stof die leek op een hormoon dat in de achterkwab van de hypofyse, het hersenaanhangsel, aan het bloed wordt afgescheiden. Vasopressine en oxytocine waren kleine eiwithormonen, makkelijk in het laboratorium na te maken met kleine wijzigingen waardoor ze hun oude eigenschappen verloren of juist behielden zonder bijwerkingen. Oxytocine was het leukste hormoon want dat was bij de reproductie betrokken, het wekt weëen op, wekt de melkafgifte op en beïnvloedt het moederlijk gedrag. Vasopressine was belangrijk voor de urineproductie of liever de niet-productie, want als je geen vasopressine hebt dan ben je de gehele dag aan het plassen. Wel tien liter per dag. Op het instituut hadden ze ook zwart-witte ratten die geen vasopressine maken, de Brattleboro rat. Ontdekt in het Amerikaanse plaatsje Brattleboro. Zenuwenbeesten om mee te werken, niet zoals deze mooie witte Wistar ratten. Voor je het wist werd je door ze gebeten. Wanneer je die een injectie wilde geven kon je maar beter een dikke tuinhandschoen aantrekken aan de hand waarmee je de rat uit de kooi pakte en vasthield. Ze stonken altijd naar urine behalve wanneer ze een depot vasopressine toegediend kregen, dan werden ze rustiger en kregen ze weer een mooie vacht.

Na vier mounts de eerste intromissie, dan ging het onderlijf van de man even snel naar voren en hoe hitsig de vrouw ook was meestal liep ze snel even weg. Trouwens, dat weglopen deed ze ook juist om de aandacht te trekken. Moest-ie een beetje moeite doen. Ták, nog een intromissie. En snel nog één en dan bleef hij binnen met zijn penis en kreeg een gelukzalige uitdrukking op zijn gezicht en ging een beetje trillen, een ejaculatie. Nog even wachten tot hij los was en dan snel de stimulator aanzetten voordat het volgende vrouwtje in beeld kwam. Ook dat kon via het paneel op zijn schoot. Eén snelle reeks pulsen iedere 10 seconden kon hij toedienen. Aan het gedrag kon hij wel zien wat de rat ingespoten had gekregen, hormoon x of een placebo.

Het volgende vrouwtje diende zich aan, even voor hem langs en dan een stukje wegrennen. Net mensen. Laatst raakte een van de studenten die meekeek toen de analiste aan het scoren was zo opgewonden dat hij haar wilde bespringen. Was zij niet erg van gediend. Misschien als het een meisje was geweest. Op het instituutsfeest werd ze door Jasper in half ontklede staat boven op de schoonmaakster in een kamer op de vloer aangetroffen. De vloer was nog nooit zo schoon geweest als na hun vrijpartij.

De rat deed iets onverwachts: hij ging in de hoek uitgebreid aan zijn genitaal zitten likken, groomen genaamd, en hield niet meer op totdat hij weer ejaculeerde maar nu in de vrije ruimte. Een raar

gezicht, gewoon vloeibaar. Zaad dat ze in de schede van de vrouwtjes terugvonden was altijd gestold. Zou voorkómen dat zaad van een volgend mannetje tot een bevruchting zou leiden. Zie je ook bij orangoetans. Dit mannetje had kennelijk het placebo gehad. Hierdoor werd alleen zijn zelfbevredigingscentrum aangesproken en herinnerde hij zich niet dat hij nu een schok kon verwachten. Ták. Die zat. Wist die rat dan niet dat Onan de tweede zoon van Judah vroegtijdig zou sterven door de wil van God, omdat Onan zijn zaad de vrije loop liet buiten Tamar, de vrouw van zijn overleden oudere broer Er? Had die rat maar dat vasopressine-achtige stofje gehad dan had hij zich die schok wel van de vorige sessie herinnerd. Eens kijken wat de volgende rat zou doen. Nieuwe vrouwtjes, nieuwe kansen.

Nog vijf meetsessies, beesten terug naar de stal, nog wat data invoeren en dan snel weg. Hij was stapelgek om die sessies nog te doen. Het was zo duidelijk dat het werkte, hij kon net zo goed de data zelf bedenken. Zou geen verschil maken. Kon hij eerder naar de stad om zijn plek te claimen voor de Koninginnenacht. Zouden wetenschappers dat wel eens doen? Hun eigen data creëren? Kon hij zich eigenlijk niet voorstellen. Nou misschien in Noord Korea. Zo de eerste mount was alweer achter de rug. Hij had beter tussendoor even naar het toilet gekund. Nu voelde hij zijn gevulde blaas. Nog 25 minuten volhouden. Al die koffie. Werkt ook goed voor het geheugen maar nu vooral om wakker te blijven. Het stomme van die ratten is dat het nachtdieren zijn. En deze waren niet omgezet naar een ander dag-nachtritme zodat ze 's avonds en 's nachts getest moesten worden. Lekker in je eentje op het instituut werken. De vrouwelijk analisten waren daarvan vrijgesteld, dus dan de promovendus zelf maar. Hopelijk was er nog een plek vrij bij de Dam, maar de kans was niet zo groot. Een levend standbeeld. Irma, zijn vriendin had een pak van een chimpansee voor hem gemaakt. Echt perfect. Als hij nu een plek bij Madam Tussauds kon krijgen dan had hij ook nog een goede kans dat er een stroom toeristen langs zou trekken. Hij had zo'n mansbakje van een orgeldraaier op de kop kunnen tikken en dat zat aan zijn voet vast. Heel listig was dat hij een gleuf in de achterkant had gemaakt waardoor het geld wanneer hij zijn voet een beetje schuin omhoog hield in de zogenaamde boomstronk viel waarop hij stond. Hij had het thuis uitgetest. Werkte goed behalve bij papiergeld, maar wie geeft er nu vijf gulden of meer aan een levend standbeeld?

Nou die trekt van leer, nu al klaar. Stimuleren. Wáp, het volgende vrouwtje is aan de beurt. Duidelijk een gevalletje van vasopressine. Nadeel was wel dat hij bij deze vasopressine-rat volgens protocol het half uur moest volmaken, juist nu hij zo'n volle blaas had. Even niet aan denken. Hij streek door zijn baard en frummelde aan de uiteinden van zijn snor. Een sigaret zou hij ook wel lusten. Hij kon vast een shagje draaien. Als hij tussendoor toch naar de wc moest kon hij ook wel even naar buiten een saffie roken. Of zou hij vandaag al stoppen? Zijn vriendin had bedongen dat hij zou stoppen wanneer zij dat pak maakte en op Koninginnedag zou het onvermijdelijke uur U daar zijn. Beter nu al stoppen, want het zou morgen al moeilijk genoeg worden, hoewel het een uitgelezen begin was. In zo'n pak roken was een riskante onderneming met kans op derdegraads verbrandingen.

Jasper was eerst langs huis gefietst om het pak aan te doen en toen naar de Dam gelopen. Dat was niet zo ver van de Damstraat waar hij met zijn vriendin op een zolder woonde. Mooie ruimte voor weinig geld. Geestverruimende walmen kreeg je gratis bijgeleverd want ze woonden boven een coffeeshop. In het begin vond hij het wel lekker maar nu kwam wat anderen slikten, rookten en snoven langzamerhand zijn neus uit.

Het pak zat hem als gegoten. Hij liep met een beetje gekromde benen en met zijn boomstronk onder de arm en een rugzak met slaapzak en proviand naar de Dam. Het grootste deel van de stoep bij Madame Tussauds was al geclaimd met grote strepen over de tegels of reeds ingenomen door de ondernemers in spe. Maar tussen de territoria waren soms stroken overgelaten waarschijnlijk om grensconflicten te vermijden. Breed genoeg voor een eenzame boomstronk met still-stand-up-comedian en lang genoeg voor een slapende chimp. Vlak naast de ingang van Madame Tussauds op de Dam was zo'n plek. Hij was benieuwd naast wie hij morgen kwam te staan. In de krant had hij gelezen dat in Londen in Bakerstreet een speciale tentoonstelling van Tussauds was gewijd aan de door Times genomineerde top-100 mensen uit de 20ste eeuw.

Misschien had Amsterdam ook wel zoiets. Stond hij morgen misschien naast John F. Kennedy of Einstein. Zou die even schrikken.

Hij liet zijn matje vol met lucht lopen en vleide zijn slaapzak erover uit. Stom, geen kussen meegenomen en die boomstronk was te hoog en te hard. Misschien de rugzak een beetje opproppen. Hij was zo bezig met zichzelf dat hij niet eens had opgemerkt dat de plek naast hem inmiddels in beslag was genomen door twee meiden van zijn leeftijd met allemaal babykleertjes. Ze zaten hem aan te staren en hij realiseerde zich dat hij de hele tijd zijn hoofd had opgehouden. Hij gromde en sloeg met zijn vuisten op zijn borst en tot zijn verbazing deinsden ze een beetje achteruit. Hij begon hard te lachen en ontdeed zich van zijn hoofd. Nu deinsden ze nog verder achteruit en barstten daarna in lachen uit. Hun schrik was gespeeld en ze hadden hém in de maling genomen. Ze zeiden dat ze nog nooit een chimpansee zijn bed op hadden zien maken. Was dat warm zo'n pak? Konden ze een beetje tegen hem aan komen liggen als ze het koud kregen vannacht, want ze hadden wel veel kleertjes bij zich maar ze waren vergeten dekens mee te nemen?

Hij zei daar helemaal geen bezwaar tegen te hebben en ze mochten om beurten ook wel met hem in de slaapzak want die was groot genoeg voor twee. Er ontstond zich een hele discussie over het doorbrengen van de nacht en uiteindelijk kwamen ze er op uit dat ze om beurten met zijn tweeën in de zak zouden kruipen mits hij maar zijn pak uitdeed wanneer hij aan de beurt was en dan wel met zijn gezicht naar buiten ging liggen al ging het natuurlijk niet om zijn gezicht, vermoedde Jasper. Kon de derde steeds de wacht houden over de spullen. Hij stelde voor dat zij zouden beginnen want hij had geen zin om zijn pak meer dan één keer uit en aan te hoeven doen.

Hij liet ze de eerste drie uur slapen. Zijn thermosfles was niet zo goed dat de koffie de hele nacht warm zou blijven en hij was ook niet van plan om in de slaapzak een volle blaas te kweken want dan moest hij er tussentijds uit of riskeerde hij een erectie die hij slecht zou kunnen verbergen in zijn ondergoed.

Nadat hij wild geplast had in het doodlopende steegje achter Madame Tussauds maakte hij de leukste van de twee wakker. "Nu is het mijn beurt. Als je wilt kun je nog een beetje koffie drinken voordat het helemaal koud is." Zij keek slaperig op maar reageerde goed en kroop naar buiten. Ze trok haar trui naar beneden en schikte haar BH wat naar voren. Ze had een fraaie volle boezem. "Hebben jullie al oudere kinderen, dat jullie al die babykleden wegdoen?" vroeg Jasper. Ze lachte. "We hebben helemaal geen kinderen, niet eens een vriend; alleen een tweede hands klerenwinkel, maar die ligt in een buurt waar geen markt is. Dus daarom gaan we altijd hier zitten. Dit is al het derde jaar."

Hij bleef nog een tijdje met haar praten. Ze heette Edith en ze had een vrij lage maar daardoor ook behoorlijk zwoele stem. Ze bleek antropologie te studeren en met haar vriendin, "geen relatie hoor", een zaakje te hebben om de studie te betalen. Hij bood haar een sigaret aan, maar ze rookte niet en hij zei dat hij vandaag was gestopt en daarom zijn sigaretten kwijt wilde. "Geef ze maar aan mijn vriendin, die weet er wel raad mee. Als ze maar de goede kant op blaast, want ik houd er helemaal niet van. Goed dat je gestopt bent. Je moet volhouden. Ik help je morgen wel." Hij zei dat zijn chimpenpak hem wel zou helpen, "maar bedankt voor de steun". Die kon hij goed gebruiken. Hij kroop naast Selma, de vriendin, en zoals afgesproken met zijn gezicht naar buiten gericht en zijn geslacht tegen de rits. Het dichtdoen van de rits ging hem beter af dan die jongen in 'Turks fruit' van Jan Wolkers.

Jasper zag dat de burens aan de andere kant al flink opgeschoten waren met hun uitstalling. Ze hadden aan zijn kant een tafel neergezet met een groot laken eroverheen waardoor hij tegen een soort bloemenborder aankeek. Het was daardoor ook vrij donker geworden, wat nu wel goed uitkwam maar morgen misschien minder. Onder zijn knieën zou van die kant uit niets meer te zien zijn. Maar goed dat was van later zorg. Door die constructie lagen hij en Selma een beetje uit zicht. Het was trouwens ook relatief donker voor een Amsterdams straat omdat de nabij staande straatlantaarn stuk was en mevrouw Tussauds het ook al voor gezien hield. Hij viel in slaap en werd pas wakker toen Selma zich uit de slaapzak wurmde en een kwartiertje later Edith er voor in de plaats kwam.

Edith ging in het begin net als Selma en hijzelf naar buiten liggen met haar billen tegen de zijne aan. Die van haar waren een stuk zachter dan die van Selma die een beetje skinny was. Het gaf hem een aangenaam gevoel. Net toen hij weer in de armen van Morpheus dreigde te zakken voelde hij dat Edith zich omdraaide en haar arm om hem heensloeg teneinde met haar hand ergens onder aan zijn buik te belanden. Hoewel dat niet de afspraak was had hij er geen apert bezwaar tegen en drukte zijn billen een beetje naar achteren zodat hij wat beter tegen haar aan kwam te liggen. Dit werd direct beantwoord doordat zij haar borsten stevig tegen hem aandrukte. Ze had kennelijk haar BH uit gedaan. Zij bewoog haar hand naar beneden en fluisterde in zijn oor: "Vind je het goed dat ik een beetje tegen je aan kom liggen? Ik heb het zo koud gekregen tijdens de wacht. Hij zei: "en Selma dan?" "Oh die heeft alle babykleertjes uit de zakken gehaald en is er tussen gaan liggen. Houdt zo de boel wel maar ons niet in de gaten."

Hij draaide zich half om en zag dat Selma inderdaad verder was gaan slapen tussen de kleertjes. Hij schikte zich weer terug tegen Edith aan en dwaalde met zijn hand tussen haar benen wat zij toeliet. Ze fluisterde: "heb je een condoom bij je?" Hij zei dat chimps die nooit bij zich hebben. Maar zij lachte en fluisterde dat chimpvrouwtjes verstandiger zijn. Ze graaide achter zich en toverde inderdaad een condoom tevoorschijn in een verpakking waarop een rood lintje geprint was. "Om de hoek op het Rokin staat een stand van het Aidsfonds en daar lagen ze. Toen werd ik op stoute gedachtes gebracht." Ze drukte zich nog steviger tegen Jasper aan terwijl zij zijn geslacht inmiddels de vrije loop liet door met haar hand zijn onderbroek naar beneden te drukken. Omdat hij hetzelfde met haar slip deed voelde hij hoe vochtig Edith reeds was. Hij draaide zich om want hij had behoefte om haar lichaam te voelen en haar te strelen voordat hij zich niet meer zou kunnen beheersen. Terwijl hij haar borsten kneedde ging zij op haar rug liggen en begon het condoom uit zijn verpakking te halen door het met haar mond open te scheuren. Daarna nam zij zijn pik en rolde het condoom er over uit. Zij ging weer achterover liggen en liet zich strelen. Hij liet haar eerst klaarkomen voordat hij bij haar binnendrong en vrijwel meteen ejaculeerde. Hij leek wel één van zijn ratten.

"Wil je een servetje van de Vietnamees? Ik heb er een paar meegenomen." fluisterde ze. "Jij denkt ook overal aan." Hij bedacht zelf dat ze anders de slaapzak wel een paar opvallende en moeilijk uit te leggen vlekken hadden bezorgd." Hij moffelde de servetjes met het condoom erin in de boomstronk. Ze draaide zich naar buiten en hij ging dicht tegen haar aanliggen met zijn linker arm onder haar borsten waarna ze insliepen. Toen hij twee uur later weer wakker werd was zijn goede humeur geheel verdwenen. Tristesse post-coïtale, waarover nog eens een boek was geschreven door Etienne Celmare genaamd 'triste après l'amour, traité pathologico-philosophique'. Maar zijn tristesse was eenmalig en niet zonder reden. Hij had een katterig gevoel en hij begon te malen over zijn overspel. Hij wist dat hij het Irma zou vertellen en was er niet zeker van of dat wel goed zou aflopen.

Dag 2
30 april

Midden in de nacht ging het drietonige riedeltje over van mijn mobiel. Ik sliep kennelijk licht want ik was er wakker van geworden. Wie stuurt er nu een sms? Op de tast greep ik naar mijn mobiel dat op het nachtkastje lag naast de Bijbel die bij de inboedel van de kamer inbegrepen was. 'Met zo'n geweten zul je wel niet slapen, klootzak.' Totdat mijn mobiel me gewekt had klopte deze mededeling vandaag nog niet, maar erna natuurlijk wel. Ik wenste hem in gedachten hetzelfde toe. Ik ging maar weer over op de beproefde methode en dacht aan gisteren of eigenlijk op dit moment alweer eergisteren en eerlijk gezegd aan allebei de dagen. Ik dacht weer aan mijn verblijf op Schiphol en die aankoop van het horloge, maar tegelijk aan die ervaring na het likje aan dat rare

plantje. Ik tastte weer naast mijn bed en vond het plastic zakje met de plantjes. Zou ik proberen of ik de aankoop van dat horloge kon herbeleven? Ik gaf een likje over de wortel van het plantje terwijl ik me concentreerde op het moment dat ik de elektronica afdeling inliep om naar een horloge te kijken.

Ik zie de verkoopster een vitrine dichtdoen. Ze is afwezig en heeft een blauwe plek in haar hals. Zou het een zuigzoen zijn? Ik laat mijn blik door de winkel gaan op zoek naar de horloges. Mijn horloge had ik in de trein verloren. Het bandje stond al een tijd op breken. Ik had zelfs al een elastiekje rond het uiteinde gedaan maar het had weinig geholpen. Dat bleek op de roltrap van Schiphol toen ik de tijd wilde checken. Wel jammer want er zaten een kompas en een hoogtemeter in. Ik gebruikte die weliswaar alleen maar in de eerste weken na aankoop, maar op Lesbos leek het me wel handig. Lesbos is in ieder geval heuvelachtiger dan Nederland. Aan de andere kant was de kast al erg versleten en het glas vertoonde een diepe kras. Mooie aanleiding om een nieuwe te kopen, maar nu een mooi horloge. Dan maar zonder gadgets. Ik loop om me heen te kijken wanneer ze me aanspreekt.

"U kunt het niet vinden?"

Ze heeft een zwoele stem en ze heeft een lekker parfum. De blinde kolonel Frank Slade uit de film "Scent of a woman" gespeeld door Al Pacino zou het zeker kunnen benoemen en zo haar hart veroveren voor zover dat recentelijk al niet gebeurd is.

"Ja, ik zoek een nieuw horloge. Ik heb de mijne net in de trein verloren."

"U staat er met uw rug naar toe."

"Dank u wel. Kunt u mij misschien helpen? Aan uw kleding te zien heeft u een goede smaak."

Slijm, slijm. Ik ben er kennelijk weer aan toe om te versieren na het ongeluk.

"Natuurlijk. U lijkt mij wel een avontuurlijk iemand als ik naar uw kleding kijk. Echt een sportief type. Misschien is dit iets voor u."

Ze pakt een dik horloge met een blauw bandje met diverse knopjes. Ik zie in dezelfde vitrine ook een mooi plat zwart horloge met rookglas en een kast die als het ware in de band doorloopt zonder verbindingstuk. De verkoopster heeft mijn pols al te pakken terwijl ze wat dichtert tegen me aan komt staan.

"We zullen die witte band om je pols weer eens verbergen."

Ze gespt me het horloge om.

"Deze heeft allerlei mogelijkheden en kost bij ons nog geen 300 euro, terwijl hij normaal 450 euro kost. Een kompas, een chronometer, een hoogtemeter en ook nog een hartslagmeter. Dat laatste zullen we nu maar niet uittesten, hè?"

Ze lonkt schuin omhoog en duwt ongemerkt, wat heet, haar heup tegen de mijne aan.

"Staat jouw telefoonnummer er ook in?" vraag ik. "Dan koop ik hem."

"Nee, die zul je er in moeten laten graveren, maar bij de kassa geef ik je het nummer wel als je dat zo graag wilt hebben."

Ik loop achter haar aan en zie op haar rug dat de onderste knoop van haar jurk in het verkeerde knoopsgat zit. Ze moest zich zeker erg haasten toen ze vanochtend uit bed kwam, maar hopelijk niet uit het bed van een vaste relatie. Ik ga haar na Lesbos zeker terugbellen neem ik me voor. Ik reken af met mijn creditkaart zodat ze mijn naam kan lezen. Op de bon schrijft ze een 06-nummer en zegt:

"Ik heet Hester."

"Dat zag ik al op je naambordje en aan je personeelsnummer te zien ben je waarschijnlijk 37, misschien 38."

Ik zie het personeelsnummer en het telefoonnummer zo gedetailleerd als je alleen ziet wanneer je het daadwerkelijk leest en niet achteraf wanneer er alweer een paar dagen overheen zijn gegaan. Het lijkt trouwens alsof ik kleuren zie. Het nummer heeft zeven cijfers en ik gok dat de voorlaatste twee het jaartal van geboorte aangeven. Dat gokte ik kennelijk goed, want ze zegt:

"het is 37, maar mijn adres staat er niet op. Als je je best doet kom je daar ook nog wel achter."

"Ik bel je direct op wanneer ik terugkom van Lesbos" zeg ik.

"Dat moet ik nog zien meneer Vrieling" zegt ze naar mijn creditkaart kijkend terwijl ze hem teruggeeft.

"Zeg alsjeblieft Freek wanneer je wilt dat ik je bel."

Ik loop weg naar Ernst en Frank die bij de boekenkiosk net een paar bladen staan af te rekenen. Terwijl ik nog achterom kijk loop ik bijna een Indonesische mevrouw omver met een wild gekleurde koffer op vier wieltes.

“Oh, excuse me.”

“Kijk liever uit je doppen” antwoordt de Zuid-Aziatische schoonheid uit de Jordaan. Mijn herinnering begint te vervagen. Voor alle zekerheid noteerde ik haar 06-nummer nog een keer in mijn mobiel onder de naam Hester en viel ik in slaap.

Bij het ontbijt zat ik nog na te denken over wat vannacht gebeurd was toen ik weer een sms'je kreeg van de onbekende beller (“geen melding” stond er op het display). “Wacht maar”. Lang van stof was hij niet, maar slapen was ook niet zijn grootste hobby, tenzij hij af en toe nachtwaker was en hij wilde dat ik mee zou waken. Het was mij niet duidelijk wat hij precies dacht of wist maar het was mij wel duidelijk dat hij aardig over de rooie aan het gaan was. Moest ik de politie inlichten? Misschien leverde me dat wel meer problemen op, want zo sterk was het verhaal over het ongeluk nu ook weer niet en ik had de schijn snel tegen. Zo verder gaan was echter ook geen aantrekkelijk idee. Ik moest die vent zien te identificeren en dan maar de confrontatie aangaan op een voor mij gelegen moment, in plaats van zelf een klap op mijn kop te krijgen in een verlaten steegje. Genoeg steegjes in de buurt van de Nes waar ik woon.

“De gids wil ons vandaag al meenemen.”

Frank had ook een sms gehad. Morgen staat er te veel wind bij het klooster en dan zien we nauwelijks vogels, dacht hij.

“Het klooster? Ik dacht dat we naar de westpunt zouden gaan. Dat klooster heb ik nu wel gezien.”

“Klopt, maar hij heeft pech met zijn huurauto, dus gaan we pas om half elf weg en dan is het maar de vraag of we door kunnen rijden naar de westpunt. Ga je nog mee? Van ons hoeft je echt niet. Je kunt ook gewoon de auto gebruiken.”

Ze wisten dat ik liever nog wat tijd bij de zoutpannen en op het aangrenzende strandje doorbracht, omdat de foto's gisteren een beetje mislukt waren en ik juist die grotere vogels graag wilde vast leggen.

“Ik denk dat ik dan toch maar apart ga. Kan ik nog wat foto's schieten.”

Het woei nu al behoorlijk. Ik hoopte voor mijn vrienden dat de vogels bij het klooster nog te zien waren. Het westen was wel interessant geweest, maar vooral door het versteende woud dat daar ligt. Een ‘unicum dat niemand op Lesbos mag missen’, maar daar hebben vogelaars weinig boodschap aan. Als ze alles al gezien hebben willen ze het wel bezoeken, maar eerder niet. Ik zag bij de zoutpannen een paar mooie schelpen met parelmoer zoals ik die eergisteren ook zag. De foto's waren toen niet erg geslaagd en ik probeerde opnieuw of ik die parelmoerglans kon pakken. Net als met avondrood. Je ziet het met je oog altijd op dezelfde manier maar een fototoestel heeft zo zijn eigen ideeën over hoe dat er uit moet zien. Met een automatische opname kom je er vaak niet. Het probleem eergisteren was dat op de display door de felle zon weinig te zien was en pas later bleek dat de parelmoer nauwelijks glansde. Nu met de bewolking was het veel beter te zien en ging het wel goed. Ik vond ook nog een raar soort plantje met een kokervormige bladbloemstructuur, een beetje zoals een vleesetende plant. Ik legde hem op een verhoging in het zand zodat ik een goede foto kon maken. Ik wreef wat plantenresten van de verhoging af. Het zand eronder bleek los zand te zijn en na wat wrijven kwam de bovenkant van een metalen kistje tevoorschijn. Roestig en een beetje groen uitgeslagen bij de hoeken. Moest koper zijn. Apart. Ik wreef het verder schoon met mijn zakdoek en ontdekte dat de kist was gemaakt van bijna weggeroest ijzer en dat hij aan de bovenkant op de hoeken was doorgeroest. De groene aanslag duidde er op dat er waarschijnlijk een koperen binnenkist in zat. Ik keek om me heen. Niemand te bekennen. Ik had geen behoefte mijn vondst direct met Jan en alleman te delen. Eerst maar eens uitgraven.

Ik begon met graven en gebruikte daarvoor de plastic lepel die ik in het vliegtuig in mijn zak had gestopt. De kist was ongeveer zo groot als een A4'tje en naar het leek de helft zo diep. Hoe lang zouden dat soort maten al bestaan? Dat zoeken we op, dacht ik bij mezelf à la 'Twee voor twaalf', vroeger een programma waar ik vaak naar keek, maar dat ik nu nooit meer zag. Werd het nog wel uitgezonden?

Shit, de onderkant was er nog slechter aan toe dan de bovenkant en er waren wortels ingegroeid van een struik die er vlakbij groeide. Zo was hij dus naar boven gewerkt. Anders had iemand hem natuurlijk al veel eerder ontdekt, ook al lopen er hier op het strand niet veel mensen langs. Het strand was eigenlijk alleen de moeite waard om wat foto's te maken van aangespoelde materialen zoals een oranje rubberen handschoen en een veelkleurig schort. De foto's daarvan waren eergisteren wel heel goed gelukt. Verder was het beetje een zootje. De blik van de vogelaar was hier doorgaans naar de zoutpannen gericht aan de andere kant van het pad dat iets verderop parallel aan het strand door de duinen liep.

Kon ik eindelijk weer eens mijn Zwitserse zakmes gebruiken. Misschien had Hester een beetje gelijk. Qua attributen was ik best avontuurlijk of sportief uitgevallen, maar daar bleef het dan ook wel bij. Veel verder dan Lesbos ben ik niet vaak geweest.

Mijn rugzak kwam nu goed van pas. De kist kon er precies in. De camera hing ik maar om mijn hals als een dikke Amerikaan. En mijn regenjas had ik aangetrokken. Mijn lunch moest ik nog kopen. Een meeneem-pakketje samenstellen bij het ontbijt ligt mij niet, hooguit een appel. Het was 500 meter naar de auto lopen. Onderweg ontmoette ik de enige vogelaar die deze kant op was gelopen. Hij was al bij de West River geweest. Een officieel niet bestaande benaming van de rivier de Potamia. Eén van de eerste vogelgidsen over Lesbos was natuurlijk door een Engelsman geschreven en die had alle rivieren in de buurt hernoemd. De eilandbewoners hadden daar een broertje dood aan. Dus kon je je beter maar bij de officiële benaming houden. Alleen was die wat lastiger te onthouden en omdat hij niet op de kaart stond ook niet helemaal zeker.

Deze Engelsman trok zich daar kennelijk minder van aan. Hij liet mij op het schermpje van zijn Canon Eos een aantal foto's van vogels zien die beter waren dan wat ik in eeuwen zou kunnen. De Engelse namen zeiden mij weinig. Af en toe ving ik een flard op van iets dat ik gisteren had gehoord. Het kistje was best looïg dus probeerde ik hem van mij af te schudden door te zeggen dat ik had gehoord dat verderop wat ralreigers zaten. Daar had hij in de afgelopen twee weken al volksstammen van gezien maar hij liep toch door. Leer mij de vogelaar kennen. Zelfs voor een mus gaan ze nog op hun buik.

Bij de auto gekomen zag ik dat de Engelsman daar zijn auto naast de mijne had geparkeerd en er zijn vrouw in achter had gelaten. Ze las een boek en had muziek aan staan. Ook een manier om de vakantie door te komen dacht ik terwijl ik mijn rugzak in de achterbak legde. Nu eerst langs Skala Kalloni voor de lunch. Wel een beetje vroeg maar het bleek toch mogelijk om wat te bestellen. Er zat verder niemand in het restaurantje behalve een autochtoon met een verweerde kop. Hij zat knoflook te pellen en nadat hij er twee gepeld had begon hij de tenen rauw op te eten. Af en toe een slok bier en dat was het. Ik had wel eens iets gelezen over reinigingskuren met knoflook om daarna als herboren door te leven. Volgens Jan Brusse deden ze dat in sommige Franse dorpen. Ik las laatst in de krant dat het knoflookextract allicine volgens recent Nederlands onderzoek bij koeien in ieder geval helpt tegen uierontsteking. Waarschijnlijk heeft het net als oregano, tijm en lavendel een antibiotica-achtige werking. Ik hoopte niet dat ik de Griek in één van de volgende dagen binnen een straal van 10 meter zou ontmoeten, herboren en al.

Ik keek nog eens terug in mijn mobiel naar al die ongewenste sms'jes. Allemaal zonder afzender natuurlijk. Er zat wel een opgaande lijn van agressiviteit in. Wie zou daar nu achter zitten. Ik was benieuwd of ik hem kende als ik er ooit achter kwam. Dat hij vermoedelijk Jan heet, realiseerde ik me pas later dan dat ik het voor het eerst had kunnen zien. Dat was toen ik het mobieltje van Brenda opnam en hij haar waarschijnlijk belde. De naam Jan verscheen in het display, dus werd herkend door het mobieltje. Dat was duidelijk. Veel tijd om de naam tot me door te laten dringen had ik niet gehad omdat Brenda onverwacht fel de mobiel uit mijn hand had gepakt. Ze mompelde met een rode kop iets over werk en afspraak. Ik was nergens op voorbereid en deed het af als passend

bij de drukte op haar werk de laatste 2 maanden. Ze was voortdurend te laat of belde op dat ze niet kon komen. Het reclameproject waar ze mee bezig was slokte al haar energie op en van kinderen maken was het ook al een tijd niet meer gekomen, al helemaal niet halverwege de cyclus wanneer de meeste kans van slagen was. Toevallig moest ik in die belangrijke periode voor de bevruchting twee keer gedurende twee dagen naar Londen voor mijn werk als wetenschapsjournalist, maar ook de laatste cyclus was er niets van gekomen omdat zij het te druk had. Merkwaardig. Ik stelde wel voor om er het weekeinde eens echt uit te gaan. Met de auto naar het huis van Peter bij Charquemont in de Jura. Ze aarzelde maar stemde toe. Wel moest ze dan dezelfde avond extra lang werken om nog het een en ander af te krijgen. De volgende ochtend bleek dat ze die nacht helemaal niet thuis kwam, maar ze had me om middernacht nog een sms gestuurd. 'Ze bleef op het atelier slapen want bij het werken had ze ongemerkt teveel gedronken en ze durfde niet met de auto naar huis te komen.' Dat was een week of 6 geleden ook al een keer gebeurd en toen had ik daar wel een fikse ruzie over gemaakt.

"Je had me ook wel even kunnen bellen, dan had ik je afgehaald. Wat moet de werkster 's ochtends wel niet denken?"

Ze verweet mij bekrompenheid en zo meer maar zou er de volgende keer aan denken. Nu zou ik er maar geen stampij over maken want dan kon ik dat weekeinde ook wel op mijn buik schrijven. Ik wist precies hoe dat ging.

'Wilt u een ouzo van het huis' gebaarde de bediende aan mijn tafel met de fles in de hand. Ik had intussen mijn Griekse salade en de geroosterde vis opgegeten.

"Ochi efcharistos, fafe parakalo." Nee bedankt, graag koffie.

Ik hoopte dat dat goed was. Het resultaat was inderdaad dat ik koffie kreeg. Kijk, dan is "Wat en Hoe Grieks" toch nog ergens goed voor. Toen ik mijn koffie op had draaide ik met mijn vinger in de rondte boven mijn kopje om nog een koffie te bestellen en ook dat lukte. Ik wilde graag afrekenen: "To logariasmo, parakalo?"

Ik was toch wel erg benieuwd naar de inhoud van het kistje. Of ik het wel open kon maken met alleen mijn Zwitserse mes als gereedschap.

Bij het hotel gekomen bemerkte ik dat ik geen sleutel van het appartement had. We hadden er maar één gekregen en die had Ernst bij zich. Stom natuurlijk want ik zou als eerste terugkomen, maar ja, ik was ook als eerste weggegaan. Ik ging op zoek naar een werkster die ik vier appartementen verder aantrof. Die sprak natuurlijk geen woord over de grens en wat mij betreft hield die ruim voor haar grens op. Ik gebaarde naar het plastic kaartje in de houder achter de openstaande deur, waarmee de deur was opengemaakt en het licht aanbleef. Daarna wees ik naar mijn appartement en ze begreep me gelukkig snel. Ze had me gisteren al gezien toen ik voor de deur even de Vrij Nederland zat te lezen die Frank en Ernst hadden gekocht op Schiphol. Ze liep met me mee en deed de deur open. Helaas had ik dus geen kaart om het licht aan te doen of om thee te zetten.

Nadat ik de kist uit de rugzak geboren had laten worden, bekeek ik de kist van alle kanten om te kijken hoe ik het aan zou pakken. In het ijzer zat geen slot. Door de hoeveelheid roest was eerst niet duidelijk hoe het wel in elkaar zat maar na wat krabben met mijn mes bleek dat de bovenste helft een deksel was die over de onderste helft was geschoven. De rand ging door de roest ogenschijnlijk over in de onderste helft. Niet het meest gemakkelijke deksel om van de onderkant af los te wrikken want de binnenzijde van het deksel zat natuurlijk vastgeroest aan de opstaande rand van de onderkant. Het lukte wel om het mes onder de dekselrand te krijgen, maar niet verder dan een halve centimeter, terwijl de rand zo'n vijf centimeter diep was. Thuis had ik zo'n doosje in het klein gehad van roestvrij staal en dat ging soms ook al heel beroerd open. Een paar keer een flinke klap op het deksel geven met de soeplepel uit de keuken bracht ook niets in beweging. Of toch? Ik scheen met de zaklantaarn op de hoeken en zag dat daar wat meer ruimte was gekomen. Als ik nu een stevig ijzerdraad had dan kon ik dat er misschien onderdoor werken en het deksel er zo van

boven af trekken. Ernst was gisterenochtend nog over ijzerdraad gevallen toen ik hem riep bij de East River omdat er zeven schildpadden op een rots aan de overkant van de rivier op een rij zaten te zonnen, sommige half over elkaar heen liggend met de koppen parmantig omhoog. We waren nog een tetanusprik gaan halen die de apotheker van Kalloni zelf bleek te mogen toedienen. Vijftien euro voor de prik, het schoonmaken van de wond en een verband eroverheen. We kregen de nog resterende jodium in het flesje en wat gazen gratis mee. Kom daar maar eens om in Nederland.

Ik zag ervan af om nu naar de East River te lopen want dan moest ik weer die deur zien open te krijgen. Misschien lukte het met een klerenhanger. Die waren van metaaldraad en ook niet al te dik. Ik boog er één open. Met mijn mes wrikte ik een toegang voor de metaaldraad en daarna lukte het met wat moeite om de metaaldraad naar de andere hoek door te schuiven waar hij er weer uitkwam. Nog maar een hanger voor de andere kant. Zelfde procedure. Maar nu? De draden waren niet zo soepel dat ik ze om elkaar kon draaien. Eigenlijk was ik nog geen stap verder gekomen. Ander plan. Was er niet zo'n ouderwetse blikopener in de keuken? Oh nee. Ze hadden juist zo'n elektrische. Iets dat je helemaal niet zou verwachten in zo'n appartement. Maar Zwitserse messen hebben altijd een ouderwetse opener. Zat ik steeds te klooiën met het grote mes terwijl er een veel beter instrument opzat. Ik begon de bovenkant systematisch los te snijden van de rand. Dat het verroest was werkte nu in mijn voordeel. Dat ging vrij soepel. Wel sneed ik me twee keer in mijn vingers. Moest ik eigenlijk ook voor een tetanusprik naar de apotheker. Die zou ook wel denken. Eerst maar even dit afmaken. De deksel was er af. Nu het geheel op zijn kop en een beetje schudden. De koperen kist liet los en kwam geleidelijk naar buiten. Hij zag er nog goed uit op de hoeken na die groen uitgeslagen waren. Best mooi kistje met een slotje maar zonder sleutel natuurlijk. Ik begon de hoeken op te wrijven maar die kregen nog niet de koperglans terug in tegenstelling tot de zijvlakken die her en der na flink wrijven wel fraai begonnen te glanzen.

Ik liep weer met mijn rugzak waarin het koperen kistje zat, maar nu richting stadje. Eerst maar even naar de apotheek. De apotheker sprak goed Engels. Ik vertelde hem dat ik op het strand gevallen was toen ik niet uitkeek bij het fotograferen en daarbij met mijn hand op een blikje was terecht gekomen. Ja, inderdaad wel heel toevallig. Gisteren mijn vriend en nu ik. Ongeluk komt altijd in drieën en we lachten over het vooruitzicht dat de derde morgen wel zou komen. Ik kreeg geen korting en betaalde onder veel dankzegging de 15 euro. Weet u een slotenmaker? Verderop is een Winkel van Sinkel, die heeft alles. En dat in het Engels, nou ja zo'n beetje dan, want Winkels van Sinkel komen alleen in Nederland voor. De grootste in Utrecht is nu een populair café.

Drie blokken verder was de Winkel van Sinkel. Bij het naar binnen gaan rinkelden allerlei belletjes die in beweging waren gebracht door een touwtje dat via twee katrolletjes aan de bovenkant van de deur vast zat. Het touwtje was al twee keer gebroken en aan elkaar geknoopt. Ik vroeg me af hoe het zijn lengte had kunnen behouden. Er was een slingerend gangpad naar de toonbank. Ikea kon er nog wat van leren. Voordat je daar aangeland was had je al de helft van de inventaris kunnen zien. Achter de toonbank, het leek wel een toog, stond een soort Zorba de Griek. Ik vermoedde niet dat deze nog veel sirtaki's kon dansen met zijn reumatische gewrichten. Het leek me iemand die veel borden kapot had gegooid in zijn leven.

De gewoonte om in een amoureuze bui met borden te smijten had ik een keer van dichtbij meegemaakt. Een Griekse vriendin nam me mee naar een Grieks restaurant in Genève en de baas van de zaak leek haar al goed te kennen. Hij nam het bedienen langzaam over van de ober en bleef steeds langer bij onze tafel staan flirten met mijn vriendin. Wij hadden geen liefdesrelatie dus liet ze zich de aandacht welgevallen, maar zag aan de andere kant haar toekomst niet in de horeca weggelegd. Toen hij dat merkte kwam hij aanzetten met een stapel van een halve meter borden. Eén voor één vlogen de eerste twintig door de zaak en daarna liet hij de rest in een grote klap op de grond belanden. Het vreemde was dat niemand in de zaak ervan op keek. Ik begreep achteraf van mijn vriendin dat ze hier wel vaker kwam en dat die borden niet tot het vaste servies behoorden maar speciaal werden ingekocht om kapot te smijten als teken van verdriet of vreugde.

Ik liet Zorba het kistje zien. Hij sprak gelukkig redelijk Engels en vroeg hoe ik aan het kistje gekomen was. Ik zei dat ik het gevonden had op een rommelmarkt in Mytilini maar dat het sleuteltje ontbrak. Het kistje zag er eerst niet erg mooi uit maar toen ik het opwreef zag je wel dat het leuk was. Kostte me 100 euro. Hij zette zijn bril op zijn voorhoofd en keek van dichtbij naar het sleutelgat. Kennelijk bijziend. Hij krabde op zijn achterhoofd en pakte een kistje van onder de toonbank gevuld met allemaal sleuteltjes. Bij het zesde sleuteltje gaf het slotje mee. Hij draaide het kistje naar mij toe zodat ik het zelf kon openen of niet, hetgeen ik wel even overwoog, want misschien was het wel gevuld met gouden munten. Ik opende het kistje toch waar hij bij was en trof wat oude zilveren munten aan, maar niet genoeg om van te rentenieren. Opvallender was de rest van de inhoud: prachtige kleine vierkante iriserende glazen medicijnflesjes met licht concave zijden. Op één flesje na dat gebarsten was, waren de flaconnetjes gevuld met vocht. Het vocht dat uit het kapotte flesje gelopen was had zich in een stuk perkament gedrongen en dat was paars-roze opgedroogd. Er stonden Griekse tekens op en een tekening van iets dat leek op een plant maar dat nauwelijks herkenbaar was. Het vocht was ook opgenomen door een met katoen omwikkeld bundeltje. Paarsige kringen waren gevormd in het van oorsprong witte doekje. Waar ik dat eerder gezien had bleek toen ik het doekje openrolde. Daar zaten uitgedroogde of liever gezegd versteende maar nog goed herkenbare wortels in van de plantjes zoals ik die gisteren geplukt had. Die hadden ook een paarsige vloeistof afgegeven. Dat dat na zoveel tijd nog zo paars was, was toch wel onverwacht. De winkelier zag mijn verbaasde gezicht. Hij dacht echter dat het kwam door de zeven zilveren munten en zei dat ik daarmee dat kistje wel ruim terugverdiend zou hebben. "Die lijken me best oud en met de huidige zilverprijs .." deze opmerking of woorden van gelijke strekking onderstreepten zijn overtuiging.

Ik overwoog om hem één of twee munten te geven maar zag daarvan af, omdat dat misschien wel aanleiding kon vormen voor verder onderzoek en er dan voor zou kunnen zorgen dat ik het niet mee naar huis mocht nemen. Ik besloot om hem het dubbele te geven van wat hij zou vragen voor het sleuteltje en de moeite.

"How much do I owe you, Sir?"

"Two euro"

Ik besloot om hem het tienvoudige te geven en dat ontlokte hem een glimlach van oor tot oor. Hij schuifelde de winkel in en kwam terug met een busje koperpoets. Ik moest dat meenemen en verder geen woord over betalen, dat was duidelijk. Alles behalve het perkament ging de rugzak in.

Ik liep terug naar de apotheek. Ik wilde weten wat er op het perkament stond. Hij wilde me vast wel helpen. Weer was er geen klant in de apotheek en inderdaad was hij bereid om me te helpen. De tekens waren echter voor een groot deel niet meer leesbaar. Voor zover wel leesbaar was het niet erg begrijpelijk. Iets over vergeten of niet vergeten en kleuren. Er stonden ook wat getallen op die een verhouding aangaven met een schuine deelstreep. Herinnering of geheugen. De apotheker veronderstelde dat het een en ander opgeschreven was om niet te vergeten hoe de drankjes gemaakt werden. Waar die kleuren voor stonden? Misschien de kleur van het plantje dat op de tekening stond? Ik suggereerde het perkament voor een lichtbron te houden. Misschien zou het dan leesbaarder worden. Goed idee.

De apotheker liep me voor naar de behandelkamer waar Ernst en ik behandeld waren. Daar hing een lichtkast om röntgenfoto's te bekijken; dat was me eerder niet opgevallen. Ik ging met andere ogen naar deze apotheker kijken en vroeg hem of hij soms ook röntgenfoto's maakte. Dat niet, maar tot een paar jaar terug kwam hier twee keer per week een huisarts en die maakte wel eens een röntgenfoto bij botbreuken. Hij had de kast laten hangen om er perkament voor te houden, grapte hij. Veel schoten we er niet mee op, dacht hij, want hij kwam niet verder dan dat er stond dat er misschien gedronken moest worden om niet te vergeten. De herinnering of het geheugen was excellent. Hij ontcijferde ook de woorden gevaarlijk en gek. Hij begreep er niet veel van maar ik des te meer, dacht ik. Ik zei dat ik het perkament in een kistje met flaconnetjes had gevonden en dat ik er ook niet veel van begreep maar hem erg bedankte voor de moeite van het ontcijferen. Tot morgen. Tenminste wanneer mijn andere vriend in iets roestigs getrapt zou zijn. Overmorgen vlogen

we terug. Als we geluk hadden zouden we hem niet meer zien. Op dat moment kwam er een klant binnen die duidelijk meer hulp behoefde dan ik. De apotheker wendde zich tot de stakker die krom liep van de pijn en ik glipte de apotheek uit.

Buiten was het gaan regenen. Ik liep terug naar het hotel maar kon weer niet het appartement in. De werkster was verdwenen en ik had geen zin om naar de lobby in het hoofdgebouw te gaan. Ik ging in de auto zitten en dacht na. Die flaconnetjes bevatten vast een extract van de wortels en daarmee kon je kennelijk je geheugen oprissen. Het woord gevaarlijk hield wel in dat je niet alles ongestraft kon doen. Je kon er kennelijk gek van worden. Die kleuren: ik bedacht me dat ik ook een gewaarwording van kleur had gehad bij de getallen die ik zag. Inderdaad een beetje gek. Ik kreeg wel het gevoel dat er iets was met kleur en geheugen maar kon het niet helder krijgen. Ik zou Frank en Ernst vragen of zij daar iets bij konden bedenken. Aan de andere kant wilde ik hen niet vertellen over mijn helderziende geheugenervaringen. Misschien dat ik er iets mee kon doen om de vreemde beller op te sporen, maar hoe? Zou ik proberen terug te gaan naar het moment dat Brenda door hem gebeld werd een paar dagen voor het weekeind waarin het ongeluk plaatsvond? Ik moest erover nadenken. Mijn hart ging alweer behoorlijk te keer. Denk aan wat anders. Kalmeer. Hester, mooie Hester. Zou ik haar nu al bellen? Wat moest ik zeggen? Wat wilde ik eigenlijk? Eerst maar terug naar Amsterdam en dan verder zien. Ik draaide het raampje van de auto naar beneden en liet de frisse lucht met regendruppels vermengd naar binnen dringen. Rustig maar. Ik stak een läkerol die los in mijn jaszak zat, in mijn mond en begon verwoed te zuigen.

Het weer begon op te knappen en de zon brak door. Dat gaf ook een rustiger en optimistischer gevoel. Gek hoe dat werkt. Zou dat via het derde oog werken? De epifyse die boven in je hersenen zit en die op licht reageert. Stuurt zeker een rustgevend hormoon aan. Bart Huges dacht in de zeventiger jaren dat je high werd via het derde oog en dat je die continu kon prikkelen door een gaatje in je hersenpan te boren. Dat was in dezelfde tijd dat grote hordes hippies de bossen introkken om vliegenzwammen te plukken om high te worden van het buitenvlies van de parasol. Paddo's. Nooit geprobeerd. De zon nodigde uit om even naar het haventje van Skala Kallonis te lopen en daar de tijd door te brengen. De jongens zouden nog wel even wegblijven.

Bij de haven zat een pelikaan midden op straat onder een palmboom. Scheen er al jaren zijn domicilie te houden volgens de door ons geraadpleegde vogelgids. Voedsel hoefde hij niet te zoeken want dat werd dagelijks verzorgd door het naastgelegen restaurant, dat weliswaar niet in die gids werd vermeld maar die ons wel indirect de lokale baklava-variant geleverd had. Naast de pelikaan liepen rond het haventje ook een aantal nesten hondjes rond. Een donkerbruin hondje met een zwarte rug en heldere ogen had zich genesteld op een kleurige stapel visnetten. Ik nam een foto. Zeer geschikt als kaart om aan één van de hondenfanaten op het werk te sturen. De netten waren afkomstig van evenzoveel kleurige bootjes. De meeste bootjes lagen rond deze tijd te wachten totdat hun eigenaars zouden komen om er het grote binnenmeer mee op te varen dat in niets onderdeed voor de Middellandse Zee.

Op sommige bootjes zaten ruwe bolsters netten te boeten. Die waren ook een foto waard, maar dat deed ik wat minder opzichtig dan bij het hondje. Eerst maar het bootje naast zo'n visser fotograferen en dan stiekem doordraaien met mijn telelens naar de boetende visser. In de verte kwam zo'n klein bootje aan met kleurrijke bemanning aan boord. Nog een paar fraaie foto's. Nu was het wel weer genoeg geweest. Ik was vergeten een extra geheugenkaartje mee te nemen en morgen zouden we weer op vogeljacht gaan. Ik vroeg me juist af of ik weer terug zou lopen naar het hotel toen Vivaldi begon. Ik schrok. Alweer die vent? Het was echter een nummer en niet een anonieme melding.

Ernst berichtte dat zij naar de haven liepen. Of ik daar ook naartoe kwam. Ik antwoordde: 'ik ben er al, tot zo.'

Het tweede aangeraden restaurant was geen aanrader. Het eten was vergelijkbaar met dat op de luchthaven. Gericht op een snelle doorstroming, wat zowel op de luchthaven als hier onbegrijpelijk was gezien het geringe aantal bezoekers. We zaten met ons drieën. Wat wel de moeite waard was waren de boerenzwaluwen die de rust van dit restaurant meer konden waarderen dan de eigenaar de boerenzwaluwen. Ze hadden hun nesten gebouwd op de overgang tussen het dak van het terras en de muur van het restaurant en hadden de lampen boven het terras uitgekozen als tussenstop van waaruit de veiligheid van het terras werd verlaten. Wanneer de zwaluwen op de lamp zaten waren hun witbruin gekleurde buik en gevorkte staart goed zichtbaar voor terrasbezoekers zoals wij. Zo nu en dan viel er een wit pletsje vanuit de lamp naar beneden. De tafels waren strategisch onder de lampen geplaatst zodat je moest dooreten of juist niet.

Frank en Ernst deden verslag van de vogels die ze gezien hadden. Door de wind en de bewolking in de ochtend had de gids meteen al besloten niet verder westwaarts te rijden dan het klooster en daar hadden ze minder vogels gezien dan de dag ervoor. Maar ze hadden des te meer roofvogels gezien op weg naar de noordkant van de binnensee dat hun middagdoel vormde. In een authentiek Grieks restaurant ter plekke hadden ze eerst uitgebreid geluncht en verhalen van de gids aangehoord die van opscheppen hield, maar wel op een smakelijke manier in overeenstemming met de maaltijd. Ik vertelde over mijn tocht naar het strand en dat ik net als Ernst gestruikeld was en een tetanusprik was gaan halen bij de apotheek. Over het kistje zweeg ik vooralsnog. In plaats daarvan vroeg ik of zij ook een associatie hadden bij de combinatie van getallen en kleuren zien.

"Hoezo, kleur en getallen?" vroeg Ernst.

"Nou dat komt, ik zag laatst een lang getal en kreeg daar kleurassociaties bij. Ik dacht daar verder niet over na, maar vandaag kreeg ik een sms-bericht en toen zag ik bij het checken van het nummer weer kleuren."

Ernst zei: "Ik las laatst in de NRC over synesthesie. Sommige mensen die vaak ook een goed geheugen hebben, zien getallen als een combinatie van vormen en kleuren. Op die manier kunnen ze snel rekenen en ook heel grote getallen onthouden. Ik weet niet hoe dat precies werkt en hoe dat dan zit met het geheugen voor andere dingen dan getallen en ik weet ook niet hoe ze dan precies rekenen. Ik geloof trouwens dat niemand dat nog weet. Ik heb daarna nog zitten googelen over synesthesie en kwam toen bij een YouTube-filmpje over Rainman en Brainman. Kim Peek die model stond voor de film Rainman met Dustin Hoffman en Tom Cruise was weliswaar uitgerust met een gigantisch fotografisch geheugen, maar moest soms nog gevoerd worden door zijn vader omdat zijn kleine hersenen slecht werkten en hij geen fijne bewegingen kon maken. Hij overleed in 2009. Brainman is ook voorzien van een fotografisch geheugen maar bij hem is het veel functioneler. Hij kan een vreemde taal in één week leren lezen, schrijven en spreken. Dat hebben ze uitgetest met het IJslands dat één van de moeilijkst te leren talen zou zijn. Verder is die jongen eigenlijk behoorlijk normaal, niet uitgesproken autistisch of een Asperger, hooguit wat trekjes ervan. Die Brainman heeft ook synesthesie. Een lang getal is voor hem net een schilderij. Als je daarin geïnteresseerd bent moet je beslist op YouTube naar Brainman zoeken."

Ernst was helemaal enthousiast geworden en ging nog even door. Dat die Kim Peek bij het lezen van een boek twee bladzijden tegelijkertijd las, de linker met zijn linker oog en de rechter met zijn rechter oog. Op een gewone IQ-test scoorde hij echter vrij matig want het lukte hem bijvoorbeeld met moeite om met verschillende blokjes met gekleurde vlakjes een voorbeeldfiguur na te maken. Iets dat jonge kinderen vaak wel al kunnen. Geen wonder dat hij op de lagere school het advies kreeg maar naar het bijzonder onderwijs te gaan, hoewel hij als 4-jarig kind al een encyclopedie las.

Alleen door toedoen van zijn vader is hij daaraan ontsnapt en haalde hij de middelbare school op de leeftijd van 12 Jaar.

"Wist je trouwens dat Dijkgraaf, de directeur van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen ook een vorm van synesthesie heeft?"

Geheugen dacht ik. Dat past wel in mijn ervaring. Dat plantje bevordert dus het geheugen door iets in je hersenen te koppelen of zo. Tenslotte is synesthesie een ongewone koppeling tussen verschillende vormen van waarnemen. Die kleuren wijzen daarop. Voor de herinnering aan het ongeluk met Brenda had ik dat plantje niet nodig. Die stond nog redelijk helder op mijn netvlies. Schijnt ook iets te maken te hebben met hoe je hersenen onder stress iets opslaan. Gek eigenlijk, want als je over de rooie bent neem je juist niets op. Of zou het zijn dat je het geheugen eraan blokkeert? Hoe zou je zo iets moeten onderzoeken? Ik dacht weer terug aan het ongeluk. Hoe we naar de Jura waren gereisd en op zaterdag eerst een klooster hadden bezocht om daarna een wandeling door de bergen te maken en wel naar een plek met de onheilspellende naam 'Les Échelles de la Mort' ofwel 'de trappen des doods'. Zelf houd ik niet erg van bergwandelingen althans niet over smalle paadjes waarbij je diep naast je naar beneden kunt kijken. Ik ga dan altijd zo ver mogelijk van de kant af lopen. Het is geen echte hoogtevrees want dan schijn je juist de neiging te hebben om er af te springen, heb ik wel eens gehoord.

Maar echt leuk is anders. Brenda had daar totaal geen moeite mee en dat weekeinde was ze niet apert onaardig tegen mij maar wel een beetje pesterig.

"Durf je niet, dan gaan we wel weer terug. Grote held van me. Geef mij maar die rugzak."

Dat soort opmerkingen. We liepen dus door totdat zij opeens door haar knieën ging, struikelde en zich niet eens vastpakte toen ze opzij viel en van het pad af een meter of 10 naar beneden viel en met haar hoofd tegen een rots aan bonkte. Ik hoorde het kraken. Ik gaf een gil en stond toen eerst als verlamd naar beneden te kijken, maar zocht al snel met mijn ogen naar een plek om naar beneden te klimmen. Die was dertig meter verderop. Ik rende bijna over het smalle bergpad naar de boom die daar van beneden tot boven het pad gegroeid was. Via de takken wist ik met veel moeite maar met een waas voor mijn ogen naar beneden te klauteren naar de vallei waar Brenda lag.

"Hé, wat wil je nu drinken. Die man staat al 10 minuten te wachten."

Ik keek verdwaasd op.

"Uh, coffee please." "Sorry jongens, ik was even terug in de tijd." "Mister, can I get an Ouzo?"

Dan maar wat straffere maatregelen. Hoewel, in het hotel, wil ik misschien toch nog wat beter terug in de tijd. Misschien kan ik die stalker traceren, dacht ik. Ik kreeg een idee.

In het hotel liet ik Frank en Ernst de koperen doos zien nadat ik eerst de inhoud van de flesjes had overgegooid in drie schoongemaakte shampooflesjes waarvan ik er altijd teveel heb overgehouden van eerdere hotelbezoeken. De plantjes en het perkament had ik in het kistje achtergelaten. Misschien konden Frank en Ernst helpen met het determineren. Ik wilde liefst alles meenemen naar Nederland. Die shampooflesjes konden wel in mijn koffer, maar hoe ik het kistje naar Nederland moest krijgen had ik nog niet kunnen bedenken.

Ik bracht het kistje als een verrassing zodat ik mijn eerdere zwijgen niet hoefde toe te lichten.

"Kijk eens wat ik gevonden heb aan het strand. Een kistje met inhoud. Ik heb meteen koperpoets gehaald bij een Winkel van Sinkel."

Ik liet de muntjes zien en vervolgens het plantje. Ik vertelde dat ik niet alleen naar de apotheker was gegaan voor de tetanusprik, maar ook omdat ik van hem te weten wilde komen wat er op het perkament stond. Wat ik te weten was gekomen vertelde ik hen. Of zij meer ideeën hadden? Het plantje leek wel op het plantje dat ik eerder had gevonden op het orchideeveldje. Nu begonnen mijn vrienden zich toch wel meer te interesseren voor het geheel. Een plantje determineren is wel bijna net zo leuk als een vogel spotten. En omdat er in het appartement weinig vogels te spotten vielen was hun aandacht geheel gericht op het plantje, althans de gedroogde variant en het

perkament. De verse plantjes hield ik maar voor mezelf. Die had ik nog nodig om te achterhalen wie die man was die mij bedreigde.

Ik realiseerde mij die middag dat ik waarschijnlijk had kunnen achterhalen wie mijn vermoedelijke stalker was als ik op dat moment niet zo geëmotioneerd was. Het was toen ik Brenda onderaan de rots vond. Ze was wel weer bij bewustzijn toen ik haar vond, maar ze was lijkleek met een gapende wond in haar hoofd en ze verloor veel bloed uit haar hals. Ze kon haar lichaam niet meer bewegen, maar ze ademde nog en ze opende haar ogen. Ze keek me wanhopig aan. Ze zei zwak: "Ik ben zo stom geweest. Ik houd van je en ik ben toch zo stom geweest. Vergeef me alsjeblieft. Zeg dat je me vergeeft."

Ik werd even duizelig maar begon snel met mijn vuist de wond in haar hals dicht te drukken terwijl ik met mijn andere hand in de rugzak zocht die naast Brenda lag, nog half vast om haar rechterschouder. Daar zat het hemd in dat ik eerder had uitgedaan omdat ik het te warm kreeg tijdens de klim.

"Rustig maar, natuurlijk vergeef ik je. Wat kun jij nou voor geks hebben gedaan. Zeg niets meer. Het komt allemaal goed."

Ik bond het hemd om haar nek maar ze verloor al het bewustzijn en het bloeden verminderde. Ik zocht naar haar mobiel dat volgens mij ook in de rugzak zat. 112, is dat ook internationaal niet een hulpnummer? Ik wilde het gaan intypen toen er een sms'je binnenkwam van een 06-nummer. Waarom weet ik niet maar ik maakte het open en keek verbijsterd naar de tekst: 'Heb net pas je sms gezien. Gefeliciteerd met ons kind. Wanneer vertel je het hem? Ik mis je. Duizend kussen. Jan.'

Ik smiet het apparaat van me af. Dat was het dus. Wat moet ik? Ze had een relatie met een Jan, terwijl ik van niets wist en ze was nog zwanger ook van hem. Was ze daarom boven flauw gevallen en naar beneden gedonderd? Dat verklaarde ook het overwerken en zo. Had ze het willen uitmaken? Verward keek ik terug naar Brenda. Ze was gestopt met ademen. Ik barstte in huilen uit. Wat moet ik, dacht ik. Ik begon aan een eindeloos lijkende terugweg, eerst naar een pad in de vallei en toen naar de dichtstbijzijnde plaats 'Aux Creux' met Brenda over mijn schouders. Het duurde uren en hoe vaak ik gestruikeld ben weet ik niet meer. Steeds opnieuw weer een stuk en wachten en weer verder.

"He Freek, we hebben het gevonden in 'The Concise Illustrated Encyclopedia of Exotic Plants'" zei Frank. Die had ik meegenomen voor het geval we orchideeën zouden vinden die niet eerder op Lesbos beschreven waren. "Het is een wel vrij zeldzaam plantje. De naam suggereert dat het giftig is maar dat staat niet in de omschrijving. Het is de 'Mnemikagora'. Het komt voor in Egypte. Over andere landen wordt niets gezegd. In de tijd van de Farao's werd het wel gebruikt door priesters bij rituelen om de toekomst te voorspellen. Althans dat wordt gesuggereerd in een papyrusrol die bij Luxor is gevonden. Die rol was een bijrol van de bekende 'Edwin Smith Papyrus', die zo'n 1600 jaar voor Christus geschreven is, maar die een kopie is van nog eerdere geschriften van een Egyptische alleskunner Imhotep. Imhotep leefde bijna 3000 jaar voor Christus en was de architect van de eerste piramide. Volgens Sir William Osler was Imhotep de eerste arts uit de oudheid die zich onderscheidde en die 200 ziektes diagnoseerde en behandelde. Hij opereerde ook en gaf tandheelkundige behandelingen. En, daar komt het, hij extraheerde medicijnen uit planten. Die man leefde dus al tweeëneuhalf duizend jaar vóór Hippocrates die we beschouwen als de grondlegger van de huidige medische wetenschap. Dus 'volgens recent onderzoek' moet de geschiedenis over het ontstaan van de medische wetenschap herschreven worden."

"Wat zie je bleek Freek, heb je het plantje opgegeten, ha ha."

"Geef dat stuk perkament nog eens," zei Frank.

Veel meer zag hij er niet in. Nu was Oudgrieks ook niet zijn beste taal, met alleen maar gymnasium bèta in zijn zak. Hij hield het perkament nog voor de tv als een soort lichtbak maar dat hielp ook al niet. Wel werd hij afgeleid door wat er op de tv te zien was: een uitzending over het klooster van Ypsilou.

"Dat is ook toevallig. Kijk daar heb je mijn grote vriend. Nu lopen er heel wat meer monniken rond."

Het bleek dat rond de Grieks- orthodoxe feestdagen monniken uit andere kloosters de eenzame monnik kwamen helpen. Er werd dan ook een dienst gehouden in de inderdaad prachtige kapel. De filmbeelden beperkten zich echter tot de buitenkant van het klooster, omdat binnen niet gefilmd mocht worden. Ze konden van mij nog wel wat mooie foto's krijgen van de fraaie iconen, dacht ik. Het bergje waarop het klooster gebouwd was had in de tweede wereldoorlog gediend als uitkijkpost. Er stond nog een stuk afweergeschut. Aan de andere kant van het bergje dan waar ik gisteren gelopen had was een lavamuur. Frank en Ernst hadden die vandaag wel gezien met de gids. Ze hadden die kant van de berg gekozen vanwege de wind en de verwachting dat daar meer vogels zouden zitten.

"Aardig dat ze ons zo volgen op onze vakantie. Ik ben benieuwd wat ze morgen brengen. Morgen gaan we toch naar die vissersplaats? Ga je morgen wel mee of ga je weer schatzoeken?"

"Schatten genoeg," zei ik "ik weet niet eens hoe ik die doos naar Nederland krijg. Die wordt vast uit mijn bagage gepikt en dan zal het wel niet het land uit mogen. Ik kan het misschien beter direct aan een museum schenken. Of aan die monnik. Past goed in de kapel met al die gouden opsmuk."

Ernst stelde voor om er nog even over te slapen, iets waar hij wel raad mee wist na zo'n dag buiten.

Dertien jaar terug
30 April

Jasper stond niet meer voor Madame Tussauds. Hij zag Edith nog wel af en toe, maar toevallig deze week waren ze betrappt door Selma toen ze na sluitingstijd achter de toonbank lagen te vrijen. Selma had haar huissleutels laten liggen en was teruggekomen naar de winkel. Zij was 'not amused', want waarschijnlijk toch wel heel erg gesteld op Edith. Hoe hij het in zijn hoofd haalde om Edith in hun winkel te neuken? Had hij dan geen greintje respect voor hen? Dat soort dingen. Hij was opeens een indringer geworden en hij had geen zin om de hele Koninginnedag door Selma gebruiskeerd of genegeerd te worden.

Hij had in een overmoedige bui besloten om voor Artis te gaan staan. Hij had tevoren geen gebied gemarkeerd en was pas om 8 uur op de fiets van huis gegaan. Verkleden zou hij zich ter plekke. Het was vast niet zo druk als op de Dam en hij nam tenslotte maar weinig plek in. De drukte bleek tegen te vallen maar juist voor de ingang van Artis was er nog voldoende ruimte voor hem. Zich verkleden deed hij in het urinoir vlak bij de ingang. Dat urinoir ter plekke was een groot voordeel in vergelijking met zijn vorige stek op de Dam waar hij gedwongen was om wild te plassen. Hij kon moeilijk even met zijn apenpak het café induiken zoals de anderen deden.

Twee jaar terug was hij de dag na de nacht vrij somber gebleven, al bleef dat door zijn vermomming onopgemerkt door zijn omgeving. Zijn mansbakje werkte goed en de opbrengst was boven verwachting. Hij begon te begrijpen waarom het aantal levende standbeelden met het jaar toenam. Een beetje lastig was dat honden een buitengewone belangstelling aan de dag legden voor zijn boomstronk en dat reuen er vaak tegenaan plasten. Jasper vroeg zich af of het te maken had met het gevulde condoom in het binnenste van de stronk.

Dezelfde avond nog had hij zijn avontuurtje aan Irma opgebiecht. "Ik maak nog eens een pak voor je. Je hoeft je daarom niet als een chimpansee te gedragen! Je slaapt vannacht maar op de bank en gaat eerst onder de douche. Je hebt toch wel een condoom gebruikt met al die ziektes tegenwoordig? Ik wil dat je je eerst bij de GGD laat testen voordat wij het weer doen, als ik daar überhaupt nog zin in heb. Dat is al de tweede keer met jou en nu mag je toch wel stellen dat we een vaste relatie hebben na een half jaar samenwonen. Ik vraag me af of jij nog wel door wilt met mij en ook of ik nog wel door wil met jou!"

Dat laatste bleek mee te vallen en alles leek vrij snel weer normaal te worden toen de uitslagen goed bleken. Toch liep de relatie net als zijn eerdere relaties stuk omdat Jasper zich beklemd begon te voelen. 'Als goede vrienden uit elkaar gaan' was een gevleugelde afscheidszin. Hij vroeg zich af of het kwam door zijn jeugd, dat hij zo'n bindingsangst had. Eerst in twee tehuizen, daarna twee pleeggezinnen en toen op zijn tiende geadopteerd door een liefdevol gezin. Dit had wel zijn leven gered want vanaf dat moment kon hij naar goede scholen, werd hij thuis geholpen met huiswerk, kreeg hij muziekles en ging hij mee naar concerten, toneel en musea. Via zijn vader had hij ook na zijn studie medische biologie een promotieplek gekregen op de afdeling 'gedragsfysiologie' van het Kolf-instituut, het Instituut voor Biomedische Technologie.

Wie zijn biologische vader was wist niemand en van zijn moeder was alleen bekend dat ze hem als baby had achtergelaten in de poort van het Wilhelmina Gasthuis met een briefje op zijn borst. Daarop was in gebrekkig Nederlands geschreven dat ze te jong was om voor hem te zorgen en dat ze terug ging naar huis. Dat huis lag waarschijnlijk in Italië, had men afgeleid uit de zinsbouw en de aard van de spelfouten. Ze hadden haar nooit weten te achterhalen. In diezelfde week was er al eerder een meisje te vondeling gelegd en misschien was zijn moeder daardoor op een idee gebracht.

Jasper had bij de adoptie de achternaam gekregen van zijn adoptief vader wiens voorouders uit Frankrijk kwamen. Hij kon zich heel gemakkelijk aanpassen maar binden was moeilijker, zelfs aan zijn adoptief ouders. Daar was hij ook een paar keer weggelopen maar wel steeds teruggekeerd voordat hij gevonden werd. Ze leken het te begrijpen en waren alleen bezorgd, nooit kwaad.

Zijn relatie met Irma was de langste tot nu toe. Nadat hij besproken had dat hij een tijdje op zich zelf wilde wonen, was die aanvankelijk heel verdrietig en boos tegelijk. Hij was in Zuid op kamers gaan wonen vlak bij de RAI en zij was achtergebleven in de Damstraat. Gelukkig had zij inmiddels weer een leuke vriend en hadden hij en Irma nu weer een contact als 'goede vrienden'. Dat kon dus toch.

De belangstelling hier was groot. De meeste bezoekers waren buitenlanders en volwassenen zonder kinderen. Vermoedelijk zaten die kinderen met hun speelgoed of andere koopwaar een stuk verderop en gingen pa en ma even van hun abonnement gebruik maken. Aan de opmerkingen te horen werd hij vaak gezien als verlengstuk van Artis, maar kennelijk wel als een chimpansee die zijn eigen broek op moest houden want er werd flink gedoneerd. Wanneer men alleen foto's maakte wilde Jasper nog wel eens vervaarlijk grommen, maar wanneer ze met hem op de foto wilden dan maakte hij een beetje plaats op de boomstronk. Dat leverde meteen een prettige selectie op want er was eigenlijk alleen plek voor een slanke dame of heer. De eersten waren veruit in de meerderheid, daartoe vaak aangezet door hun partner. Daarna werd steevast gedoneerd.

Rond het middaguur kwam er een leuk uitziende vrouw op hem af die duidelijk een gesprek met hem wilde aanknopen. Omdat hij toe was aan zijn krentenbol en wat te drinken, daalde Jasper af, ging op zijn spaarpot zitten en zette zijn hoofd af. Ze heette Dorien Bosveld en werkte in Artis als beleidsmedewerker van de 'staf Dier & Plant'. Zij vroeg hoe hij aan dat mooie chimpanseepak kwam en waarom hij op het idee gekomen was als chimpansee de Koninginnedag door te brengen. Hij vertelde dat zijn ex het gemaakt had, omdat die vond dat hij zich af en toe als een chimpansee gedroeg en dat hij dat maar eens aan de hele wereld moest laten zien. Hij vertelde ook dat hij erg geïnteresseerd was in gedrag van dieren en dat hij werkte op de afdeling 'gedragsfysiologie' van het Kolf-instituut. Dorien was duidelijk iets van plan en hoorde hem daarom verder uit over zijn werk, zijn hobby's en of hij wel eens wat vrije tijd had. Uiteindelijk kwam zij met haar voorstel.

Juist deze week was Sam overleden, één van hun chimpanseemannetjes. In Artis hadden ze iemand die dieren opzette om in het museum ten toon te stellen. Die kon dus ook heel goed een echt chimpanseepak maken. Dorien vroeg zich af of Jasper ervoor voelde om zo'n chimpanseepak te krijgen en in ruil daarvoor in Artis mee te werken aan gedragsonderzoek bij de chimpanseekolonie. De onderzoeker die dat zou doen was er zo stuk van dat dat Sam overleden was dat hij niet eens meer in Artis wilde komen, terwijl alles klaar was om te starten. Jasper leek dat zeer interessant maar had ook zijn eigen werk. Weliswaar had hij schrijfverlof tot juli en dan nog een maand niet ingevulde vakantie, maar daarna moesten er 2 artikelen af zijn. Hoeveel tijd zou dat onderzoek in beslag nemen? Dorien meende dat het ging om een maand lang iedere dag een vaste observatie gedurende 1 uur en daarna het analyseren van een video die alleen opnam wanneer er activiteit was in het verblijf. Die opname kon versneld afgedraaid worden op zoek naar periodes van bepaald gedrag. Om wat voor gedrag ging het dan? Het bleek te gaan om seksueel en agressief gedrag in de groep als voorafmeting van sterilisaties, die daarna in de loop van een jaar zouden worden uitgevoerd door een Amerikaanse uroloog, professor Herby Goldstein. Tot die tijd kregen de vrouwtjes de pil om niet zwanger te worden want de dierentuinen hadden genoeg chimpansees, in tegenstelling tot gorilla's, maar dat was een ander verhaal. Nadat zou zijn vastgesteld dat alle mannetjes steriel waren moest het gedragsonderzoek herhaald worden, liefst door dezelfde onderzoeker.

Jasper had er wel oren naar. Hij had zich altijd al aangetrokken gevoeld tot dierentuinen en het onderzoek paste ook helemaal in zijn straatje. Misschien kon hij wel toestemming van de baas krijgen om dat in officiële werktijd te doen, zeker wanneer er vacatiegeld beschikbaar was binnen het project. Hij vroeg aan Dorien of er ook geld was om de onderzoeker te betalen. Die beaamde dat dat natuurlijk het geval was, mits hij aan de kwalificaties voldeed en een nulaanstelling kreeg bij de universiteit die dat onderzoek met Artis deed. Jasper vroeg zich wel af waarom Dorien hem benaderd had zonder te weten wie hij was en wat hij deed. En toen pas kwam de aap uit de mouw want ze was op hem afgestuurd door zijn eigen baas, die wist waar hij als levend standbeeld de aap wilde uithangen. Zij had zijn baas vanwege diens faam als gedragsfysioloog opgebeld met de vraag of hij iemand wist die snel de plaats van de weggelopen onderzoeker kon innemen. "Hij zei dat jij dat er wel bij zou kunnen doen tijdens jouw schrijfverlof. In het ergste geval wilde hij wel een handje helpen bij het schrijven. Hij zei ook dat dit onderzoek misschien wel mee kon worden genomen in je proefschrift. Vandaar. Ik wist dus ook al dat je goed gekwalificeerd bent, maar niet dat je ook zo'n leuke knul bent." De deal werd gesloten en Jasper stapte weer op zijn stronk om zijn vakantiegeld te verdienen, want een onderzoeker in opleiding wordt structureel onderbetaald.

Dag 3 1 mei

Ik tastte naar het plastic zakje waarin de verse plantjes zaten. Ik had niet veel nodig want ik wilde maar heel kort in het verleden duiken. Toen ik het vermaledijde sms'je van de vriend van Brenda na haar val op zag komen was er een 06-nummer te zien geweest en niet 'Jan' zoals in de scène een week eerder. Waarschijnlijk had die Jan een ander nummer gebruikt dat niet herkend werd door de mobiel van Brenda of had Brenda na de scène voor alle zekerheid zijn naam uit haar contacten verwijderd. Ik kende trouwens helemaal geen Jan op het werk van Brenda of in onze kennissenkring. Ik vroeg me af hoe zij hem had leren kennen. Als ik eerst maar wist wie het was, dan kon ik mijn hoofd daar later over breken. Ik moest terug in de tijd en kijken of ik dat nummer kon onthouden. Lang wilde ik niet in de tijd blijven hangen want die reis met Brenda op mijn rug was niet iets om te herhalen. Hoe doseer je zo'n likje aan een plantje. Ik besloot om een papieren zakdoekje klaar te leggen waar ik mijn tong snel na de lik mee kon afvegen maar om wel eenzelfde lik als de vorige keer te nemen.

Ik begon te denken aan het moment dat ik in de rugzak begon te zoeken toen ik de lijk nam en daarna mijn tong met de papieren zakdoek depte. Ik voel de appels die we meegenomen hebben en de verrekijker. Ik had er nog net aan gedacht om hem mee te nemen toen we vanochtend uit het chalet van Peter op pad gingen. Waar is dat ding nou. Ik moet opschieten. Brenda heeft al veel bloed verloren en er moet een helikopter of zo komen. 112 dat is toch ook internationaal een alarmnummer? Ik moet het proberen. Daar is dat ding. Een HTC met een groot display maar ook met wachtwoord. Ik hoop dat het wachtwoord hetzelfde is gebleven. Ik typ de 4 cijfers in van de geboortedag en maand van onze eerste poes. Dat werkt. Brenda heeft zelfs haar naam en adres in het pop-up scherm geprogrammeerd. Typisch Brenda. Die weet hoe ze dat soort dingen voor elkaar krijgt. Nu met één hand bedienen.

Verrek, er komt een sms binnen van een 06-nummer dat ik niet herken. Ik heb wel een kleurassociatie. Ik klik op openen en zie tot mijn verbijstering de tekst: 'Heb net pas je sms gezien. Gefeliciteerd met ons kind. Wanneer vertel je het hem? Ik mis je. Duizend kussen. Jan. 'Kind? Zwanger? Was ze net flauwgevallen? Een ander, maar ze wilde dat ik haar vergeef. Ze wilde met mij door. Help, ga door met ademen. Ze wordt bleker. Die klootzak. Hij heeft haar zwanger gemaakt. Die Jan. Ik smijt het apparaat met een boog weg. Brenda ademt niet meer. Kom nou! Ik druk op haar borstkas. Oh nee! Alleen op haar mond. Ik weet het niet meer. Probeer een paar keer op haar mond te blazen, maar er gebeurt niets meer. En nu? Ik veeg het zweet van mijn hoofd en de tranen schieten in mijn ogen. Ik barst in huilen uit. Mijn buik doet pijn. Mijn borst is beklemd. Ik sla op de grond. Wat nu? In the middle of nowhere. Ik kan haar hier niet laten liggen. Kom nou. Ik voel aan haar pols. Niets. Ik trek haar blouse omhoog. Leg mijn hoofd op haar borst en luister. Ik hoor niets. Geen hartslag. Of toch? Nee, dat ben ik zelf. Ik voel tegelijk mijn pols. Dat ben ik zelf. Het suizen in mijn oor. Ik ga weer zitten. Kijk naar haar blote buik. Daar is niets te zien. Ja ze had net een positieve test. Zal nog wel pas zwanger zijn. Die klootzak. Waarom heeft ze dat gedaan. Die kindervens. Dat is het. Ze wilde ook voor mij zwanger worden. Ze wilde een kind voor ons beiden en met mij ging het niet. Ik kus haar op haar buik.

Ik sta op. Pak de rugzak en gooi de appels er uit. Zo plat mogelijk bind ik hem om mijn middel. Daarna trek ik Brenda overeind. Ik ga door mijn knieën en trek haar over mijn schouders. Nu eerst op mijn knie en dan overeind. Dat lukt. Ik trek haar verder naar links. Het gewicht is nu goed verdeeld. De eerste stappen. Waar is een pad? Ik kijk om me heen. Ik sta iets hoger en zie alleen dat verderop bomen staan. Is er wel een pad? Ik loop in die richting over de stenen grond waarop gras en lage struiken groeien. Ik glijd uit maar weet me staande te houden. Halverwege heb ik geluk. Er loopt een pad. Ik sla af naar links. Bij een splitsing staat een dubbele gele streep op een steen aan de rechter afslag. Ik volg de wegbewijzing. Ik struikel over een steen en kom met mijn linkerknie hard op de grond. Brenda valt half van mijn schouder en ik laat haar op de grond zakken. De herinnering begint te vervagen.

Nou dat deppen van mijn tong had niet echt geholpen. Maar ik had bereikt wat ik wilde. Ik pakte mijn mobiele telefoon en typte het 06-nummer in dat ik op de mobiel van Brenda had gezien. Het zei me niets. Het was geen nummer dat ik zelf al in mijn mobiel had. Jammer dat ik het nu niet kan bellen. Midden in de nacht. Dan worden Frank en Ernst wakker. Alhoewel. Ik hoefde niets te zeggen, alleen maar te luisteren. Ik stond op en ging stil naar de wc. Eerst mijn mobiel onherkenbaar maken voor de ander. Daarna belde ik het 06-nummer maar kreeg al snel een Griekse mevrouw aan de telefoon, die ongetwijfeld zei dat dit nummer niet herkend werd. Ik moest het landnummer ervoor zetten. Stupido. Ik belde opnieuw en nu ging na een korte delay de bekende tuut over. Na een minuutje of twee kreeg ik een voicemail. "Hallo. Je spreekt met Jan Walsteen. Ik ben er nu even niet. Laat je nummer achter dan bel ik je zo snel mogelijk terug of niet wanneer ik daar geen zin in heb"

Jan Walsteen. Mijn bovenbuurman! Die heette inderdaad Jan. Daar hield ik helemaal geen rekening mee. Zo'n sportschooltype. Dat is toch niets voor Brenda. Ik begon me meteen allerlei dingen af te vragen. Het raasde door mijn hoofd, maar ook: waarom nu pas sinds kort die sms'jes? Dat vroeg ik

mij eigenlijk al langer af. Hoe wist die Jan mijn mobiele telefoonnummer? Dat zal Brenda hem niet gegeven hebben. Van mij heeft hij het ook niet en hij behoort ook niet tot onze vriendenkring. Hoewel voor Brénda gold dat kennelijk niet. En als hij pas sinds kort mijn mobiele nummer had, waarom heeft hij mij dan niet eerder op een andere manier bedreigd of gemolesteerd? Hij is veel sterker dan ik. Ik kwam hem laatst nog tegen op de overloop en toen groette hij mij nog, zo'n beetje wegstarend. Ik zie hem vrijwel nooit. Meer het type nachtbraker en uitslaper, dacht ik.

"Heb je soms last van je darmen?" werd aan de deur gefluisterd. "Of kan ik ook even naar de WC?"
"Nee, ik kom er af, wacht even."

Ik deed de deur open.

"Sorry, ik kon niet slapen en deed even een spelletje op mijn mobiel."

Ernst stond voor de deur en zuchtte. Hij had kennelijk al een tijdje liggen wachten. Ik ging naar bed en probeerde me te ontspannen, wat niet goed lukte. Ik moest die Jan ontlopen en eerst een plan hebben om de boel aan te pakken. Hij had kennelijk sinds kort verkeerde ideeën over wat zich heeft afgespeeld rond de val van Brenda. Hij was zélf verantwoordelijk voor haar dood. Ik moest hém wat aandoen, maar daar koop ik ook niet veel voor.

Ik kon pas weer aan slapen denken toen ik besloten had de volgende dag naar Hester te bellen om haar te vragen of ik bij haar mocht logeren. Volgens mij klikte het best goed met Hester en gaf het mij de gelegenheid om me voor te bereiden op een ontmoeting met Jan of een aangifte te doen bij de politie. Hoewel, die zien me aankomen met zo'n verhaal. Gaan ze weer kijken wat er toen gebeurd is. Ik kon ze natuurlijk wel die sms'jes laten zien maar niet van wie ze kwamen. Ik kon moeilijk zeggen dat ik me nu opeens een 06-nummer herinnerde van iemand die Brenda een paar jaar terug een sms gestuurd had tijdens haar doodstrijd, waarna ik de mobiel had weggegooid. Erg handig was dat niet geweest, maar dat had ik mezelf al duizend keer verweten. Ik had nog opgebeld naar de politie in de Jura met de mededeling dat ik die mobiel verloren had en de vraag of ze hem wilden opsturen wanneer ze hem vonden. Ook al was hij kapot. Ik had hen mijn adres nog een keer gegeven. Dat hadden ze natuurlijk al in hun dossier over Brenda, maar dan was het ook maar bij de gevonden voorwerpen. Geen idee hoe dat onderling communiceert.

In slaap vallen wilde toch niet lukken. Ik had geen zin om weer aan gisteren te denken. Dan maar de iPod pakken. Luisteren naar mp3'tjes op het laagste volume. Eén oortje in. Mijn andere oor op het kussen en daarna viel ik pas in slaap.

Bij het opstaan keek Ernst me aan alsof hij iets wilde zeggen en ik vroeg hem of ik hem erg gestoord had vannacht. Hij antwoordde echter dat hij last had van een nachtmerrie en dat hij gelijk met mij wakker was geworden. Hij wou er verder niet erg over praten, kreeg ik de indruk.

Ik lag op mijn gebruikelijke plaats achter in de auto onderuit, want half in slaap na een doorwaakte nacht. Ik was ook niet gewend te werken op de Dag van de Arbeid dus dat kwam goed uit. Buiten was het prachtig weer geworden. De plassen op de verharde zijwegen waar we de eerste dag nog last van hadden waren nu opgedroogd. We gingen dit keer weinig zijweggetjes in want we wilden ruim de tijd hebben om in het vissersplaatsje Mithymnas rond te lopen en te lunchen. De auto moest voor de afrit naar de haven worden geparkeerd, en gewapend met de telelens op driepoot, verrekijkers en de vogelgids liepen we naar beneden. We zagen nog wat stormvogels op zee als kleine zwarte stipjes die alleen te herkennen zijn door een geoefend oog waarvan wij met zijn drieën er 4 hadden. Ik liet mij wel gidsen.

Onderwijl dacht ik over het beste moment om Hester te bellen. We liepen voor de lunch nog even omhoog over de straatmarkt in het plaatsje waar een hotel stond met de mooie naam: 'The Schoolmistress With The Golden Eyes'. Het hotel ontleent zijn naam aan de titel van een populair boek uit 1939 van Stratis Myrivilis. Stella, zijn minnares en de hoofdpersoon van het boek, woonde hier destijds. Het straatje was zeer pittoresk en later in het jaar ongetwijfeld zeer toeristisch. Nu was het rustig. Voor een winkel in de straat groeide aan beide kanten een Paulownia die aan weerszijden boven zo'n 15 meter straat was geleid. We gingen restaurant Sansibal in met een mooi

uitzicht over de zee en de haven. We besloten ons te beperken tot een kop koffie om later aan de haven te gaan eten. Frank en Ernst tuurden over de balustrade naar zeevogels. Ik besloot dat dit het moment was om Hester te bellen en liep de houten trap af naar de toiletten.

"Ik dacht net aan je. Hoe gaat het op Lesbos. Heb je al veel gevogeld?" Ze klonk blij dat ik belde. "Ik dacht dat je morgen terug zou komen en me dan pas zou bellen. Ben je er nu al?"

"Nee nog niet, maar ik bel je omdat ik niet het risico wil lopen dat je al wat met een ander afspreekt. Eigenlijk wil ik zo brutaal zijn om je meteen op te zoeken wanneer ik terug ben. Kunnen we wat gaan drinken en zo."

"Lijkt me leuk dat 'en zo' en misschien ook wel 'en waar?'"

"Nou bij mij lijkt me niet zo aantrekkelijk" zei ik. "Het zal wel erg muf ruiken en ik zou best mijn vakantiegevoel willen vasthouden. Heb jij een idee?"

Dat had ze wel maar ze wilde niet verder vooruitlopen op morgen. Ze zou een programma uitstippelen en het kwam goed uit dat ze zelf ook een paar vakantiedagen had.

"Oh jee, Ik heb die niet meer. Ik moet iets bedenken om die toch te krijgen. Een besmettelijke ziekte of zo. Ik bedenk wel wat. Ik moet nu alleen ophangen want mijn vrienden denken dat ik alleen even naar het toilet ben. Ik stuur je nog een sms over mijn aankomsttijd en vluchtnummer. Ik hoop dat je me wilt ophalen."

Ook dat wilde ze wel en ik beëindigde het gesprek.

Toen ik boven kwam zaten ze al te wachten om naar het haventje terug te lopen. Ze zagen dat ik er veel opgewekter uitzag dan toen ik naar beneden ging en suggereerden dat ik beneden wel een aardig iemand moest zijn tegengekomen.

"Nou daar zitten jullie nu eens een keer niet ver naast" zei ik "ik word morgen van het vliegveld afgehaald door mijn nieuwe vlam. Ik hoop dat jullie dat niet erg vinden en ook niet dat ik niet met jullie mee terugrijd. Als ze er tenminste is en me niet laat zitten. Dan hoeft ik trouwens ook niet mee te rijden want dan wil ik eerst een uurtje treuren. Ik ken haar nog nauwelijks maar ik denk dat het wel aardig klikt. Vraag me verder niets meer want ik laat toch niets meer los."

Dat was natuurlijk te veel gevraagd, maar ik hield me er wel aan en stuurde het gesprek in een andere richting.

"Hebben jullie intussen nog wat zinnigs gedaan?"

Het bleek dat ze aan de zijkant van de balustrade een bijzonder soort korstmoss hadden ontdekt en dat ze daar een plukje van hadden meegenomen in het leeggegooide melkkuipje bij gebrek aan beter. Thuis kon dan weer een speurtocht worden ondernomen in één van de meegebrachte natuurgidsen. Ik vertelde hen dat ik na het behalen van mijn rijbewijs samen met een student farmacie een oude Fiat 600 had gekocht en dat mijn toenmalige vriend wild enthousiast was toen hij zag dat onder aan het raam van het portier een korstmoss groeide. Volgens hem 'ongenerfd hunebedmos', een soort dat in Nederland met uitsterven bedreigd werd. Het was de tijd van de zure regen. Ik herinnerde me ook dat zijn vriendin soms op feestjes waar ik helaas ontbrak een striptease gaf bovenop een tafel, maar dat hield ik maar voor mezelf.

We liepen weer terug naar de haven om daar wederom op advies van de vogelgids een specifiek restaurant te bezoeken dat er inderdaad erg gezellig uitzag en een lekkere maaltijd serveerde. Alleen de koolsalade waarop ik mij zeer verheugd had bestond uit rauwe kool. Een minpuntje dat we besloten op te sturen naar de gids en dat dus achterop een servetje na de maaltijd in de prullenbak belandde. Ernst kwam terug op het kistje.

"Ik denk dat ik wel weet hoe we het kistje naar Nederland kunnen krijgen zonder last te krijgen met de douane."

Hij had gisteren met de Engelse vogelgids gesproken over het busje waarmee die de gasten over het eiland reed. Aan de buitenkant van het busje stond zijn naam geprint. Er zat wel een Grieks nummerbord op. Ernst had gevraagd of hij die bus hier liet staan of meenam naar Engeland. Het bleek dat hij die bus gewoon huurde en zijn naam tijdens zijn verblijf aan de buitenkant plakte. Hij

was dit keer wel met zijn eigen auto naar Lesbos gekomen via Italië. De oversteek had hij per boot gemaakt. Hij had de auto genomen omdat zijn vrouw over een week naar Italië zou vliegen en met hem daar een voorjaarsvakantie doorbrengen. Ernst dacht dat we hem wel konden vragen het kistje met de auto mee te nemen. Omdat Griekenland en Italië Schengenlanden zijn is er geen controle aan de grens. Moesten we alleen het kistje van hem overnemen voordat hij de boot bij Calais nam. Dat wilde die man vast wel doen. Het leek de moeite waard om het hem te vragen en een ritje naar Calais was een mooie aanleiding om weer eens in Gent langs te gaan bij mijn Belgische geliefde van weleer die erg hield van lekker koken en verhalen ophalen onder een goed glas wijn.

In de middag gingen we nog op zoek naar een soort bosuil die gesignaleerd was bij een vervallen melkfabriek. We waren niet de enigen, maar wel de eersten die de uil zagen zitten in een hoge naaldboom. Een lucky shot. Heel wat statieven en telelenzen werden verplaatst van de plek waar men de uil verwacht had naar de boom waar hij zat. Snel wegwezen. Toch nog even naar een riviertje waar veel nachtegalen zitten. Hier op Lesbos laten die beesten die je elders bijna alleen maar hoort, zich ook zien. Dat betekende nog niet dat je ze ook mooi kon fotograferen, bleek mij. Juist wanneer je er één in beeld had vloog hij weer weg naar een stek 50 meter verderop. Na drie verplaatsingen gaf ik het op.

Meer succes had ik bij een vennetje waar we langsreden en waar Frank - wie anders - zag dat er bijeneters rondvlogen. Hij stopte abrupt en we kropen bijna in de richting van het ven om de vogels niet af te schrikken. Een fantastisch gezicht hoe die fraai gekleurde vogels als een soort torpedo's op het wateroppervlak afschoten en na een korte duik weer doorvlogen om na een korte bocht weer opnieuw de aanval in te zetten. Of ze dat nu deden om iets uit het water te vissen of alleen maar om een verfrissende duik te nemen kon ik niet ontdekken. Ik wist met mijn telelens een paar keer een bijeneter die uit het water opsteeg vast te leggen. Mijn dag was weer goed, maar werd nog beter toen 's avonds bleek dat de gids de ingepakte doos inderdaad wilde meenemen. Zo'n vondst behoorde de vinder toe, was ook zijn mening. Het bleek dat hijzelf dichtbij de Noordzeekust woonde op Foulness Island ten noordoosten van Londen en een verwoed jutter was. Zo had hij eens een serie sportschoenen gevonden waar hij al jaren plezier van had. Hij toonde een paar Nikes met luchtzolen die hij aan zijn voeten had. Mooi toch?

De avondmaaltijd genoten we weer in 'de Witte Dolfijn'. We hadden een Schot op sleeptouw genomen die bij ons in het hotel zat en die iedere ochtend in zijn eentje zat te eten. Hij stond op de uitkijk naar de kerkuil bij de verlaten kapperszaak, maar wij konden hem meedelen dat hij dan waarschijnlijk nog een uurtje kon wachten, gezien de biologische of andere klok van het beest. Hij ging graag mee om met ons te eten maar liet zich niet uitnodigen, daarmee onze vooroordelen over gierige Schotten logenstraffend. Hij moest vanwege onze koningin die gisteren haar verjaardag vierde wel het nagerecht – de overheerlijke baklava-variant - van ons accepteren omdat hij als Schot en als fervente anti-royalist wel wat goed te maken had. Qua maaltijd paste hij zich verder minder dan wij aan de Griekse keuken aan. Zijn bord kon zo uit een Engelse pub komen met sausages, friet chips en een blaadje sla. Hij genoot er merkbaar van. Interessante vogelverhalen deden de ronde. Zijn jonge liefde zette hij niet op het spel door zijn vriendin mee te nemen, maar dat betekende wel dat hij minder lang bleef dan hij gewend was. Andere jaren bleef hij wel een paar weken en nu maar één week. Verder iets over het schudden van eieren van roofvogelnesten in Schotland wat de dierenvrienden daar net als elders verdeelde. Vogelaars waren er op tegen en andere dierenliefhebbers er juist voor of andersom. Dat ontging mij een beetje. Ik dacht ook geregeld aan mijn nabije toekomst in Amsterdam. Hoe ik alles aan zou pakken en ik wist het eigenlijk niet. Als ik maar kon slapen vannacht. Ik besloot dat ik een Temesta zou innemen. Ik had er altijd nog één bij mij. Overgehouden van een skivakantie waarheen we afreisden met de slaaptrein. Een medereiziger was huisarts en deelde Temesta's uit in de groep; zou je de nacht heerlijk kunnen pitten. Ik had hem niet ingenomen want ik sliep zo wel.

Twaalf jaar terug
1 mei

De chimpansee werd op een brancard naar binnen gedragen. Vier oppassers droegen de brancard. De chimpansee was al in zijn kooi onder zeil was gebracht. Hij was de laatste tijd getraind om zijn arm door een gat uit de kooi te steken, waarna hij een injectie kreeg die normaal geen effect had. Vandaag had hij zo een narcosemiddel toegediend gekregen.

Professor Herby Goldstein stond klaar evenals een Nederlandse uroloog die de sterilisatietechniek wilde leren die Herby had uitgedokterd. Met die techniek kon de doorsnijding van de zaadleider indien gewenst weer ongedaan worden gemaakt. Jasper was uitgenodigd om de sterilisatie bij te wonen door Dorien, die ook aanwezig was. Het was de tweede chimp die gesteriliseerd zou worden. Direct aansluitend zou de derde en laatste man van de kolonie ook gesteriliseerd worden. De operateurs trokken een groene operatiejas aan die bij Herby vlak over de grond sleepte want Herby was bepaald niet lang, eerder wat gezet. Bij het opereren zou hij regelmatig op zijn tenen staan te wippen om er goed bij te kunnen. Herby deed Jasper ineens denken aan Jossel Wassermann, de hoofdpersoon uit het prachtige boek "De terugkeer van Jossel Wasserman" van Edgar Hilsenrath.

De oppassers die de brancard gedragen hadden sloegen het dekzeil open waaronder het indrukwekkende beest lag. Die zou je liever niet in een donker straatje tegen komen. Een penetrante mannezweetgeur vervulde de ruimte. Die geur was dus niet alleen aan mensen voorbehouden. De chimpansee werd overgeheveld naar de operatietafel. De dierenarts schoof een canule in de keel van het beest en sloot de canule aan op de gas slang van het narcoseapparaat om de chimpansee daarna met gas onder narcose te houden. Hij controleerde met zijn stethoscoop of de intubatiecanule goed zat. Twee oppassers gingen weer weg, de andere twee bleven. Zij waren beiden gewapend met een geweer dat ze nu neerlegden omdat het gevaar dat de chimpansee vroegtijdig wakker zou worden geweken was.

Ook de vrouw van Herby was aanwezig. Zij was zijn secretaresse en zijn fotografe en nam foto's van de hele operatie. Herby was spraakzaam. Hij vertelde hoe zij die sterilisatie ook hadden toegepast bij andere grote zoogdieren zoals ijsberen. Waarom was Jasper niet geheel duidelijk maar het had te maken met fokprogramma's in de dierentuinen om grote zoogdieren voor uitsterven te behoeden.

Deze sterilisaties van de chimpansees waren bedoeld om het natuurlijk gedrag van de beesten toe te laten en niet te onderdrukken met hormonale anticonceptiemiddelen. Zij werden nu gesteriliseerd omdat er op dit moment al voldoende chimpansees in de dierentuinen waren. Later, wanneer daar behoefte aan was, kon de sterilisatie hersteld worden. Als je naar de relatief kleine penis van de chimp keek begreep je waarom een penis soms een fluitje wordt genoemd. Een spits toelopend geval dat uit een koker steekt als was het een zeeanemoon. Hij hing een beetje slap opzij op één van zijn vervaarlijk grote ballen.

De professor sneed in de taaie bruine huid van de rechter lies en prepareerde de zaadleider vrij. Deze werd vervolgens doorgesneden waarna de beide uiteinden dicht geschroeid werden. Hij deed nog iets om te voorkomen dat de uiteinden weer aan elkaar zouden groeien, maar dat zag Jasper niet meer omdat de vrouw van Herby het gezicht hierop geheel wegnam voor het nemen van een zo goed mogelijke foto. Hij zou het later wel op die foto zien getroostte hij zich. Jasper kon niet eens de sterilisatie van de andere zaadleider of de sterilisatie van de tweede man bijwonen want hij zou met Dorien nog wat analyses gaan verrichten van de video's die ze in de afgelopen maanden hadden gemaakt.

Buiten gekomen in het felle zonlicht van die dag vertelde Dorien dat Herby eigenlijk meer geïnteresseerd was in gorilla's dan in chimpansees, maar dat hun mannetjesgorilla helemaal niet gesteriliseerd mocht worden. Hij moest juist voor nageslacht zorgen al kwam het daar niet erg van. Hij vertoonde nauwelijks belangstelling voor de drie gorillavrouwtjes. Misschien moesten ze een mannetjesruil doen met een andere dierentuin.

Over chimpansees is al heel veel bekend, onder andere door het werk van een Nederlandse onderzoeker, Frans de Waal, die nu in Amerika werkt vertelde Dorien. "Heb je die ballen gezien van de chimpansee?" vroeg ze. Jasper beaamde dat die er indrukwekkend uitzagen. "Nou ze zijn echt vele malen groter dan die van een mannetjesgorilla, terwijl die er qua lichaamsbouw nog veel indrukwekkender uitziet dan een chimpansee. Bij chimpansees zijn alle mannen gelijk en ongeveer net zo groot als een vrouwtje. Bij de gorilla is dat heel anders. Daar is sprake van seksueel dimorfisme, dat wil zeggen dat de vruchtbare man wel twee keer zo groot is als niet-vruchtbare mannen en als de vrouwtjes. Verder hebben ze een grijze rug en een kam op hun kop.

Door zijn lichaamsbouw en die kenmerken worden de andere mannen op een afstand gehouden en is er maar één man in de groep. Hij heeft het eigenlijk niet nodig om veel te investeren in zijn genitaal apparaat, omdat hij toch de enige man in de groep is die dat apparaat kan gebruiken. Bij chimpansees en orangoetans moeten de mannen onderling strijden om de vrouwtjes te bevruchten. Zelfs op zaadniveau is er nog competitie want vrouwtjes die hitsig zijn worden vaak door meerdere mannetjes gedekt. De vrouwtjes zelf hebben overigens wel listige manieren om hun favoriete mannetje te bevoordelen." "Net mensen" zei Jasper.

Ze waren aangekomen bij de videoruimte. Binnen ging Dorien nog even door met te vertellen dat Herby een paar testishapjes had onderzocht van gorilla's die in Amerikaanse dierentuinen door hem gesteriliseerd waren. Hij had gevonden dat die testes niet alleen klein waren maar ook nog eens heel slecht zaad bevatten. Je zou bijna zeggen niet in staat om nageslacht te verwekken. "Nou, los van onze man die niet wil – misschien valt hij wel meer op mannen, hij heet tenslotte Oscar. Nou los van Oscar is het geen probleem om gorilla's in gevangenschap zich te laten voortplanten. Dus Herby vraagt zich af hoe dat kan en denkt dat de vrouwtjes misschien heel vruchtbaar zijn. Hij wil dat onderzoeken met een groep uit het Academisch Medisch Centrum. Wie weet, kun jij dat nog eens een keer onderzoeken wanneer we hiermee klaar zijn." En ze pakte de zoveelste videoband die ze gingen screenen op interessant gedrag.

Ondanks de automatische selectie van perioden van activiteit door het filmsysteem was lang niet alle activiteit interessant. Wanneer ze met snel doorspoelen een periode van seksuele of agressieve activiteit vonden, zetten ze de recorder op de normale snelheid en gingen ze scoren. Na deze video's van de voorafmeting waren ze op de helft, want eenzelfde periode zou volgen wanneer de vrouwtjes over een aantal weken van de pil af werden gehaald.

Dag 4 2 mei

De Temesta had zijn werk gedaan. De volgende morgen werd ik redelijk fris wakker. Mijn mobiel diende als wekker. Hij gaf ook aan dat ik twee berichten had ontvangen waarvan ik waarschijnlijk door die Temesta niet wakker was geworden. De eerste was van Hester. Dat ik het vluchtnummer niet meer hoefde op te sturen, dat ik er ook niet op hoefde te rekenen mijn huis de eerstkomende dagen en nachten terug te zien en dat ze niet begreep waarom ze dat allemaal deed voor een wildvreemde. Het tweede sms'je kwam van een 'wilde vreemde', hoewel ik nu wist dat hij mijn bovenbuurman was. Alleen niet de komende dagen en daarom was ik minder ongerust over de opwekkende mededeling dat hij me wel wist te vinden al hield ik me schuil. Aan de andere kant

zette het me wel weer aan het piekeren over een strategie om hem op andere gedachten te brengen.

Waarom dacht hij dat ik Brenda vermoord zou hebben? Waarom pas sinds kort en hoe kwam hij aan mijn mobiele nummer? Dat nummer stond niet in een of andere gids. Het leek wel alsof hij sinds kort iets wist dat hij eerder niet wist. Ik peinsde me suf maar het wilde niet dagen wat dat zou kunnen zijn. Misschien moest ik zijn huis doorzoeken. Ik besloot deze gedachte te parkeren en me voor te bereiden op de laatste uren op Lesbos.

Ik moest snel inpakken want Frank en Ernst waren al klaar en ook reeds naar buiten gegaan om bij opkomende zon nog wat ralreigertjes te bekijken die in het weilandje naast het hotel liepen te foerageren. Gisteravond hadden we het kistje ingepakt in een vuilniszak en langsgebracht bij de Engelse gids. Die mompelde iets over een gewichtige opdracht die je wel aan een Engelsman over kon laten en probeerde ons vervolgens tevergeefs over te halen de whisky die hij op de ferry had ingeslagen met hem soldaat te maken. Hij was van plan om in Italië in plaats daarvan een paar flessen grappa bij een lokale stoker op de kop te tikken. Om de 'grolla dell'amicizia' die hij vroeger in Valle d'Aosta had gekocht weer eens te kunnen gebruiken. Je moest die platte houten schaal met acht drinktuiten eraan vullen met een derde suiker, een derde grappa en een derde sterke koffie. Nog een glaasje Cointreau erdoor voor de liefhebber, kon ook. Flamberen, de deksel erop en dan in een groepje vrienden in de rondte laten gaan.

"En daarna de gastvrouw zeker" zei Ernst, waar de gids wel om kon lachen maar zijn vrouw waarschijnlijk niet.

In de auto terug naar het vliegveld viel de frisheid weer een beetje van me af en nam ik mijn gebruikelijke liggende positie op de achterbank weer in. Ik viel zowaar weer in slaap totdat we stopten bij het vliegveld. De man van het verhuurbedrijf liet zich niet zien en wij vroegen ons eerst af wat we in godsnaam met de autosleutels moesten doen en vervolgens of we de vijfentwintig euro toeslag die hij bij aankomst had berekend voor ons vroege vertrek nog terug konden claimen bij het internetbedrijf dat bemiddeld had. De sleutels gaven we af aan een concullega en onze claim lieten we in gedachte snel vallen toen we ons realiseerden dat het wel handig was dat onze man onze auto niet had kunnen inspecteren. Anders had hij ongetwijfeld de krassen ontdekt die op de eerste dag aan het rechterportier waren ontstaan doordat ik, tegen Franks advies in, te dicht langs de bosschages reed teneinde de potentieel diepe plassen te vermijden.

"De onderkant interesseert mij niet, maar de zijkant zie je meteen."

In het vliegtuig begon ik weer te peinzen over de geparkeerde gedachte het huis van mijn bovenbuurman te onderzoeken. Makkelijker gezegd dan gedaan. Wanneer was hij er niet en hoe kwam ik binnen. Mijn inbrekerskwaliteiten hadden zich beperkt tot het met een omgebogen spijker openmaken van een bureaulade. Die lade zat in een bureau dat ik een keer 's nachts had gevonden voor een huis op de Apollolaan en dat ik met een vriend naar mijn huis had gesleept. Gezien de vindplaats in één van de rijkere buurten van Amsterdam had ik gehoopt wat sieraden of desnoods een paar stapeltjes oude bankbiljetten aan te treffen, maar het enige dat ik vond was een mooi poëziealbum. Op de stevige in reliëf uitgevoerde kaft stond met krulletters: *Poesie*. Bij het derde gedicht stond een datum: 25 januari 1886. Een fraaie witte duif, naar het leek machinaal geborduurd, met een roos in haar bek begeleidde het gedicht:

*Lieve Zuster!
Weinig letters heb ik nodig
Om U mijnen wensch te bien
Meer dan vijf zijn overbodig
Dat wil ik U laten zien
't Kleine woord Geluk alleen
Is het eenige wat ik meen
Uw liefhebb. broeder*

Gerard

Het was wel niet de schat waarop ik gehoopt had maar voor Truus aan wie het gericht was, was het ongetwijfeld zeer waardevol geweest.

Een kromme spijker leek me niet de meest geëigende methode om het huis van Jan te bezoeken. Verder was het bij een eventuele inbraak wel handig om te weten dat meneer niet in de buurt was om mij bij hem thuis aan te treffen. Misschien toch maar gewoon de politie inschakelen nu ik wist wie het was.

Ik probeerde weer aan andere dingen te denken en werd daarbij geholpen doordat ik een stukje verderop in het vliegtuig een man in een kaftan met een grote zwarte baard zag zitten die steeds om zich heen zat te kijken. Oh jee. Is dat misschien een terrorist met een bompakket onder zijn kleding die zichzelf wil opblazen? Ik had wel gehoord dat Griekenland niet de meest solide grenzen van de Schengenlanden had en de veiligheidsmaatregelen op Lesbos waren ook al niet erg indrukwekkend geweest. Lesbos lag trouwens vlak bij Turkije. Je kon Turkije aan de overkant zien liggen bij die vissersplaats waar we geweest waren. Ik gebaarde naar Frank.

"We moeten die vent in de gaten houden. We zouden niet de eerste Nederlander zijn om een vliegtuig te redden."

Frank vond het helemaal verdacht dat de man onder de kaftan een keurig overhemd leek te dragen. Hij schoot een stewardess aan.

"Die meneer wil geloof ik wat. Hij zit zo om zich heen te kijken."

De stewardess lachte een beetje, want ze begreep waarschijnlijk wel waar wij bang voor waren.

"Maakt u zich maar geen zorgen. Dat is een belangrijk iemand van de orthodoxe kerk. Hij is vaak op televisie. Hij is, denk ik, een beetje ijdel en hoopt misschien dat mensen hem herkennen. Maar ik zal hem vragen of alles goed gaat. Zal ik vragen of u bij hem mag komen biechten?" Lachend liep ze weg. Wat ze tegen de hoogwaardigheidsbekleder heeft gezegd ontging ons maar hij keek daarna meer uit het raam dan om zich heen.

Op Athene kocht ik wat Ouzo en ik liet me adviseren om een flesje parfum te kopen met een lichte musk-geur. Leek me wel iets voor een zwoel type als Hester, hoewel het natuurlijk erg gevaarlijk is om een geur voor een vrouw mee te nemen. Nou ja, de eerste keer wordt van alles dat je meeneemt gezegd dat het precies is wat ze wilde hebben. Pas na een paar jaar merk je dat het flesje dat de eerste dagen volop werd gebruikt nog steeds bijna vol op het toilettafeltje staat. Al wat restte was de geste.

Op Schiphol stond ze me op te wachten. We zoenden elkaar, maar toch nog wat gereserveerd. Begon het avontuur of bleef het bij de voorpret? Ernst mompelde iets van "het meisje van mijn dromen". Hester die dat ook gehoord had riposteerde met "dat had je gedroomd. Mijn balboekje is even vol."

Mijn vrienden lieten zich verder ook niet onbetuigd en meldden Hester dat ik vanaf het begin van de vakantie alleen maar over haar gesproken had en zeer onrustig had geslapen.

"Dan stop hem maar snel onder de wol."

Gelukkig gingen ze snel hun eigen weg en kon ik het wat relativëren, maar niet te veel want zij was zichtbaar vrolijker geworden door de grappen van mijn vrienden en begon aan een nieuwe omhelzing, maar nu heel wat vuriger. Ze klemde zich om mij heen en ik voelde haar zachte borsten en mijn reactie. Zij voelde die ook en zei dat mijn vrienden misschien wel gelijk hadden en dat ik snel onder de wol moest. Ze troonde me mee naar de parkeergarage maar kon niet zo snel haar auto terugvinden: "waar is die fucking car?"

De Peugeot 106 vertoonde aanzienlijk meer krassen dan de huurauto op Lesbos. Enige deuken in de bumpers getuigden van de parkeerperikelen in de hoofdstad. Ze ondervroeg mij over de

vakantie op Lesbos en vertelde dat ze op internet over de vogels had gelezen die daar tijdens de trek neerstreken. Ze wist meer vogelnamen op te noemen dan waar ik van gehoord had.

"Je hebt je huiswerk goed gemaakt. Beter dan ik. Ik heb wel veel gehoord maar ben het ook weer snel vergeten."

"Je dacht zeker te veel aan mij!"

Ik liet het er bij maar dacht tegelijk aan die bedreigingen en de reden waarom ik gevraagd had bij haar te logeren, hoewel daar meer redenen voor waren. Dat was duidelijk. Ze praatte honderduit over wat ze allemaal met me van plan was de komende dagen, maar dat we eerst even naar haar huis gingen. Dan kon ik mijn spullen kwijt, even onder de douche enzovoort.

Bij haar bovengekomen was de deur nog niet dicht of we begonnen elkaar weer te zoenen en ons op weg naar de slaapkamer te ontdoen van onze kleding. Voordat we de slaapkamer bereikt hadden lagen we al op haar kleed in de woonkamer en gaven we ons over aan de eerste liefdessessie waarvan er die dag nog meer zouden volgen. Het bleek dat die zuigzoen het meest intieme was dat ze het afgelopen jaar had meegemaakt. De dader bleek daarna last te hebben van impotentie, waarschijnlijk omdat hij helemaal niet op vrouwen viel maar het onder druk van zijn geweten toch een keer wilde proberen. Het had geresulteerd in een lang en empathisch gesprek maar niet in een voor haar meer bevredigende actie. Zij was er juist aan toe om weer een relatie toe te laten na een jaar eerder een langdurige relatie te hebben afgebroken. Dat had ze dus helemaal voor mij bewaard en ik bleek ook heel wat voor haar bewaard te hebben.

Ik wilde nog niet meteen van alles kwijt over mijn voorgeschiedenis, maar vertelde natuurlijk wel dat Brenda twee jaar terug verongelukt was. Dat leidde tot een korte onderbreking van de vrijpartij omdat zij mij even wilde bemoederen en omdat bij mij ook niet meer alles in opperste staat van opwinding verkeerde. Het was van korte duur want troost is ook heel goed te vinden in seks. Ik heb wel eens een interview gehoord met een stel die hun (schoon)moeder van wie ze ontzettend hielden verloren hadden en die dezelfde nacht juist met elkaar naar bed gingen. Het was het enige dat ze nog konden doen. Ik heb dat nooit goed kunnen begrijpen maar nu kreeg ik daar toch wel wat gevoel bij. Ik merkte ook dat ik nog steeds ontzettend van Brenda hield maar liet mij nu helemaal opgaan in Hester. Ze was lief en ze had een heel prettig lichaam in een continue staat van opwinding.

Pas na een uur of drie kwam ik toch toe aan het verder uitpakken van mijn spullen en het onder de douche gaan. Daar kwam Hester snel bij staan en schoner dan toen ben ik nooit geweest of zal ik ooit nog worden, want de halve shampooefles werd geleegd om elkaar af te soppen. De avondmaaltijd bestond uit een pizza die verrijkt was met een tevoren gebakken portobello en wat Parmezaanse vlokken. Samen met een glas Chianti classico was het voldoende om ons daarna weer in bed te krijgen en daar de avond grotendeels door te brengen, half slapend half vrijend. Om 00.30 uur was "Witness" met Harrison Ford en Kelly McGillis op de BBC. De mooie dansscène in de hooischuur op het nummer 'What a Wonderful World' van Sam Cooke en de prachtige, gevoelige naaktscène van Kelly deden mij weemoedig terugdenken aan Brenda. De film over de Amish uit 1985 draaide in een filmhuis in 1995 toen ik haar net had leren kennen. De eerste keer dat we hem zagen lagen we meer naar elkaar dan naar de film te kijken maar later hebben we hem nog twee keer op dvd gezien. Om half drie ging Hester slapen en lag ik op mijn rug aan vroeger terug te denken.

Elf jaar terug
2 mei

Het groene licht scheen op de hersenvliezen. De patiënt was bij kennis zoals bij veel hersenoperaties. De chirurg zou weldra beginnen met het verwijderen van een hersenvliestumor. De patiënt had Jasper toestemming gegeven om naar de bloedvaatjes te kijken met een soort microscoop. Hierdoor kon gefilterd groen licht worden gestuurd dat tot enige millimeters diep in het weefsel kon doordringen en teruggekaatst worden. Via een trucje konden de kleine haarvaatjes in beeld worden gebracht en kon je de bloedcellen door de vaatjes zien lopen. Het beeld werd zichtbaar gemaakt op een kleine monitor. Spectaculair gezicht. Je kon ermee vaststellen of vaatjes en vaatverbindingen al dan niet doorstroomd werden. Professor Cas Hanco van wie het apparaat was had het al toegepast op diverse haarvaten onder de nagelriem, in de wang en zelfs in de baarmoedermond.

Jasper wilde kijken of het verschil uitmaakte of de patiënt het vasopressine-achtige stofje dat inmiddels de prozaïsche naam xw-351 droeg, toegediend had gekregen of een placebo. Xw-351 hoefde niet eens meer geïnjecteerd te worden maar kon gewoon worden ingesnoeven. Omdat het via het neusslijmvlies in het bloed opgenomen moest worden en dan naar de hersenen vervoerd zou een eerste effect pas na een seconde of 40 te verwachten zijn.

De pikzwarte patiënt was een witte raaf want de tumor had zijn geheugen ernstig aangetast en dus viel te verwachten dat de tijdens een roesje blootgelegde hersenen ook een gebied bevatten waar het geheugen door geregeld werd. Het lag dan ook op de plek waar een paar decennia terug Wilder Penfield, een Canadese neurochirurg, een metselaar had geprikkeld waarna die zich allerlei details herinnerde van een muur die hij gemetseld had welke je normaal niet onthoudt. Zou het zo zijn dat door de geheugenstof het gebied actiever zou worden en dat het bloed harder ging stromen om het gebied van voldoende zuurstof te voorzien? Jasper zou de proef met een paar keer snuiven van willekeurig geheugenstof of placebo ook na de operatie herhalen. Misschien was het effect pas te zien wanneer de druk in de hersenen veroorzaakt door de tumor verdwenen was. Als dit ging lukken dan was het een wetenschappelijke klapper, daar kon je van uitgaan. Misschien wel een publicatie in Science. Moest het wel in perfect Engels geschreven worden. Gelukkig was hij bevriend met Yoshua, een Amerikaanse onderzoeker die op het instituut werkte, en die dat wel goed kon. Er klonk rustgevende muziek uit de speakers in de operatiekamer. Jasper had dat nog niet eerder meegemaakt, maar hij had dan ook weinig ervaring met operatiekamers. Toen hij aan de chirurg vroeg of er tegenwoordig altijd muziek op de OK was zei deze dat dat normaal was bij dit soort ingrepen onder lokale verdoving. En de operatie gebeurde onder lokale verdoving om te voorkomen dat er essentiële hersendelen werden meegenomen. Om dat vast te stellen werden de hersenen ook steeds geprikkeld tijdens de ingreep. Het was natuurlijk reuze interessant om te kijken of xw-351 ook invloed had op de intensiteit van de respons op prikkels.

Cas Hanco gaf aanwijzingen en regelde de opnames en de synchronisatie tussen het meten van de vaatjes en de tijden van de medicijnsnuiven en de hersenprikkels. De microscoop was bevestigd op een metalen frame dat nog het meest deed denken aan de open valhelm van een wielrenner. Dit staketsel was op zijn beurt met 4 schroeven bevestigd op het hoofd van de patiënt zodat de microscoop op een vaste positie tot op de hersenvliezen kon worden gebracht. Met elektrisch aangedreven microschoeven kon de microscoop heen en weer worden geschoven over het oppervlak van de hersenen. Tijdens de operatie zou dezelfde constructie worden gebruikt om de stimulatie-electrode heen en weer te bewegen. Al het geluid werd opgenomen. Dus was iedereen geïnstrueerd zo min mogelijk social talk te plegen.

Na de eerste drie snuiven was er niets te zien aan de vaatjes, maar na de derde zag je na ruim een halve minuut opeens vaatjes opengaan die andere kleine haarvaatjes verbonden. Professor Hanco riep dolenthousiast: "kijk er treden shunts op! Er gaat veel meer bloed stromen, dat zie je en dat kunnen we achteraf meten. Perfect, dat is vast geen placebosnuif geweest. Neemt U iets waar?", vroeg hij aan de patiënt. Deze antwoordde dat hij na de eerste snuiven dacht dat hij in een bloementuin liep maar na de laatste snuif herinnerde hij zich opeens een heel gek voorval van een jaar of 10 geleden. Dat hij gestruikeld was over de slip van de bruidsjurk van zijn nicht tijdens een fotosessie in de Palmentuin in Paramaribo. Hij viel met zijn neus in het bruidsboekje. Gelukkig niet

in een spuit van junks die daar 's nachts hun domicilie hadden. Jasper zei: "die geur zit in de dragervloeistof net als bij sommige andere neussprays, maar die herinnering is zeer interessant." Hij vroeg aan Cas om de coördinaten te noteren van de plek waar ze de vaatjes hadden zien reageren en aan de neurochirurg of die tijdens de operatie eens op hetzelfde plekje wilde stimuleren.

Na die hit kwamen er nog meer hits, afgewisseld met responsloze snuiven. Iedere keer wanneer ze een vaatreactie zagen was er ook wel een of andere herinnering, maar op de aard van de herinnering viel geen peil te trekken. Eén keer leek het alsof de patiënt wat opgewonden werd en was de vaatreactie op het oog meer dan andere keren. Dat zou achteraf allemaal gekwantificeerd worden, al was de betrouwbaarheid daarvan de zwakke plek van deze meetmethode. De patiënt hield echter zijn mond stijf dicht en omdat het verder buiten het werkgebied donker was in de OK was ook niet aan hem te zien of hij het warm kreeg of bloosde, maar je kon hem wel licht horen hijgen. Jasper fluisterde 'schrijven' tegen Cas en zei "coördinaten!".

De operatie zelf duurde drie uur. Steeds werd geprikkeld rond het gebied waar gesneden zou worden. Het snijden gebeurde met een soort draad die verhit werd zodat er zo min mogelijk bloedingen konden optreden. Wanneer er toch een bloedinkje optrad werd het vlies tussen een pincet gepakt en via het pincet verhit waardoor het verschroeide en het bloeden stopte. Ook werd gebruik gemaakt van een bolletje waardoor stroom werd gestuurd om het te verhitten, waarmee een bloedend plekje kon worden dichtgeschroeid door het bolletje vlak boven het weefsel te houden. Sproeien noemde de neurochirurg het. Minuscule rookwolkjes die onaangenaam roken trokken dan op.

Bij het prikkelen werden de coördinaten elektronisch bijgehouden en gesynchroniseerd met de antwoorden van de patiënt op vragen als: "wat voelt u nu?". Uit de antwoorden zelf kon niet direct worden afgeleid of ze ook maar enigszins correspondeerden met de antwoorden tijdens de snuifsessie vooraf. Ook was niet meteen een effect waar te nemen van het wegnemen van de tumor op de sterkte van de herinneringen. De snuifsessie achteraf werd op verzoek van de patiënt vroegtijdig afgebroken wegens vermoeidheid. Cas dacht wel dat ze voor een statistische analyse voldoende vooraf- en achterafmeetmomenten hadden. Hij was in een zeer goede humeur en hij was er zeker van dat dit Nature zou halen, één van de vaktijdschriften met een zeer hoge citatie-index. Hij vertelde dat hij van plan was dezelfde metingen te verrichten in de neus van een rendier om te bestuderen waarom die een rode neus hebben in de winterse koude. Of dat misschien het gevolg was van een verhoogde doorbloeding. Mooi voor een kerstnummer van Nature!

Dag 5
3 mei

Het was een rokerige ruimte waarin ik via een vriendin terecht was gekomen. Een zolderetage van een vriendin van haar. Er stond een potkachel in het midden van de langwerpige ruimte en er was een toilet dat uitkwam in de woonkamer waardoor iedereen zo lang mogelijk met een volle blaas of anderszins rondliep. De vriendin met wie ik was gekomen was niet verliefd op mij. Ik was alleen een goede vriend met wie ze wel eens gezoend had maar daar hield het dan ook mee op. Achteraf bezien maar goed ook want daardoor raakte ik in contact met Brenda, terwijl mijn vriendin zich ijverig op een kunstenaar wierp met ludieke uitstraling. Hij had een halve, ooit witte, plastic voetbal op als hoofddeksel, een lange druipsnor en waterige ogen met de droevige uitstraling van een Sint Bernard.

Brenda lag op een kussen op mij te wachten. Ik kon het niet anders zien want ze was mooi, ze oogde intelligent en ze was alleen. Ze zat een beetje voor zich uit te staren alsof ze hier niet bij hoorde maar ook niet weg kon. "Heb je een vuurtje voor mij?", vroeg ik.

"Nee, want normaal rook ik niet. Alleen op dit soort feestjes hoef je daar zelf geen sigaret voor op te steken. Maar als je naast me wilt zitten, dan ben je welkom. Je bent hier nieuw volgens mij." Ik was gecharmeerd van haar directe benadering en ging naast haar zitten. "Is dat lekker, niet roken?"

"Nou als je niet steeds een asbak wilt zoenen, is het wel lekker, helemaal wanneer je partner ook nog eens een baard heeft zoals jij."

"Jee, ik denk dat ik beter ergens anders kan gaan zitten want ik rook dus en heb een baard. Nou wil ik van die baard toch al een tijdje af, maar niet meer roken! Ik heb al zo vaak tevergeefs geprobeerd ermee te stoppen en toen het vorig jaar uiteindelijk gelukt was vroeg zij - ik wees op mijn vriendin - of ik er nu echt vanaf was. Ik moest dat bewijzen door een paar trekjes te nemen. Dus rookte ik weer. En ze wilde niet eens met mij naar bed."

"Nou dat begrijp ik wel; met zo'n slappeling hoef ik ook geen relatie."

"Misschien was ik wel niet zo'n slappeling maar was de beloning te laag."

"Je bedoelt dat je het voor mij wel zou kunnen laten?"

"Nou dan moet ik eerst meer van je weten. Vertel eerst maar eens wat je hier in zo'n rokershol doet als niet-rookster."

Ik kon me dat begin goed herinneren zelfs zonder wortelsap. Maar hoe het verder ging weet ik niet precies meer. Ze vertelde dat ze Brenda heette, de onderbuurvrouw was en dat ze bij dit soort feestjes van haar bovenbuurvrouw of wegging of maar meedeed want van slapen kwam het toch niet. En soms ontmoette ze nog eens een interessant iemand zoals vanavond al had ie dan een baard. Ze was 25 jaar, had Vormgeving gestudeerd op de voormalige 'Hogeschool voor de kunsten Arnhem' en had nu geen werk maar een goede uitkering. Kreeg waarschijnlijk binnenkort een baantje bij een reclamebureau. Dat ze niet erg van de muziek hield die nu gedraaid werd, maar dat ze meer van Queen hield en de Rolling Stones. Brenda wist toen natuurlijk nog niet dat Keith Richards vijftien jaar later in zijn autobiografie 'Life' Mick Jagger Brenda zou noemen. Ik vond Brenda een leuke naam, net als de rest van haar. Ik vertelde natuurlijk ook waar ik me mee bezig hield, dat ik eigenlijk ook wel iets van een academie had willen volgen maar dat ik daar onvoldoende aanleg voor had. Ik voelde me een stuk saaiër als wetenschapsjournalist, maar daar ging zij niet op in. We wisselden nog meer gegevens uit zoals welke boeken we gelezen en welke films we gezien hadden. Dat we alle twee - natuurlijk - museumbezoekers waren en dat we Venetië een fantastische stad vonden.

Ik vroeg of zij een scheerapparaat in huis had en dat bleek het geval. Ze had wel iets waarmee ze haar benen schoor wanneer het mooi weer werd. Ik drong erop aan om dan meteen maar naar haar appartement te gaan en mijn baard af te scheren. Konden we daarna weer naar boven gaan of niet. Ze vond dat wel een uitdaging, als ik maar niet bij haar ging roken want dan kon ik maar beter bij haar bovenbuurvrouw blijven. Ze wist dat die ook niet opzag tegen mannen die bleven overnachten al gebeurde dat minder dan ze hoopte. Ik keek naar de gastvrouw en kon me daar wel iets bij voorstellen. Vast heel interessant om mee te praten, dacht ik. Mijn eigen vriendin verloor zich helemaal in de druipsnor en wij gingen een verdieping lager.

Het afscheren van een baard met een scheerapparaat voor benen is niet aan te raden, tenzij je medelijden wilt opwekken van een mooie vrouw met prachtige lange blonde krullen die wel kusjes wil geven op de sneetjes in je wang en zich vervolgens laat uitkleden. Die avond werd gevolgd door een volgende en nog één en een latrelatie is het nooit geworden want we sliepen of bij haar of bij mij totdat we echt gingen samenhouden. Ik sliep bij deze herinneringen in met een glimlach om mijn mond. Om vier uur ging Vivaldi spelen en kreeg ik een sms'je. Het bestond uit louter puntjes met aan het einde een uitroepteken. Hester werd er ook wakker van.

Hester wilde graag weten van wie ik om deze tijd een sms kreeg en was erg achterdochtig. Ze straalde uit dat ze vermoedde dat ik meer vriendinnen had en dat dit een soort code was om iets

met een vriendin te ondernemen. Ze bleef doorvragen en nam geen genoegen met mijn eerste reactie dat ik het ook niet begreep.

"Waarschijnlijk verkeerd verbonden."

Ik besloot haar alles te vertellen maar dan ook vrijwel alles. Ik begon bij ons kinderloze huwelijk, toen de laatste week en toen de laatste dag en toen de sms'jes. Ik vertelde niet hoe ik achterhaald had dat het van mijn bovenbuurman kwam, maar wel dat ze door hem gestuurd waren en ik liet de vorige sms'jes zien.

"Die vent is gek. Daar moeten we iets aan doen," was het eerste dat ze zei. Ze nam een strijdvaardige houding aan. Zelf bleek ze een tijdlang gestalkt te zijn door die vorige vriend nadat ze de relatie beëindigd had. Eerst had ze een ander mobiel nummer genomen en daarna was ze hém gaan bedreigen met het op het internet zullen zetten van een geheim waarmee hij liever niet te koop liep. Toen begreep hij wel dat zij niets meer van hem moest hebben en ook niet meer heimelijk verliefd op hem was gebleven. Dat geheim hield ze tegenover mij liever voor zich, omdat ze haar ex geheimhouding had beloofd als hij het stalken zou stoppen. En tot nu toe werkte het.

"Maar ik begrijp niet waarom hij pas sinds kort denkt dat ik haar vermoord zou hebben."

"Kan hij haar mobieltje in handen hebben gekregen dat jij weggegooid had? En stond daar iets in dat jij haar bedreigd hebt of zo?"

"Nou dat lijkt mij onwaarschijnlijk, want ik heb de politie nog gebeld om de vermissing van het mobieltje op te geven met de vraag om het op te sturen wanneer ze het zouden vinden. Verder heb ik haar nooit bedreigd en dat mobieltje zal vast niet meer werken als het onlangs gevonden is. Ik heb een keer een mobiel in de sneeuw laten vallen en door de nattigheid werkte hij niet meer, ondanks het feit dat ik hem meteen opraapte en afdroogde."

"Misschien hebben ze het toch al snel gevonden en het opgestuurd naar jouw adres en dat hij het pakje in ontvangst heeft genomen."

"Maar waarom denkt hij dan nu pas dat ik wat gedaan zou hebben en als hij al sms'jes uit het verleden kan lezen dan zit daar echt niets verdachts bij. Maar ik heb wel al zitten denken om bij hem in te breken en op zoek te gaan naar iets dat hij onlangs heeft ontvangen. Misschien toch dat mobieltje of post die hij onderschept heeft en die hij verkeerd interpreteert. Ik heb ook gedacht om ermee naar de politie te gaan, maar ik heb geen zin om eventueel weer door dat hele proces heen te moeten. Want ze hebben in het begin toch weinig subtiel willen uitzoeken of ik haar geen duwtje gegeven had. Pas toen bij de lijkschouwing geverifieerd werd dat ze inderdaad zwanger was hebben ze zelf de gedachte geopperd dat ze flauw gevallen was en mijn beschrijving van wat ik zag gebeuren overtuigde hen van deze toedracht."

Ze bleef stil zitten peinzen en ik voegde er nog aan toe dat ik ook geen zin had om hem bij een eventuele inbraak tegen het lijf te lopen. "Hoe kom ik erachter dat de kust vrij is?"

Hester had een vaag plan ontwikkeld: "Volgens mij doet hij 's nachts iets en stuurt hij jou een sms'je wanneer hij daarmee klaar is en naar bed gaat. Hij wil jou dan liefst in je nachtrust storen om het maximale effect te sorteren. Ik ga morgenavond eens bij jouw huis posten. Hij kent mij niet en dan komen we er wel achter wat hij uitspookt. Desnoods ga ik het huis in en bij jouw etage naar binnen. Als hij mij tegenkomt dan zeg ik hem dat ik een nicht van je ben en dat ik de planten water kom geven omdat jij in het buitenland zit en voorlopig niet terugkomt. Misschien raken we wel aan de praat en kan ik op die manier kijken hoe zijn toestand is. Wanneer we morgen een DVV-tape kopen voor de camcorder kan ik ook wat filmen. Ik heb nog een jas met een constructie om stiekem te filmen. Die had ik ook nodig om van mijn ex wat opnames te maken met betrekking tot zijn geheim."

Ik protesteerde natuurlijk en vroeg me tevens af wat dat nou voor geheim was. Afspraakjes in een Amsterdamse krul met een jongetje of zo? Maar ik liet me zonder veel moeite overtuigen dat dit voorlopig de beste en ook veiligste aanpak was. Wat was mijn rol, vroeg ik me af.

"Ik wil wel mee voor het buitenwerk. Misschien kan ik me vermommen. Verder weet ik hoe hij er uitziet en jij niet"

Ik had altijd al toneel willen spelen en deed dat regelmatig in het echte leven, alleen zonder vermommen.

Hester kreeg een twinkeling in haar ogen. Dat was duidelijk iets waar ze graag aan mee wilde werken. Ze had een behoorlijke make-up afdeling, had ik al gezien. Oh jee. De musk-parfum. Ik stond op en graaide in mijn tas. Het zat in het zijvak. Daarom had ik het over het hoofd gezien bij het uitpakken en door al het gevrij was ik het helemaal vergeten. Het leek een schot in de roos, de toekomst zou het leren en inderdaad, ze deed het meteen op haar polsen en achter haar oor, waarna ik dat even goed moest ruiken en zo belandden we weer in bed en vielen na het vrijen lepeltje-lepeltje in slaap. Om kort na negen uur ging Mozart spelen.

Dit keer was het niet de sms-tune maar de telefoon en ik zag meteen dat het van mijn werk was. Stom van me. Ik had ze nog niet gebeld. Ik zei dat tegen Hester en die nam de telefoon op. "Ja dat klopt dat hij nog niet gebeld heeft, want hij heeft een forse griep opgelopen en ligt nu met koorts op bed. Ik ben zijn vriendin en ik heb hem beloofd dat ik zou bellen maar ben dat tot nu toe vergeten, want ik moest ook nog paracetamol en hoestdrank kopen en kom net terug van de Etos." Ze bleef een tijd stil en antwoordde toen. "U heeft helemaal gelijk. Hij heeft de laatste tijd veel te hard gewerkt en dan word je vaak op vakantie ziek. Ik zal hem zeker goed laten uitzieken, dan kan hij daarna weer helemaal fris aan die nieuwe uitdaging beginnen."

Ik begreep de helft van het gesprek. Het bleek dat ze erg tevreden over me waren en mij op een nieuw project wilden zetten, maar dat had geen haast want het moest van scratch beginnen. Hester dook op mij om mijn lichaamstemperatuur intensief te meten, waarna ik het bij haar nog beter deed.

"Je bent wel toe aan een eitje. Moet de dooier heel blijven of moet ie scrambled?"

"Roerei graag."

Hester liep naakt door de keuken met een grote koekenpan. Als we niet net uitputtend hadden gevreeën was ik gelijk weer begonnen, zo sexy liep ze er bij. Ik stortte me op de toaster en verkende de koelkast. Ik zag geen frisdrank, maar op de fruitschaal lagen wel tien grote sinaasappels. Ik perste er vier uit en zette me aan tafel. Tijdens de brunch waarbij we ook het restje Chianti opdronken werkten we ons plan verder uit. Hester bleek nog wat uniseks kleren te hebben die ook mij pasten. Ze was inderdaad naar de drogist geweest, alleen niet voor paracetamol maar voor haarverf. Een mooie donkerbruine kleur. Ik zou me niet scheren en ook mijn stoppelbaard en wenkbrauwen verven. En toen kwam de finishing touch. Hester had donkerbruine kunstirissen die je als lenzen in je oog kon stoppen. Ik voelde daar eerst weinig voor. Ooit had ik een vriendin gehad die bij ons eerste avondje uit in de bioscoop steeds naast me zat te tranen. Ik dacht dat ze erg sentimenteel was maar het bleek dat ze voor het eerst lenzen droeg. Dus dat leek me geen pretje. Het viel echter geweldig mee. Na een uur vergat je soms dat je ze in had. Het enige dat nog ontbrak waren andere schoenen. Hester had, gelukkig voor haar, een veel kleinere schoenmaat dan ik. We gingen er op uit om een paar sneakers te kopen die goed bij de kleding paste en heel anders waren dan wat ik gewoonlijk droeg. Daarna meteen door naar de opticien voor een bril met vensterglazen. Wat heeft Hans anders? De vermomming was echt goed zelfs zonder vastgeplakte snor of baard.

Op weg naar huis liepen we langs een ijzerwarenwinkel om een reservesleutel van zowel mijn huis als van dat van Hester te laten maken. Omdat ik toch niets beters wist te verzinnen als inbraakgarnituur kocht ik ook een doosje stevige spijkers, twee tangen om de spijkers krom te buigen en een setje metalen plaatjes van oplopende dikte. Deed me denken aan de beruchte creditcardtrucs uit 007-achtige films. Ik had echter geen flauw idee wat ik er mee moest. Daarnaast kocht ik wat plastic handschoenen om geen vingerafdrukken achter te laten, mocht ik ooit binnen komen.

We hadden nog een deel van de middag over en Hester wilde nu toch wel iets van haar voorgenomen programma afdraaien. Ze had me als verwoed vogelaar – wist zij veel - mee willen nemen naar een roofvogelshow in het Muiderslot in Muiden vlak bij Amsterdam, maar daar was het

al te laat voor. Het vervolgbezoek aan Naarden Vesting met een etentje in het restaurant Aioli schuin tegenover de grote kerk van Naarden behoorde nog wel tot de mogelijkheden. We waren van plan om pas in de late avond post te vatten bij mijn woning. Omdat het voor het avondeten nog wat aan de vroege kant was liepen we een rondje rond de vestinggracht. De lichtval op de ommuurde stad was prachtig, met name toen het avondrood inviel. Aioli deed zijn naam eer aan en met een flinke knoflookwalm om ons heen zetten we tegen 10 uur de terugtocht in.

Het plan was bij nader inzien misschien niet voldoende uitgewerkt, want we stonden al een uurtje buiten in de Nes te wachten en het enige dat gebeurde was het passeren van bezoekers die het Comedy Theater verlieten. Het licht dat achter het raam van mijn bovenbuurman brandde hield ons echter ter plekke. Ik zag er uit als een echte backpacker met mijn rugzak waarin een doosje spijkers, een paar tangen, dunne metaalstripjes aan een ring, plastic handschoenen en niet te vergeten een werkende zaklantaarn. Gelukkig waren we begonnen aan een prille liefde en hielden we elkaar goed warm plus dat we bij naderende agenten of mensen van wie ik dacht dat ik ze kende ons beider gezicht konden verbergen in een innige omhelzing. Daardoor zagen we bijna niet dat het licht rond één uur uitging, waarna na 5 minuten het zolderraampje een zacht licht verspreidde. Dat duurde een klein half uur waarna ook dit weer doofde. Het duurde amper 5 minuten of de buitendeur ging open en mijn bovenbuurman kwam naar buiten.

We hadden afgesproken dat Hester de bovenbuurman zou volgen en dat ze mij een sms zou sturen wanneer ze zo ver weg waren dat ik veilig naar boven kon gaan. Zij ging op zo'n 50 m afstand van hem lopen en bleef zoveel mogelijk buiten het licht van de lantaarns, maar ik zag hem geen enkele keer omkijken tot hij bij de Damstraat rechtsaf sloeg richting wallen. Na 10 tot 15 minuten ging niet Vivaldi maar Mozart spelen. Het was Hester die me meldde dat de bovenbuurman al vijf minuten voor een raam in de Stoofsteeg stond waarvan de gordijnen gesloten waren.

“Dus hij staat te wachten totdat een hoer vrij is?” vroeg ik indachtig het meest bekende liedje onder Amsterdamse jongetjes: ‘in de Stoofsteeg op nummer vijf kun je neuken met een wijf’.

“Ja, dat denk ik wel. Ik sta nu om de hoek maar zie hem gespiegeld via een ander raam waarvan het gordijn ook dicht is. Ik denk dat je nu wel naar boven kunt gaan.”

“Wees voorzichtig” zei ik nog, maar Hester brak af terwijl ze zei dat er een man naar buiten liep.

Ik was iets opgelopen in de Nes maar ging snel terug naar mijn huis. Ik liep de krakende trap op en liet de post die beneden op mij lag te wachten onaangeroerd. Ik liep meteen door naar de derde etage waar mijn bovenbuurman woont maar zag al direct dat ik met mijn instrumentaria geen schijn van kans had tegen de drie cilindersloten die in zijn deur zaten. Een metalen strip op de deur stak verder nog over het kozijn uit om te voorkomen dat iemand met een breekijzer de deur kon forceren. Ik besloot door te lopen naar de zolder waar hij kort tevoren nog geweest was. Brenda en ik hadden daar ook een ruimte maar ik was daar niet meer geweest sinds Brenda dood was. Zij had daar een klein atelier ingericht waar ze af en toe iets boetseerde of schilderde. Ik weet niet waarom ik daar niet meer geweest was. Ik voelde een soort aversie tegen die zolder die ik niet kon verklaren. Voer voor psychologen. Mijn zaklantaarn kwam goed van pas, want ik wilde niet het ganglicht aansteken en ook op de zolder was ik dat niet van plan.

De oorspronkelijke lattendeur naar zijn zolder was net als onze deur dichtgetimmerd; alleen er zaten geen cilindersloten op maar een gewoon hangslot. Dat opende perspectieven. Ik deed de plastic handschoenen aan en ik haalde een stevige spijker uit het doosje en probeerde hem om te buigen. Ik kon een vloek nauwelijks onderdrukken, want dat lukte voor geen meter. Hij was van stevig roestvrij staal en niet van gewoon ijzer. Lekker stom. Ik pakte het slot beet om te kijken of het wel mogelijk was met een omgebogen spijker naar binnen te gaan en ook dat leek niet mogelijk wegens een centrale pin. Er moest een holle sleutel in. Ik gaf het slot een kwade ruk en stond opeens met het slot in mijn handen. Het was een kapot slot dat door de bovenbuurman netjes dicht was gemaakt om de schijn te wekken dat hij dicht zat. Er ging een warme gloed door mijn hartstreek en

mijn oren gloeiden. Ik deed de deur open en liep voorzichtig naar binnen. Ik liet de bundel licht in de rondte gaan en stond vastgenageld in de deuropening want alles in de kamer ademde Brenda. Mijn gloeiende oren werden koud, mijn hoofd begon te duizelen en ik viel met een smak tegen het deurkozijn en op de grond.

Mozart wekte me. Ik had er niet al te lang gelegen.

“Hoi met mij” bracht ik uit. “Bel je al lang? Ik hoorde mijn mobiel even niet!”

“Ja, ik begreep er niets van. Ben je even gaan pitten of zo? Hij is naar binnen gegaan. Het duurde nog tien minuten voordat het gordijn open ging en toen was het snel bekeken. Hij ging naar binnen en het gordijn werd meteen weer dicht getrokken. Hoe lang duurt zo’n nummertje?”

“Weet ik veel. Ik ben niet zo’n hoerenloper. Of dacht jij soms van wel? Ik antwoordde alleen niet omdat ik flauw gevallen was. Ik vertel later wel waarom. Ik voel nu een geweldige koppijn opzetten. Ik kijk nog even rond en ik neem een paar foto’s met mijn mobieltje. Als jij niet al eerder belt stuur ik jou een sms en ga ik alvast naar de auto.”

“Oh jee. Neem maar snel een paar foto’s en ga dan maar naar buiten voordat je weer flauw valt. Ik stuur een sms wanneer hij naar buiten komt. Die sms staat al in de wacht. Ik blijf dan nog even hier totdat hij weg is en kom daarna ook naar de auto.”

Ik bedacht mij dat ik met mijn mobiel ook kon filmen en ik hield hem naast mijn zaklantaarn en liep door de kamer. Het bed, de foto’s, een string, een pluk haren, een schilderij van Brenda in wording op een ezel, nog meer foto’s en – weer trok ik bijna weg - op een tafeltje lag het mobieltje van Brenda. Het was in een goede staat, alleen wat krassen. Geen roest, niks! Ik drukte op de aan-uitknop: hij deed het nog! Ik ging naar de contacten: alle kennissen van Brenda en haar echtgenoot, ik dus, waren aanwezig. Zo was hij achter mijn nummer gekomen, maar wanneer dan? Ik deed hem uit en legde hem voorzichtig terug. Verder op het tafeltje een zweepje, een paar handboeien en een stiletto. Dat filmde ik, maar ik nam er ook een foto van. Ik had zo mijn ideeën over wat daar de bedoeling van kon zijn en geen reden om mijn bovenbuurman rustig af te wachten. Ik ging snel de gang op en sloot de deur op dezelfde manier af als de bovenbuurman een uur eerder had gedaan. Daarna naar buiten en naar de auto op de parkeerplaats op het Rokin.

Pas toen ik in de auto zat kreeg ik het sms’je van Hester: ‘Hij gaat weer naar huis. Tot zo.’

Hester zelf volgde na een kwartier met een lach op haar gezicht. Op hetzelfde moment ging Vivaldi spelen: ‘prik een datum.’ Weer voelde ik het licht worden in mijn hoofd en Hester zag mijn vale kleur. Ze duwde mijn hoofd tussen mijn knieën en begon over mijn rug te wrijven. Ze fluisterde in mijn oor:

“Ik heb een paar mooie opnames kunnen maken. Als we niets beters kunnen verzinnen kunnen we proberen hem te chanteren. Ik weet dat dat kan helpen.”

Mijn kleur kwam weer terug tegelijk met mijn hoofdpijn.

“Laten we naar jouw huis gaan. Ik denk dat ik eerst moet slapen. Dan kunnen we morgen alles bespreken. Ik heb een loeiende koppijn. Zeker omdat ik flauw gevallen ben.”

“Dat zal wel, schat. Je moet ook veel drinken en twee paracetamol slikken, dan heb je morgen minder last, denk ik.”

Zo geschiedde.

Acht jaar terug
3 mei

Jasper was via de provinciale weg naar Bussum gereden en aan het einde rechtsaf naar Hilversum. Hij rondde de rotonde bij het mediapark en ging onder het tunneltje door, waarna hij rechts bij het gebouw van de Tros aankwam. Het was zaterdagochtend kwart over acht omdat hij als eerste na half negen in de Tros Nieuwsshow bij Peter de Bie en Mieke van der Weij mocht aanschuiven. Hij

was de avond tevoren gebeld naar aanleiding van het persbericht dat (eindelijk) het stuk over wx-351 was gepubliceerd in Nature. Science bleek te hoog gegrepen maar bij Nature likten de meeste wetenschappers ook hun vingers af. En het werd gescreend door wetenschapsjournalisten, niet zelden geholpen door de wetenschappers zelf. Daar moest je overigens erg mee oppassen want als de inhoud van het artikel vóór de publicatie in de lekenpers was gelekt dan liep je een groot risico dat Nature het alsnog weigerde te publiceren.

Hij werd in de lobby beneden door de receptioniste naar boven doorverwezen en daar ontvangen door een medewerkster van de nieuwsshow. Die ging nog wat door op de vragen die gisteren via de telefoon waren gesteld. De aantekeningen zouden later bij Mieke van der Weij belanden. Het bleek dat hij toch door een actualiteit was ingehaald en dat hij even moest wachten. Het gesprek zou ook korter duren dan oorspronkelijk de bedoeling was geweest. Hij hoorde het gesprek in de opnamekamer door een speaker in de zijkamer waar hij werd opgevangen. Maar terwijl het gesprek nog voortduurde werd hij al naar de opnameruimte gebracht en aan de ronde tafel geplaatst tegenover Mieke van der Weij die opviel door haar vriendelijke uitstraling, donker blond golvend haar en fel rood gestifte lippen. Peter zat er minder geïnteresseerd bij. Tijdens een muziekje na de vorige gast gaven ze Jasper een hand, stelden zich voor en overlegden daarna onderling wie zou beginnen. Het werd Mieke.

“Bij ons is de heer Dutoit aangeschoven, onderzoeker aan het Kolf-instituut. Van zijn hand is een publicatie verschenen in het gerenommeerde medische blad Nature. Het beschrijft de effecten op het geheugen van een stofje met de prozaïsche naam xw-351. In een begeleidend artikel van de redacteur van het blad wordt gesproken over een doorbraak met mogelijk verstrekkende gevolgen voor de behandeling van ziektes waarbij het geheugen aangetast wordt, zoals de ziekte van Alzheimer”. Tot zover het bijna letterlijk geciteerde ANP-bericht, alleen het woord editorial was vervangen door ‘artikel van de redacteur’.

“Jasper, we mogen toch wel Jasper zeggen, hè?”

Jasper knikte ja en zei: “natuurlijk mevrouw van der Weij of is het Mieke?” Mieke gniffelde en ging door met vragen: “Wat is dat voor stofje, dat xw-351?” Jasper vertelde waar het van afgeleid was en wat er in het artikel werd beschreven. Dat het misschien wel wat voorbarig was om meteen te denken dat je daar Alzheimer mee kon genezen, maar dat het inderdaad wel nieuwe aanknopingspunten gaf voor de behandeling. Hij vertelde niet dat ze al druk bezig waren met het testen van het stofje bij Alzheimerpatiënten, want dat was hem uitdrukkelijk verboden door ‘Neurochemical Enterprises’ het farmaceutische bedrijf dat het project waar hij voor werkte financierde. Zij hadden zelfs de publicatie twee jaar opgehouden om een flinke voorsprong te hebben op andere farmaceuten en in de tussentijd patenten voor de hele wereld in orde te maken. Jasper vertelde over het rattenonderzoek en over een zelfde soort testen bij rhesusapen. Dat moest wel in een ander lab, want hun eigen lab had geen vergunning om met apen te werken. Ook vertelde hij dat ze een keer bij een menselijke hersenoperatie het effect van het stofje op de doorbloeding van de hersenen hadden kunnen bestuderen. Dat ze daarvoor hadden samengewerkt met professor Cas Hanco die een bijzondere meetmethode had ontwikkeld waardoor je zelfs de bloedcellen in de kleinste vaatjes kon zien stromen.

Peter de Bie mengde zich nu in het gesprek: “U bedoelt dat je rode en witte bloedcellen afzonderlijk door de vaten kon zien stromen?” Jasper beaamde dat, maar zei wel dat je geen rode of witte cellen zag want het was een zwart-wit beeld. Je herkende hen aan de grootte en de snelheid. Witte bloedcellen rollen soms meer over de wand en rode bloedcellen stromen sneller in het midden. Met foefjes zou je overigens wel kleuren kunnen toebedelen aan allerlei grijstinten zodat het net echt leek maar dat had in dit geval weinig toegevoegde waarde en verder had het dan ook niets met de werkelijkheid te maken. “Had die patiënt van jullie wel toestemming gegeven?” vroeg Mieke. “Je hoort de laatste tijd van die gekke dingen als vrouwen die tijdens de narcose door allerlei coassistentjes inwendig onderzocht mochten worden zonder dat ze dat wisten?”

Jasper zei dat ze de patiënt in kwestie heel netjes om toestemming gevraagd hadden en ook achteraf had de patiënt gezegd het een prettige afleiding gevonden te hebben tijdens de operatie.

“Hoezo? Was hij dan bij kennis tijdens de operatie?” vroeg Mieke. Jasper legde uit dat dat voor veel hersenoperaties noodzakelijk was en dat het op de hersenvliezen en de huid na op zich geen pijn deed wanneer er in de hersenen werd gesneden. Huid en vliezen werden dan ook lokaal verdoofd. Peter de Bie zei: “Ik zie dat u zich erover opwindt dat we u dat vragen. U heeft blosjes op uw wangen gekregen!” Waarna Mieke het gesprek afrondde en Jasper bedankte voor zijn komst en dat hij natuurlijk terug moest komen wanneer er successen bij patiënten waren geboekt. Jasper had inderdaad rode konen en nam mompelend afscheid.

Hij werd afgevoerd naar de zijkamer waar inmiddels Martin Ros binnen was gekomen met een grote stapel boeken, een te grote stapel boeken mag je wel zeggen, zoals gebruikelijk bij hem. De medewerkster ging even weg om iets voor hem te halen en Martin ging nog even naar het toilet. Jasper zag tussen de boeken ook een boek van Martin Ros zelf ‘Een vergeten oorlog’ en hij dacht daar heeft hij er vast genoeg van en stopte het snel in zijn tas. De medewerkster kwam terug met een digitaal klokje met het logo van de Tros erop. Hij zag meteen al dat het een klokje was om nooit te gebruiken en overwoog om het terug te geven, maar vond dat te bot tegen over de medewerkster, die de dochter bleek te zijn van een kennis van hem. Hij was blij dat hij tenminste een boek van Martin had.

Op weg naar huis hoorde Jasper via de radio hoe Martin er tijdens zijn gebruikelijke woordenvloed een paar keer zijn verbazing over uitsprak dat hij zijn eigen boek niet meer kon vinden. Hij had dat graag aan Mieke willen geven die altijd blij gaf van haar historische belangstelling.

Dag 6
4 mei

De hoofdpijn was verdwenen. De zon scheen door het raam en de geur van geroosterd brood kwam uit de keuken. Er waren geen nieuwe sms'jes binnengekomen. We hadden alle mogelijke wekkers uitgezet en het was al ruim 11 uur. Ik strekte me uit, net als een hond voordat hij van plan is om op te staan. Het schijnt de beste manier te zijn om uit je bed te komen. En dat had ik vandaag echt nodig. Als ik terugdacht aan die zolderkamer kon ik wel een goede start gebruiken. We moesten eerst maar eens ontbijten en dan naar mijn filmpje kijken, dacht ik. Ik stond op en zag mezelf in de spiegel. Zag er wel vreemd uit met mijn gekleurde haren en stoppelbaard. Eigenlijk wel sexy hoewel nog geen George Clooney, maar daar stond tegenover dat de espresso hier toch lekkerder was. Snel naar de keuken.

Hester had het ontbijt al klaar gezet met twee heerlijke cappuccino's en kon niet wachten om háár filmpje te laten zien. Het bleek dat ze Jan al was gaan filmen vanaf het moment dat hij de Damstraat naar rechts afsloeg. Hij was niet rechtstreeks naar de Stoofsteeg gelopen maar via de Oudezijds Achterburgwal en daar had Hester zich verdekt opgesteld bij cafébar ‘De Stoof’ van waaruit ze in het raam van een prostitué Jan iets verderop weerspiegeld zag. De film werd onderbroken tot het moment dat er een man naar buiten kwam bij het raam waar Jan voor stond te wachten. De film werd weer even onderbroken totdat het gordijn van het raam open was getrokken. Jan liep op de deur naast het raam af die open werd gedaan. Hester was toen zelf ook de Stoofsteeg ingelopen en had de camera gericht op het raam. Dat kon terwijl ze zelf nauwelijks in die richting keek. Je zag de prostitué naar het gordijn toelopen en nog een blik naar buiten werpen alvorens ze het gordijn dichttrok en toen sloeg mijn hart over en schoot er een vlam omhoog in mijn borstkas naar mijn keel. De prostitué was Brenda! Dat kon natuurlijk niet en ze was opgemaakt op een manier zoals Brenda dat nooit zou doen met een belachelijk tijgerjurkje aan, maar het wás gewoon Brenda. Haar haar was net zo gekruld als dat van Brenda, alleen wat korter dan toen ik haar kende. Ik trok nu weer wit weg en Hester keek me verbaasd en ook verontrust aan.
"Wat is er? Ken je haar of wat is er?"

"Dat is Brenda!" was het enige dat ik uit kon brengen.

"Natuurlijk is dat Brenda niet. Het moet een look-alike zijn." zei Hester. "Wel gek dat jouw bovenbuurman, die Brenda zwanger heeft gemaakt, naar die look-alike gaat. Als het Brenda zou zijn, dan zou hij jou toch ook niet van moord verdenken! Kom, ik ga nu eerst nog een dubbele espresso voor je maken en dan gaan we het allemaal nog eens goed op een rijtje zetten. Trouwens ik wil wel eens horen wat jij gisteren nu allemaal gezien hebt en waarom je ook daar al zo van streek van was. Zo te zien heb je nu ook weer behoefte aan een paracetamol. Dat moet niet zo door gaan want dan ben ik zo door mijn voorraad heen."

Terwijl ze in de keuken in de weer was begon ik toch wat verband te zien tussen wat ik gisterenavond gezien had en wat Hester gefilmd had. Maar een heleboel was niet ingevuld en ik moest nog eens goed naar mijn filmpje kijken. Ik hoopte maar dat die goed gelukt was, want met zo'n mobiel is de kwaliteit niet gegarandeerd. Maar een look-alike en dan nog eens op zo'n korte afstand van mijn huis. Apart dat ik die nooit tegengekomen was. Misschien had dat te maken met de andere dagschema's die we er waarschijnlijk op na hielden. Ik was blij dat ik haar niet plompverloren op straat was tegengekomen. Ik zou niet weten hoe ik gereageerd zou hebben. Een prostitué! Als Brenda iets niet zou zijn geworden was het wel een prostitué. Naar aanleiding van een artikel in de krant over studentes die hun collegegeld als escortgirl verdienen had ze zich er wel eens over uitgelaten dat zij zoiets nooit zou kunnen, maar dat ze wel blij was niet voor die keuze te hoeven staan.

Hester kwam binnen met de dubbele espresso voor ons beiden en een strip paracetamol voor mij met een glas water, maar ik liet ze liggen. Het was er nu toch veel minder ruig aan toe gegaan in mijn hoofd dan gisterenavond en het bloed was al weer helemaal terug gekomen in mijn gezicht.

"Wat heb jij meegemaakt?" vroeg Hester. "Daar ben ik wel erg benieuwd naar."

Ik vertelde hoe ik geen mogelijkheid zag in de woning te komen en dat ik naar zolder was gegaan en daar eigenlijk zonder hulpmiddelen binnen kon komen.

"Had je wel je handschoenen aan gedaan?" vroeg Hester.

"Ja, natuurlijk."

Ik beschreef daarna de foto's van Brenda die ik daar rondom zag hangen in posities waarin ze zich door mij nooit zou hebben laten fotograferen en verder het schilderij in wording en uiteindelijk zelfs de mobiel van Brenda die ik na het ongeluk weg geworpen had. Dat de mobiel het gewoon deed, wat op zich al een wonder was, en dan nog de vraag hoe hij in het bezit van de bovenbuurman gekomen was. Verder dat er handboeien, een zweepje en een stiletto op het tafeltje lagen, waarvan ik vermoedde dat ze voor mij bedoeld waren. Die stiletto wierp ook een merkwaardig licht op de laatste sms van mijn stalker: 'prik een dag.'

"Laat die foto's eens zien" zei Hester. Ik antwoordde:

"Ik heb ook gefilmd net als jij, alleen weet ik niet wat de kwaliteit is. Heb jij een USB-kabeltje? Dan kunnen we het op de laptop bekijken."

Hester dacht dat ze dat wel ergens had liggen en scharrelde wat in een lade van de wandkast, totdat ze met het kabeltje aan kwam zetten.

"Kun je dit gebruiken?"

"Perfect". Ik sloot de mobiel aan op de portable. Ik nadat hij herkend was kon ik het bestand openen met Windows Media Player.

De lichtsterkte liet enigszins te wensen over maar was ruim voldoende om het filmpje te bekijken. Alleen wanneer het beeld stil gezet werd was het niet duidelijk genoeg. We speelden het filmpje een paar keer af en toen was ik ervan overtuigd dat de slechte foto's vergrotingen waren van foto's van Brenda zelf. Dat waren gewoon wat snap shots die gemaakt leken door een mobieltje. Waarschijnlijk door die van Brenda zelf. Het waren ook de laatst opgehangen foto's want ze hingen soms deels over andere grotere en veel gedetailleerdere foto's van de perfecte look-alike van Brenda. Alleen deze grotere foto's waren niet allemaal, maar voor een groot deel, vrij hoerig. Poses met diep decolleté en samengedrukte borsten en ook foto's in erotisch bedoelde lingerie; geen echte naaktfoto's overigens. Opvallend waren een paar foto's met een meer SM-karakter waarop de

look-alike met zwarte laarzen aan en gekleed in een strakke rubberen outfit een zweep hanteerde en één waarop Jan zelf ook afgebeeld was als een hond die een brede halsband omhad met metalen puntige noppen erop terwijl hij met een ketting aan het ledikant vast zat. Jan was hier schaars gekleed, alleen zijn hals werd bedekt. Hester merkte op dat mijn materiaal beter geschikt was om Jan mee op andere gedachten te brengen dan haar filmpje hoewel dat veel artistieker was. Misschien kon ze die insturen naar de IDFA in het najaar.

“Hoe kan iemand nu zo’n sprekende look-alike zijn terwijl die niet eens weet op wie ze moet lijken. Dat haar ook, dat waren echt de haren van Brenda en die deed nooit wat aan haar haar, want dat krulde allemaal vanzelf. Ze föhnde het niet eens.”

“Kan het familie zijn van Brenda, iemand die je niet eerder hebt ontmoet?”

“Dat zou ik niet weten, want Brenda was een adoptiekind of liever ze was door haar moeder na de geboorte te vondeling gelegd en ze hebben de moeder nooit kunnen traceren. Al haar familie is genetisch niet verwant. Het lijkt me stug dat ze één van een eeneiige tweeling is want dan hadden ze toch twee kinderen tegelijk gevonden. Dat was haar zeker verteld. Brenda heeft ook nog geprobeerd via de procesverbalen na te gaan wie haar moeder kon zijn geweest maar dat liep allemaal stuk.”

Hester had alle plannen die ze voor mij had gesmeed inmiddels naar het tweede plan verwezen, want dit vond ze een stuk spannender en dat was duidelijk iets waar ze geen moeite mee had. Ze was al snel tot de conclusie gekomen dat ze die look-alike te spreken moest zien te krijgen. Het leek haar beter dat als eerste te doen voordat we andere acties gingen ondernemen. Ze stelde voor om de rest van de dag lekker thuis in bed door te brengen om de krachten te sparen voor de avond. Eten had ze voldoende in de vriezer en om een film te bekijken hoefden we niet per se naar de bioscoop. Ze trok een lade open en ze bleek inderdaad genoeg films te hebben om een maand lang elke avond wat anders te zien. Het bleken allemaal recent gekochte dvd’s.

“Ja als je een tijdje droogstaat moet je wat, tenslotte” zei ze. “Dat brengt me trouwens op een idee,” begon ze terwijl ze haar hand onder mijn T-shirt schoof en rond mijn rug, waarna ze op mijn schoot klom en aan mijn oorschelp begon te sabbelen.

“Ik ben een echte knuffelaar” zei ze. De dag brachten we grotendeels in bed door, maar of daardoor onze krachten gespaard werden?

Hester had zich zo frivool mogelijk uitgedost als haar garderobe toeliet, maar met een beetje lippenstift, rouge en oogschaduw zag ze er wel uit als een lid van de ‘Rode draad’. Ze was van plan om, onder het mom gestuurd te zijn door Metje Blaak, een soort enquête af te nemen van de look-alike. We namen aan dat zij, wanneer ze ‘s nachts achter het raam zat, niet in de middag al zou beginnen en Hester zou dus om een uur of acht op pad gaan rond de dodenherdenking, want daarna kon het misschien wel druk zijn op de wallen. We hadden geen idee, het was natuurlijk niet ‘de stille omgang’. Ze had de camera nu in een tas gemonteerd, want de jas die ze daarvoor geschikt had gemaakt was niet geschikt voor een afgevaardigde van de Rode draad. De tas had ze ook al vaker gebruikt; die was eigenlijk handiger voor een enquête omdat ze die zo neer kon zetten dat ze zelf wat anders kon doen. Voor alle zekerheid had ze ook een tape recorder mee genomen om te gebruiken voor het interview maar ze rekende er niet op dat ze die mocht aanzetten. Het was onderdeel van de vermomming, zeg maar.

Ikzelf zou de avond nuttig besteden door te kijken wat ik met Google en Facebook aan informatie kon verzamelen over mijn bovenbuurman. Ik kon daarbij gebruik maken van de Facebook accounts die Hester gemaakt had toen ze info over haar ex verzamelde, één van een relatief jong maar wel meerderjarig meisje en één van een jongen van 15. Ik kreeg langzamerhand wel het idee dat mijn eerdere vermoedens over het geheim waarmee de ex van Hester niet te koop wilde lopen klopten en dat die in de homo- en/of pedofiliesfeer moesten worden gezocht. Het interesseerde me op dit

moment niet zo veel om daar nu op door te gaan. Ik besloot te starten met googelen en typte de achternaam van mijn bovenbuurman in, gelukkig niet een veelvoorkomende naam 'Walsteen'.

Eerst kwam ik via corporationwiki bij een zekere Walsteen J Sweat die president was van een of ander incorporated firma Walsteen J Sweat Tile, als ik het goed begreep. Andere links zoals yellow pages lieten zien dat het om een tegel- en keramiekhandel ging. Het bleek ook dat er maar één persoon in de gehele Verenigde Staten was die zo heette. Leek me niet de goede link. Maar wel één die alle eerste pagina's van Google vulde.

Dan maar zoeken op walsteen.nl. Dat leverde in ieder geval informatie op over wat walsteen is: Komt uit het Hoogduitse Wallstein of uit de stam van wallen ('koken' maar ook 'helen'; vergelijk walwortel) en steen. Witachtige steen met de vorm van een bot, die men de kracht toeschreef beenbreuken te helen; osteocolla.

En dan bleek via een andere link naar het dorpsbestuur van Beesd dat in 1795 een Akte van aanstelling van Jan Walsteen tot postbode van Beesd op Zaltbommel door de municipaliteit is afgegeven. Zo, een voorvader hadden we al te pakken naar het scheen. Maar onze Jan was kennelijk niet zo bekend dat hij door Google in de bovenste regionen werd gezet. Ik wist ook verder niets van die vent waarmee ik gericht kon zoeken. Nog maar even doorbladeren. Hé, toch interessant. Daar bleek opeens door Google Earth een foto van Carl Walsteen bij Wijk bij Duurstede geselecteerd te zijn. Na opening bleek de foto te zijn genomen van een fraaie steen in een muur in Wijk bij Duurstede, waarop een niet kinderachtig buiten werd afgebeeld. Maar ja. Daar had ik ook niet veel aan, behalve dat ik bij het volgende bezoek aan Wijk bij Duurstede toch eens op zoek moest gaan naar die mooie steen.

Ik probeerde het maar eens met afbeeldingen, dat gaf misschien een link. En dan, inderdaad, zag ik onmiskenbaar het gezicht van de hond met de genopte halsband. Alleen nu had hij een keurige stropdas om en stond er een professor in toga schuin voor hem die hem een koker overhandigde. Leek op een promotieceremonie. Het onderschrift luidde ook: 'buluitreiking'. Dus toch geen domkop die Jan. Als Brenda dat wist had ze in ieder geval op intelligent sperma gegokt, maar als ze wist dat hij zich als een hondje gedroeg bij haar look-alike dan had ze hopelijk een ander opgezocht. Misschien wist ik wel onvoldoende van de voorkeuren van Brenda en hield die er wel een geheim SM-leven op na. Kan me niet voorstellen, die lieve schat. Ik klikte de foto weg om bij de website te komen en daar stond inderdaad dat dit een buluitreiking was en wel van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Vrije Universiteit Amsterdam. De VU? Rechtsgeleerdheid? Ik kon mijn ogen niet geloven, Dat was geen dubbelleven, dat leek wel een driedubbelleven! Hij had zijn pijlen kennelijk op meerdere kruisen gericht. Eerlijk gezegd stond mij aanvankelijk het idee van een zekere chantage zoals Hester voorstelde niet zo aan maar met deze wetenschap begon ik mij er bijna op te verheugen om in ieder geval de zak te confronteren met zijn eigen geheimen. Maar ik maakte me dan wel zorgen over de spierbundels die op de foto van het hondje goed te zien waren geweest. Enig beleid was wel wenselijk. Niet te overhaast. Ik besloot verder niet van Facebook gebruik te maken omdat ik al genoeg wist en ik ook nog nooit met Facebook had gewerkt. Misschien kon hij dan toch op een of andere manier merken dat ook achter hém iemand aanzat en dat leek me minder handig. Laat ons vooral het terrein bepalen.

Hester bleef een hele tijd weg. Ik was al weer naar bed gegaan, maar nu omdat ik moe was. Je zorgen maken put flink uit. Ik liet de tv aanstaan om Pauw en Witteman uit te kijken. Die Pauw had zoveel vrouwen gehad, die was vast bij de look-alike langs geweest. Misschien moest Hester hem ook maar eens interviewen, alhoewel dat was (voor mij) misschien gevaarlijker dan wat ze die avond deed. Ik vroeg me al enige tijd af waar ze bleef toen ik een sms kreeg. 'Hoi schatje, You will be surprised. Ik kom snel terug voordat ik die engerd hier weer tegen kom. xxxxx H.'

“Het is werkelijk bizar” begon ze toen ze na 20 minuten arriveerde “die man komt daar vrijwel iedere avond en wil geen echte seks, alleen maar praten over zijn overleden vriendin waar zij zo op lijkt. Of hij wil alleen maar naar haar kijken en soms maakt hij foto’s. Die SM-scène was kennelijk eenmalig. Achteraf had hij gezegd dat hij wilde kijken hoe dat voelde maar dat het hem niets deed. Hij had wel foto’s genomen met de zelfontspanner.”

Ik vroeg Hester hoe zij dat allemaal ontfutseld had aan de gevallen vrouw en of ze zo maar binnen had kunnen komen om met haar te praten. Dat bleek helemaal niet zo gemakkelijk te zijn geweest. Eerst had Hester moeten wachten tot een klant klaar was en de gordijnen weer open gingen. Toen had zij contact gezocht en was Leila (zo noemde ze zich) naar buiten gekomen om te zeggen dat ze geen behoefte had in weer een enquête of interview. Ze schoot er niets mee op en ze kon ook geen klanten ontvangen. Hester had gezegd dat ze van Metje Blaak kwam maar daar trapte Leila niet in. “Die Metje is helemaal niet in ons geïnteresseerd. Alleen wanneer ze zelf geïnterviewd kan worden dan geeft ze thuis.”

“OK. Ik zal eerlijk zijn: ik heb een persoonlijke reden en ik wil wel betalen als een klant”, had Hester geantwoord. Op de vraag wat dan, had Hester bijna eerlijk geantwoord dat mevrouw erg leek op een kennis die overleden was en dat ze hier graag wat vragen over wilde stellen. Dat ze niet van de politie was of iets dergelijks. Leila had haar toen een tijdje aangekeken met een beetje wantrouwende blik, maar uiteindelijk zei ze dat Hester binnen kon komen.

Binnen was de in rood licht gehulde peeskamer voorzien van een vrolijk bloemetjesbehang, een reproductie van Van Gogh, een muurlamp met kap, een bed, formaat twijfelaar, een klein soort dressoir waarop een doos tissues en wederom een lamp met een kap en maar één stoel die schuin naar het raam gedraaid stond. Ook was er een prullenbak voor een kwart gevuld met papieren tissues, vermoedelijk rondom gebruikte condooms. Leila schoof de gordijnen dicht en wilde eerst graag 50 euro vangen en dan wilde ze wel een kwartier met Hester praten. Nadat ze het geld had weggestopt in een laatje waarin Hester ook een grootverpakking Durex zag liggen, ging ze op de enige stoel zitten, zodat Hester op het bed moest plaatsnemen. Het was daardoor niet mogelijk geweest de camera te gebruiken en die opname met een taperecorder had Hester niet eens meer voorgesteld nu ze met een alternatief verhaal binnen was gekomen. Dat zou alleen maar achterdocht gewekt hebben.

Leila bleek niet op haar achterhoofd gevallen en vroeg meteen hoe Hester haar dan eerder gezien had, omdat Hester al op haar stond te wachten toen de gordijnen nog dicht waren. Ze stond immers duidelijk tegen de muur geleund tegenover het raam toen Leila de gordijnen open schoof. “Dat klopt” zei Hester “Ik ben gisteren iemand achterna gelopen die bij mij in de straat woont en die elke nacht rond dezelfde tijd de deur uitgaat en na een uurtje weer terugkomt. Ik slaap namelijk niet zo goed en dan kijk ik een beetje uit het raam en dan valt dat op den duur op. Nou, ik was nieuwsgierig waar hij naartoe ging en toen heb ik hem gisternacht gevolgd en toen kwam hij bij jou en ik zag je gezicht. Ik schrok, want ik dacht even dat je iemand uit de straat was waar ik woon, maar dat kon niet want die is twee jaar geleden bij een ongeluk om het leven gekomen. Dat vertelde ik vandaag tegen haar man toen ik die tegenkwam, en die wilde heel graag weten of bij u in de familie iemand is die twee jaar geleden verongelukt is. Hij durfde dat zelf niet te vragen en toen bood ik aan dat voor hem te gaan doen. Die arme man weet namelijk niets van de familie van zijn vrouw, want daar had ze geen contact meer mee.”

Leila begon daarop te vertellen dat ze me had binnengelaten, omdat ze de laatste tijd inderdaad zowat elke nacht bezoek kreeg van een man die zei dat hij een vriendin had gehad die twee jaar geleden verongelukt was. Ze vond hem wel een beetje zielig en toen vertelde ze wat hij deed, waarbij Hester haar wat uit de tent lokte over seks en SM. Op een gegeven moment ging Leila’s telefoon over en verontschuldigde ze zich dat deze telefoon alleen overging wanneer er iets met haar moeder was en dat ze even opnam. Hester zag een nummer in haar display en concludeerde dat het uit Groningen was maar verder had ze het niet zo snel kunnen onthouden. Ze nam op met een naam die Hester niet goed kon verstaan want toen hield ze even haar hand voor haar mond. “Dat mocht ik kennelijk niet horen.”

Toen luisterde Leila een tijdje tot ze schrok en herhaalde wat ze kennelijk tegen haar gezegd hadden, dat haar moeder iemand met een vork geprikt had bij het avondeten.

“Wat verschrikkelijk. Gelukkig, dat ze niet in haar oog geprikt heeft. Misschien moet ze inderdaad in het vervolg alleen maar met een lepel eten. Ze eet toch alleen maar vla en appelmoes.”

Ze begreep het helemaal. “Bedankt voor het bellen.” Wanneer Leila weer terug was in Nederland zou ze langskomen.

Nadat Leila het toestel had uitgezet, herhaalde Hester de vraag of iemand in haar familie die erg op haar leek een ongeluk had gehad. Dat bleek niet het geval. Zelf was zij enig kind en haar moeder die nu in een verzorgingstehuis zat had geen contact meer met haar familie. Haar oma was inmiddels dood en dat was de enige uit de familie die zij zelf kende. Haar moeder was verslaafd toen ze haar kreeg en Leila was eerst door haar oma opgevoed maar toen haar moeder na vele jaren was afgekickt, was ze weer bij haar moeder ingetrokken.

Verder kon ze Hester niet helpen. Ze begreep niet helemaal hoe dat dan zat met de man van die vrouw en de man die bij háár kwam. Was dat dan niet dezelfde?

“Nee” zei Hester. “Dat moet een geheime minnaar zijn geweest. Ik zal dat maar niet tegen haar man zeggen. Misschien kun jij ook beter maar niet over mijn bezoek praten met die man die elke nacht langskomt.”

Nou, dat was Leila niet van plan want ze wilde geen intimiteit met haar klanten. Ze vond hem wel aardiger dan de gemiddelde klant, zo was het niet. Ze had ook het gevoel dat hij meer van haar wilde. Ja, geen seks, dat zou niet zo'n probleem zijn, dat deed ze wel met meer mannen, alsof Hester dat niet begreep, maar dat hij met haar wilde trouwen of haar voor zich alleen wilde hebben. Sommige klanten kunnen dan zelfs wel gevaarlijk zijn. Ze hield altijd haar pepperspray bij de hand voor het geval er echt gevaar dreigde.

Maar al met al zaten ze al veel langer te praten dan wanneer ze normaal een klant binnen had, dus of Hester nu wilde ophoepelen. Overigens was ze best geïnteresseerd in die overleden look-alike.

“Kom nog maar een keer langs wanneer het niet druk is.

Ik begin meestal om 3 uur.”

Van 3 tot 3 dacht Hester. Zou de arbeidsinspectie hier weet van hebben? Het is nu toch een erkend beroep met belasting betalen enzovoort? Van Leila zou ze het voorlopig niet horen want die liet alweer een kalende man met een flinke buik binnen, wiens overhemd voor de helft over zijn broek heen hing. Hij stonk naar mannenzweet. Leuk beroep.

“Het is wel jammer dat je dat telefoonnummer van het verzorgingstehuis niet hebt kunnen lezen want ik zou die moeder best een bezoekje willen brengen” zei ik, terwijl ik erover dacht om mijn laatste geheim ook aan Hester prijs te geven en haar via het plantje het bezoek te laten herbeleven om het nummer te achterhalen. Hester begon zich te verontschuldigen maar daar wilde ik natuurlijk niets van weten. Ik begon haar eerst maar eens mijn Google-wetenswaardigheden te vertellen en Hester wilde het allemaal nakijken op de computer. We kwamen niet veel meer te weten dan wat ik al had achterhaald. We besloten om het een en ander op twee cd's te branden en er één op te sturen naar mij op mijn werkadres. Mocht er iets vervelends gebeuren, dan zouden ze snel bij Jan aankloppen. Intussen voelde ik me steeds meer één worden met Hester en besloot haar het

onwaarschijnlijke verhaal van de geheugenversterker te vertellen. Ik haalde het plastic zakje met de plantjes uit mijn koffer en de flesjes waarin ik het extract had gegooid. Hester keek me tijdens mijn verhaal met enig ongeloof aan en ik weet zeker dat wanneer we langer bij elkaar waren geweest ze me uitgelachen zou hebben, maar vanwege de prille liefde ging ze mee in het verhaal en wilde ze wel proberen via het plantje haar geheugen te versterken.

Ik pakte de plantjes uit het plastic zakje en kwam tot de ontdekking dat de wortels beschimmeld waren geraakt. Dat kon ik Hester niet aandoen. Ik besloot een druppeltje van het extract op haar tong aan te brengen met een schoongespoelde druppelaar van een flesje otrivin dat ik bij de Etos op Schiphol had gekocht voor de reis naar Lesbos. Hester moest zich concentreren op het raam waarvan het gordijn juist opengedaan werd door Leila, en toen druppelde ik per ongeluk wel twee druppels. Na een seconde of 40 begon Hester wat omfloerst te kijken, een beetje in trance leek het wel. Ze was mooi, ook als ze ernstig keek zoals nu. Er gebeurde echter ook iets in mijn hoofd. Mijn denken begon zich te vernauwen en ik werd binnengelaten door Leila, en het hele verhaal dat ik zojuist van Hester had gehoord begon zich veel gedetailleerder voor mijn ogen af te spelen, terwijl ik mijn ogen gesloten had. Toen de telefoon van Leila overging was er een duidelijk nummer te zien met als kengetal 050. Een kleursensatie begeleidde het getal. Zo ging het door totdat ik wegliep van de Stooftsteeg naar de Oudezijds Voorburgwal. Ik werd wakker maar niet van een slaap. Het was heel helder geweest. Ik had de herinnering van Hester meebeleefd terwijl zij helemaal niet gesproken had. Ze schreef nu het telefoonnummer op dat ik ook gezien had en wilde juist gaan praten toen ik zei dat ze niets hoefde te zeggen, maar dat ik wist dat er in de peeskamer op het dressoir ook nog een vibrator had gelegen en dat het spreid op het bed gele en bruine strepen had en dat er een paar vlekken op zaten, waardoor er een paar bruine kringen waren ontstaan. Hester keek mij stomverbaasd aan.

“Hoe weet je dat? Ben jij al een keer bij haar geweest?” Ik legde uit dat ik met haar beleving mee was gegaan en dat ik het zojuist allemaal voor de eerste keer had gezien. “Geloof het of niet.” Hester kon niet anders dan het geloven. Maar ze wilde wel in de computer kijken of zoiets al eerder beschreven was.

Ze typte in Google de woorden ‘spiegel’ en ‘geheugen’ in en kwam uit bij bol.com: Spiegel van mijn geheugen, ‘winnaar Libelle romanprijs 1999, Raymonde Padmos, Paperback, september 1999, € 2,49, 1-8 werkdagen.’

Elders vond ze nog een interessante boekbespreking door een leesclub, maar daaruit bleek glashelder dat het niet handelde over ons fenomeen. Hester typte daarna de woorden ‘spiegel’ en ‘hersenen’ in en dat leverde als eerste een link naar een artikel van Babette Rothschild over ‘spiegelneuronen’. Babette schreef in de paragraaf ‘Na-aperij’ over de ontdekking van het fenomeen:

‘In 1996 bestudeerde een Italiaans neurowetenschappelijk onderzoeksteam, geleid door Giacomo Rizzolatti en Vittorio Gallese het grijp-gedrag bij apen. Ze bevestigden elektroden aan de hersenen van de apen om precies waar te nemen welke zenuwcellen actief werden als een aap een rozijn met zijn hand oppakte. Het was een routinematig onderzoek: de aap pakte, specifieke zenuwcellen werden actief.

Op een dag, tijdens een pauze, reikte een van de onderzoekers zelf hongerig uit naar een rozijn. Zijn mede-onderzoekers merkten toevallig op hun monitor iets bijzonders op: zenuwcellen in het brein van de aap werden actief - exact dezelfde zenuwcellen die eerder actief werden toen de aap zelf een rozijn pakte!

Het team was zeer verbaasd: zoiets was nog nooit eerder gezien. Hun toevallige en gelukkige ontdekking was de eerste aanwijzing voor wat wetenschappers nu ‘spiegelneuronen’ (spiegel-zenuwcellen) noemen, zo genoemd omdat ze in feite de activiteit van de cellen in het brein van een ander weerspiegelen. De reactie van de aap was niet eenvoudigweg herkenning, als in “ik weet wat de onderzoeker doet”. Dat soort van observatie wordt elders in het brein geactiveerd. Wat gebeurde tussen aap en onderzoeker vereiste een totaal nieuw concept, een totaal nieuwe theorie van

onderlinge afhankelijkheid van gedrag. De zenuwcellen van de aap werden actief alsof hij zelf diezelfde beweging maakte.’

Dat zat wel erg in de buurt van wat wij meegemaakt hadden, alleen was de input nu niet visueel geweest maar rechtstreeks van het ene stel hersenen naar het andere stel. Hester zei dat ze wel eens gehoord had dat op meisjesinternaten de menstruaties ook vaak gelijktijdig optraden. Nou dat kon ook niet visueel zijn want die menstruaties volgen altijd een vaste tijd na de eisprong dus de eisprong was gesynchroniseerd. Dat moest dan ook via onzichtbare signalen gekoppeld worden. Het leek haar opeens heel natuurlijk dat zoiets kon. Ik had daar mijn twijfels over, want een eisprong of neuronen dat leek me toch niet helemaal hetzelfde, maar hoe het ook zij het fenomeen had zich voltrokken en wat meer was, we hadden een telefoonnummer. Ik besloot het onderwerp later nog eens uit te diepen. Leek me interessant genoeg voor een wetenschapsbijlage. “Laten we dat nummer maar eens bellen,” stelde ik voor.

“U spreekt met het verzorgingstehuis de Zonnehof in Nyewolvega”.

“Oh, het spijt me. Ik heb een verkeerd nummer gedraaid.”

“De Zonnehof in Nyewolvega. Dat ligt vast in Groningen. Morgenochtend vroeg op en het is nu al weer 3 uur.” We deden het maar één keer en we vielen als een blok in slaap om pas de volgende ochtend te mogen vaststellen dat Jan geen sms verstuurd had.

Vijf jaar terug
4 mei

De klimmuur was vlakbij het Centraal Station. Jasper was op de fiets gekomen voor zijn eerste cursusdag. Het ging weer een spannende tijd worden. Na het chimpansee-onderzoek was hij Dorien een tijdje uit het oog verloren. Het onderzoek was goed verlopen en ze hadden er een publicatie in het American Journal of Primatology uit kunnen slepen. Het niet langer op de pil staan van de vrouwtjes had het seksueel gedrag duidelijk beïnvloed. Seksuele activiteit was veel geconcentreerder in het middendeel van de teruggekeerde cyclus van de vrouwtjes. De vrouwtjes hadden de neiging om hun cyclus op elkaar af te stemmen maar het onderzoek duurde te kort om dat echt te kunnen vaststellen. Het agressief gedrag was ook duidelijk cyclusgebonden. Het was goed dat ze de ontlasting van de apen hadden verzameld om hormonen in te bepalen en de hormoonspiegels via de videobeelden hadden kunnen koppelen aan individuele apen. Hierdoor was goed vast te stellen in welke fase van de cyclus bepaalde gedragingen plaatsvonden. Het onderzoek paste echter niet in zijn proefschrift dat verder geheel gewijd was aan xw-351. Het proefschrift had hem heel veel tijd gekost vanwege alle gezeur met Neurochemical Enterprises. Hij kon dit soort samenwerkingsverbanden niet echt aanbevelen, hoe aardig de mensen ook leken waarmee je van doen had. Maar op de achtergrond keken anderen mee, waar jouw contactpersonen zich weer tegenover moesten verantwoorden, en dat gaf een soort abstractie waar moeilijk mee te dealen was.

Eerlijk gezegd had hij op het moment dat hij promoveerde helemaal geen goed gevoel meer over dat stofje xw-351 maar hij kon dat natuurlijk niet wereldkundig maken, want dan had hij zo een proces aan zijn broek. Het leek hem het beste om na aflopen van het contract maar snel een ander baantje te zoeken of in ieder geval een andere vorm van financiering te verwerven. Toen hij uiteindelijk een jaar terug promoveerde had hij Dorien weer ontmoet. Hij had haar natuurlijk een boekje gestuurd en zij was op zijn promotie in de Ronde Lutherse Kerk gekomen. Hij kon het niet nalaten om haar gekscherend te herinneren aan haar belofte van weleer dat hij een echt chimpenpak zou krijgen, maar hij had al lang begrepen dat daar wat problemen mee waren ontstaan. Hij had de hoop op een goede afloop eigenlijk allang verloren. Dorien had hem onlangs echter gemaild: “Hoi Jasper, long time no see. Weet je dat jouw echte chimpenpak hier alweer een

tijdje op je ligt te wachten? Ik weet wel dat je er niet meer van uitging dat het ooit af zou komen, maar daar heb je dan geen gelijk in gehad. Onze nieuwe preparateur had er geen problemen mee om er een verkleedpak van te maken. Misschien omdat hij niet zoals de oude baas emotioneel bij Sam betrokken is geweest. Kom je een keer langs? Bel me even. Binnenkort is het weer Koninginnedag." Voor dat laatste was dat pak niet meer nodig, want de laatste jaren had Jasper zijn bijverdienste als levend standbeeld ingeruild voor een act als sneltekenaar. Hij maakte portretten met Frans conté-krijt. Dat was aanzienlijk minder warm en vermoeiend dan in zo'n pak staan en het verdiende net zo goed. Het lag hem verder ook wel om zo af en toe te sjansen met jonge meiden en het lukte eigenlijk altijd wel om met iemand een date voor de avond te regelen.

Dorien bleek, toen hij belde, niet alleen het pak klaar te hebben maar ook een voorstel. "Zou jij mee willen doen aan een gedragsexperiment met onze chimpansees? Sam is nu al weer een paar jaar dood en wij vroegen ons af hoe de vrouwtjes zouden reageren op zijn onverwachte herrijzenis. Sam was de alfa-man onder de chimpansees en nu is de plek natuurlijk ingevuld door een ander mannetje en wel door Bruno." "Dat had ik wel verwacht," zei Jasper "die was de hele tijd al het meest agressief tegen de andere twee mannetjes. Maar wat heb je in gedachten? Moet ik soms in dat pak de kooi in? Dan weet ik wel wat er gaat gebeuren en daar heb ik even geen zin in."

Het was een veel doordachter plan dan Jasper dacht. Het zou in een aparte kooi zijn waarin een 3D-projectie kon plaatsvinden. Het werd al gebruikt in het Erasmus Medisch Centrum bij de afdeling radiologie. Je kon daar in 'the cave' 3D echo's van bijvoorbeeld een foetus in de baarmoeder projecteren. Met nieuwe technieken kon dat streaming gebeuren zodat het een bewegend beeld werd. Dat kon natuurlijk ook met gewone digitale filmbeelden. Ze zouden Bruno kunnen trainen om een 3D-bril op te doen. Dat was niet zo moeilijk want Bruno was als kind door mensen grootgebracht. Net als bij andere primaten bleek hij om die reden erg geïnteresseerd in mensen en met name vrouwen. Hij geilde op schaars geklede vrouwen. Bij Bokito speelde natuurlijk hetzelfde toen hij in Blijdorp de barrière naar de mensenwereld slechtte. "Nou, wanneer we jou dan filmen in de huid van Sam willen we kijken hoe Bruno zich gedraagt te midden van de groep waarin de andere mannetjes en de vrouwtjes jou niet kunnen zien. Er is naast het trainen van Bruno natuurlijk wel wat voorwerk te verrichten, want ook Sam moet getraind worden. Het moet wel een beetje echt zijn. Je moet net als een echte chimpansee kunnen klimmen en springen. Je conditie zal wel goed genoeg zijn, maar kun je ook goed klimmen?"

Jasper zag nog wel wat beren in de vorm van chimpansees op de weg maar die waren inmiddels meer van wetenschappelijke aard dan een belemmering om mee te doen. "Als Bruno dan gaat uithalen naar Sam, merkt hij toch dat die uit lucht bestaat!" Dorien zei dat ze dat zelf ook al bedacht hadden en reeds besproken met de ontwikkelaars van de software voor the cave. Deze hadden hier een oplossing voor gevonden. Jasper zou als Sam verkleed allerlei sprongen moeten maken die een verbinding konden vormen tussen het rondlopen in de hele kooi, voor de gelegenheid 'the cage' genoemd. Alle opnamen zouden worden opgedeeld in korte segmenten, kleine files voorzien van de coördinaten in de kooi. Wanneer Bruno te dicht in de buurt van Sam zou komen zouden ze Sam een sprong laten maken naar een dichtbijzijnde boomtak. Indien gewenst konden ze Sam steeds buiten het bereik van Bruno houden. Sam moest ook diverse keren zelf een agressieve houding aannemen. Het effect daarvan kon dan geanalyseerd worden."

"Maar, hoe zit het dan met de feromonen? Die zijn toch ook belangrijk!" riposteerde Jasper.

"Natuurlijk. Daar heb je een belangrijk punt en daar is het zelfs mee begonnen, want we werken samen met een cosmetisch bedrijf dat wil onderzoeken hoe feromonen inwerken op het gedrag van primaten. Zij waren het die ons benaderden om een aantal feromonen uit te testen in onze groep primaten. Eerst zagen we dat helemaal niet zitten, maar gaandeweg kregen we belangstelling. Je weet dat onze vorige mannetjesgorilla geen belangstelling vertoonde voor de vrouwtjes zodat er maar geen nageslacht kwam. We hadden dat ingebracht in een bijeenkomst van ons Europese fokprogramma en toen opperde iemand om hem in te smeren met een verse geur van een mannetjeschimpansee uit een andere dierentuin. Naar aanleiding van die opmerking bespraken wij toen dat voorstel van die cosmetische industrie en gezamenlijk kwamen tot het idee om de oude Sam tot leven te roepen ten einde experimenten te doen met feromonen."

"Jullie hebben wel aan alles gedacht" zei Jasper, terwijl hij aan het peinzen was, "maar hoe kun je nu een virtuele aap insmeren met feromonen? Als dat kan ben ik je man!" Dorien zei dat ze die belofte niet letterlijk in het contract zou opnemen maar dat ze inderdaad een oplossing hadden voor de geurtoediening aan een virtuele aap. In het dak van the cage zouden op diverse plekken kleine spuitgaatjes worden aangebracht waardoor feromoon kon worden gesprayd, afgestemd op de locatie van Sam en op zijn gedrag. "Je hebt feromonen die bij seksuele attractie passen maar weer andere bij agressie en nog weer andere bij andere vormen van gedrag." Alles werd computergestuurd en gedoseerd. Zo was het ook mogelijk om deze variabele te wijzigen. "At random een feromoon van een dominant mannetje of van een onderdanig mannetje."

Daarom begon Jasper nu aan zijn eerste les aan de klimmuur. Hij had de laatste weken zijn vingers al getraind door zich op te drukken met zijn vingers, en zijn tenen door er op te gaan staan en af en toe te springen. Hij had, wanneer hij geen speciale dingen te doen had, voortdurend een soort veer in zijn handen om deze tegen een weerstand in dicht te knijpen en daarna te ontspannen. Het effect was snel merkbaar, maar het had hem aanvankelijk wel behoorlijk wat spierpijn bezorgd. Nu maar eens zien wat dat in de praktijk opleverde.

Hij moest een gordel omdoen en de instructeur gespte er een touw aan vast dat door hem via een katrolsysteem in het plafond werd vastgehouden als een zekering tegen het vallen. Jasper had op kosten van het cosmetische bedrijf een mooi klauterpak kunnen kopen en aangepaste schoenen. Hij begon en was een beetje overmoedig. Eigenlijk was het probleem vooral dat hij tevoren geen plan had gemaakt hoe naar boven te gaan. Les nummer 1. Hij moest het eerste stuk weliswaar weer overdoen maar het vasthouden en zich optrekken ging beter dan hij verwacht had. Toch hield hij het niet langer dan een kwartier vol. De instructeur raadde hem aan in het begin een beetje rustig aan te doen want de ervaring leerde dat je de volgende dag behoorlijke spierpijn kreeg, omdat je allerlei spieren gebruikte die je normaal niet zo intens gebruikt. Jasper geloofde hem graag door zijn ervaring van de afgelopen tijd.

Hij wilde via Artis naar huis. Hij belde Dorien of hij the cage in Artis mocht verkennen nu hij toch zijn klimpak aan had. Ze klonk enthousiast en vertelde ook dat ze gisteren wat flesjes met feromonen had gekregen. Had hij misschien ook belangstelling voor.

Aangekomen in Artis ging Jasper eerst naar de koffiekamer waar hij met Dorien had afgesproken. Uit de automaat bij de ingang kwam lekkere cappuccino, wist hij uit ervaring, en daar had hij wel trek in. Van daaruit ging hij met Dorien naar een ruimte achter het binnenhok van de mensenapen. The cage was helemaal blauw: muren, vloer, plafond en attributen zoals bomen met vertakkingen, een hangende ton en een autoband. Niet specifiek aantrekkelijk, zelfs niet voor mensenapen, dacht Jasper. Dorien zag hem kijken en zei dat dat was voor tijdens het filmen, maar dat daarna alles in natuurlijke kleuren geschilderd zou worden. Die blauwe kleur kon elektronisch weggefilterd worden en zou dan niet meegeprojecteerd worden tijdens de proeven. Vergelijkbaar met zo'n scherm waarop het weerbericht te zien is. Ze vertelde over de grap die ooit met een weervrouw was uitgehaald door haar te vragen een blauwe jurk aan te doen bij haar eerste officiële tv-optreden, waarna bij de uitzending alleen haar hoofd en schouders tot en met het décolleté en haar blote armen te zien waren.

De condities in the cage konden zeer nauwkeurig geregeld worden vanuit een controlekamer met een one-way screen naar de kooi toe zodat de apen jou niet konden zien maar zij zelf wel geobserveerd konden worden. Vanuit the cage leek het een blinde muur, er was niet gebruikgemaakt van de gebruikelijke spiegel. Dat zou een veel te onnatuurlijk element vormen met mogelijk ongewenste effecten. Jasper probeerde wat te klimmen en merkte dat hij nog wel wat moest oefenen voordat ze echt konden gaan filmen.

Dorien nam hem daarna mee naar haar kamer waar de flesjes stonden met feromonen. Ze trok er één open waarop 'androstol' stond. De geur was licht prikkelend te noemen. Dorien had een druppeltje op een filtreerpapiertje gesmeerd want het flesje had geen echte opening maar een soort filter waardoor de geurstof naar buiten kon worden gedrukt. Terwijl ze zaten te praten begon zich

onmiskbaar eenzelfde penetrante zweetgeur te vormen als destijds bij de sterilisatie in de operatiekamer. Bah. Kennelijk werd de geur anders wanneer het aan lucht werd blootgesteld. Daarom zat natuurlijk dat filter op het flesje, zodat er geen lucht naar binnen drong. Jasper merkte op blij te zijn dat hij omgevormd zou worden in een virtuele chimp en niet zelf ingesmeerd hoefde te worden met dit soort geuren. Hij was ook blij dat hij zijn cappuccino al gedronken had want hij had even geen trek in wat dan ook. Dorien had het filtreerpapiertje snel naar buiten gegooid en vermoedde wel commentaar te krijgen van de medebewoners van haar kamer. Daar gingen ze niet op wachten, ze gingen snel de tuin in. Ze zagen dat buiten wanneer de mensen langs het filtreerpapiertje liepen wantrouwend naar elkaar begonnen te kijken. Dorien spoedde zich naar een afspraak met een wethouder om over een nieuw project te praten en Jasper reed op zijn fiets naar huis en naar zijn luie stoel waar hij even niet uit wenste te komen.

Dag 7
5 mei

De ontvangsthuis van de Zonnehof deed een aanslag op je longen. Er hing een mengeling van rook, veel rook, en schoonmaakmiddel, niet het duurste. Hier en daar zaten mensen met familieleden of ander bezoek aan tafeltjes te praten, te kaarten, te eten of alleen voor zich uit te staren. Vaak bestond de laatste categorie uit de bezochte oudere en zaten de bezoekers met elkaar te converseren. Uit een aantal automaten konden bezoekers drank- en etenswaren betrekken. Veel inwoners hadden kennelijk al op hun kamer of afdeling gegeten. Maar soms was het hele blad met voedsel mee naar beneden genomen om daar de tijd net zo nutteloos door te brengen als boven zou zijn gebeurd. Wij wisten niet waar de moeder van Leila zich in het verzorgingstehuis bevond en het vervelende was dat we weinig meer wisten dan dat ze mevrouw Beukenkamp bij de gezamenlijke maaltijd met een vork had geprikt. Het enige dat er dus op zat was om te vragen naar mevrouw Beukenkamp en er dan ter plekke achter zien te komen wie de agressieve oudere was geweest, om vervolgens onze aandacht naar dat oudje te verleggen.

“Mevrouw Beukenkamp bevindt zich op de revalidatieafdeling op de eerste verdieping. U kunt achter mij de lift nemen of met de trap naar boven gaan en dan ziet u het bordje ‘Vreugdenhof vanzelf.’ Een struise Groningse wees ons resoluut de goede weg. Wij namen de trap, ons onderwijl verwonderend over het cynisme van degene die hier de afdelingsnamen had bedacht. Mogelijk was de onderliggende gedachte dat een positieve benaming een dito uitstraling op de inwoners zou hebben. Veel vreugde straalde er niet vanaf, dat zag je al op het eerste gezicht. Het was een vrij kale ruimte, ingericht om snel en efficiënt schoon te houden met een paar plantenbakken met lavakorrels zonder aarde. De planten waren manshoog en allemaal even groen. Aan de ene lange zijde van het vertrek stond een grote lichtbak een hel wit licht te verspreiden. Daarvoor zat een man half onderuitgezakt en voorover geklapt vastgebonden in een rolstoel met eetplateau. Er hing een speekselsliert in de omlaag hangende linker mondhoek. Drie oude vrouwen zaten half naast de lichtbak naar elkaar te gluren aan een tafel, waar een modieus bedoeld plastic tafellaken overheen was gespannen. Een wat jongere vrouw maar denklijk toch boven de zeventig liep langs de andere lange muur waaraan een leuning was bevestigd. Ze bewoog zich met ongelijke benen en een steeds opwippende linkerheup voort met behulp van een driepoot over een rechte witte marmoleumstrook, die was gelegd in het groenige marmoleum dat de rest van de vloer bedekte. Toen ze aan de terugweg begon zag ze ons en begroette ons vriendelijk. De laatste aanwezige was een oude vrouw die zat te dutten op een grote met nappaleer of plastic beklede sofa. Zij had een verband om haar hoofd met een duidelijke verdikking boven haar linkerwang, veroorzaakt door een kompres.

“Jee,” zei Hester tegen de rondstappende vrouw, “wat is er met mevrouw Beukenkamp gebeurd?”
“Dat moet u maar aan mevrouw Kok vragen. Die weet daar alles van.”

Bij het horen van deze naam keek één van de drie oude vrouwen naar ons en de twee anderen naar haar. De identificatie bleek makkelijker dan we zelfs maar hadden durven hopen. Nu nog een goed gesprek. Ook daar nam Hester het initiatief voor.

“Mevrouw Kok wij zouden u graag even onder vier ogen willen spreken. We hebben nieuws van uw dochter.” Mevrouw Kok keek ons glazig maar ook een beetje venijnig aan en zei:

“Ik wil geen vla. Ik heb geen honger.”

De rondstappende vrouw was ons behulpzaam.

“Mevrouw Kok begrijpt u niet, want na de hersenbloeding verstaat ze wat anders dan er gezegd wordt. Ze herkent inmiddels wel weer haar naam en ze kan ook normaal praten. Daarom wordt ze soms zo kwaad. Eigenlijk moet ze naar een andere afdeling want herstel zit er niet meer in, maar er is even geen plek. Moet er eerst weer iemand dood in ‘Avondrood’, begrijpt u? Maar als u even met haar apart wilt zitten dan kunt u het beste naar haar bed in de slaapzaal hiernaast gaan. Daar achter die half geopende deur,” en ze wees in de richting van het uiteinde van de witte marmoleum strook.

“Bij haar bed staat ook nog een foto van haar dochter op het nachtkastje. Knappe vrouw. Fijn dat die zo goed terecht is gekomen.”

“Hoe weet u dat?” vroeg ik.

“Nou, daar heeft ze het vaak genoeg over. Elke dag zeker 10 keer. Dat ze nooit komt omdat ze een drukke zakenvrouw is met veel personeel. Is het niet mevrouw Kok?” Haar naam kon mevrouw Kok nog wel begrijpen, want ze keek weer om, maar het antwoord was niet geheel adequaat. Op een luidere toon dan zojuist verkondigde ze opnieuw dat ze geen vla wilde want dat die vies was.

Ik keek naar Hester en rolde een beetje met mijn ogen, zoiets van hoe moeten we dit aanpakken? Hester liep naar mevrouw Kok toe en gaf haar een stuk chocolade uit haar tas. Mevrouw Kok had daar duidelijk meer trek in dan in vieze vla, want ze pakte het stukje gretig uit de handen van Hester, die de rest van de reep buiten bereik hield. Ze pakte mevrouw Kok onder haar oksel waarop deze vanzelf ging staan.

“U hoeft mij niet te helpen hoor! Dat kan ik wel alleen.”

Hester pakte haar stok, stopte die in haar rechterhand, terwijl ze mevrouw Kok zachtjes tegen zich aandrukte en toelachte en zowaar in beweging kreeg. Na twee meter liep Hester iets vooruit zodat mevrouw Kok zag dat Hester een stukje chocolade afbrak en ophield om aan haar te geven. Daarbij liep Hester wel door zodat mevrouw Kok het stukje pas vlak bij de deur te pakken kreeg. Er waren nog twee stukjes nodig om haar bij haar bed te krijgen. Daar zeeg ze neer in de leunstoel naast het nachtkastje. Inderdaad stond er een ingelijste foto van Leila op het nachtkastje, nu niet in tijger- maar in een mantelpak. Het viel me weer op hoe ze als twee druppels water leek op Brenda. Door mijn blik werd ook de blik van mevrouw Kok naar de foto geleid.

“Karin kan vandaag niet komen want ze zit in Amerika voor zaken. Ze heeft twee auto’s en een vliegtuig maar ze kan niet komen vandaag.”

Karin, dat wisten we nu ook, Karin Kok.

Hester zei zachtjes tegen mij dat ik het flesje met het extract moest pakken. Ze pakte een suikerklontje dat op het schoteltje van een halfvol kopje thee lag en brak het doormidden. Ik gaf haar het flesje en ze druppelde zeker 10 druppels extract op het halve klontje, meer dan we nodig hadden om onze spiegelneuronen te beïnvloeden. Ze fluisterde dat ze haar eerst aan de bevalling moest laten denken en dan het klontje in haar mond zou stoppen. Ik vroeg me af hoe ze dat van plan was, maar kwam daar snel genoeg achter. Hester ging in gebarentaal iets aan mevrouw Kok duidelijk maken, terwijl ze tegelijk het één na laatste chocoladestukje in haar mond schoof. Dit liet mevrouw Kok zich welgevallen, als was ze een trouwe hond die wat lekkers van het baasje kreeg. Hester wees eerst op haar slaap en draaide haar vinger in de rondte terwijl ze diep fronste. Mevrouw Kok fronste mee. Toen wees Hester op haar polshorloge en draaide boven de plaat met haar vinger tegen de klok in en daarna wees ze met haar vinger over haar linker schouder naar achteren. Daarna weer met haar vinger draaien over haar slaap en fronsen. Mevrouw Kok fronste mee. Toen pakte Hester de foto ging op het bed liggen en bracht de foto bij haar kruis terwijl ze haar buik opzette en begon te persen en te steunen. Tegen mij zei ze:

“Nu!” en ik pakte het halve klontje suiker en bracht dat in de opengevallen mond van mevrouw Kok die heftig aan het fronsen was en direct begon te sabbelen op het klontje.

Het duurde nog geen halve minuut en ik voelde dat mijn waarneming zich ging vernauwen en deed mijn ogen dicht. Ik bevind me in een armoedige slaapkamer met gesloten gordijnen waartussen een minieme reep zonlicht doorbreekt die links op het met bloemen bedrukte behang tot stilstand komt. Doordat de gordijnen dik zijn is het behoorlijk donker en komt de verlichting van een schemerlamp die vóór de gordijnen, maar achter mijn oude moeder staat. Moeder heeft een plastic schort voor en zit voor mij op een keukenstoel. Ikzelf lig dwars op het bed waarop alleen een onderlaken ligt met daaronder een zeiltje. Naast haar staan twee andere keukenstoelen waarop ik mijn voeten geplaatst heb terwijl mijn billen op de rand van het ledikant liggen. Ik ben bezig een kind naar buiten te persen en houd een washand tegen mijn mond om het gillen te smoren. Moeder is bezweet en alsmaar aan het praten:

“Wees maar niet bang. Nu persen en volhouden. OK, adem nu even goed door maar niet te diep. En neem een hap lucht en persen! Het hoofdje staat al bijna. Nog één wee en dan is hij er.”

Ze is een en al aandacht voor wat zich uit mijn kruis naar buiten wringt, haar eerste kleinkind. Daar had ze eergisteren nog niet op gerekend. Ik had het lang verborgen weten te houden. Om op mijn leeftijd nog een ongewenst kind te krijgen. Komt door die stomme methadon. Vroeger toen ik nog bruin gebruikte kon je niet zwanger worden. Als het maar geen mongool is.

“Persen Lenie, hij komt er aan. Nu zuchten, zuchten en een beetje persen. Kijk eens wat een lief kind. Ik leg haar op je buik, het is een meisje. Ze heeft al wat haartjes.”

Mijn moeder bekommert zich om het kind. Dat kan ze wel als oud- kraamverzorgster. Ze heeft veters om de navelstreng af te binden en een goed gewassen keukenschaar om de navelstreng mee door te knippen. Nu komt nog de moederkoek. Zoveel weet ik er wel van. Ik heb nog steeds een dikke buik. Daar komen de weeën weer.

“Mam ik moet weer persen”.

“Goed kind, dat is de nageboorte. Pers maar eens flink. Hé. Hij ligt nog niet los. Er komt niets. Ik zal even op je buik drukken. Die is nog flink zeg. Het lijkt wel of er nog één in zit. Dat zal toch niet. Die kan er niet ook nog bij! Kom pers eens.”

En ik pers het tweede meisje er direct achteraan. Mijn moeder is de wanhoop nabij en prevelt: die moet weg, dat arme kind, die kan er niet bij. Ze neemt het kind mee. Ik pers onderwijl de grote moederkoek met de twee navelstrengen eraan naar buiten terwijl ik op mijn buik druk. Weg die pijn! Hierna voel ik de verlossing.

Het begint weer opnieuw!

Ik bevind me in een armoedige slaapkamer met gesloten gordijnen waartussen een minieme reep zonlicht doorbreekt die links op het met bloemen bedrukte behang tot stilstand komt. Doordat de gordijnen dik zijn is het behoorlijk donker en komt de verlichting van een schemerlamp die voor de gordijnen maar achter mijn oude moeder staat. Moeder heeft een plastic schort voor en zit voor mij op een keukenstoel. Ikzelf lig dwars op het bed waarop alleen een onderlaken ligt met daaronder een zeiltje. Naast haar staan twee andere keukenstoelen waarop ik mijn voeten geplaatst heb terwijl mijn billen op de rand van het ledikant liggen. Ik ben bezig een kind naar buiten te persen en houd een washand tegen mijn mond om het gillen te smoren. Moeder is bezweet en alsmaar aan het praten:

“Wees maar niet bang. Nu persen en volhouden.”

“Hé, wat doet u daar op bed?” De struise vrouw uit de ontvangstruimte had nu een wit blauw schort voor en was kennelijk binnen gekomen om de bedden te verschonen.

“U vroeg trouwens naar mevrouw Beukenkamp en dit is mevrouw Kok. Hoe zit dat? Wie bent u?”

“Mijn vrouw was even onwel geworden en mevrouw Kok kennen we ook en die zag dat en heeft mijn vrouw toen meegenomen naar haar bed om even op te liggen. Mag dat niet?”

De struise verzorgster keek ons wantrouwend aan en vroeg vervolgens aan mevrouw Kok of zij het goed vond dat deze mevrouw op haar bed lag.

"Ik wil geen vla. Hoe vaak moet ik dat nog zeggen? Ik lig te bevallen van mijn tweeling. Laat me met rust."

De Groningse gebaarde naar ons dat er iemand kierewiet was geworden en had verder geen aandacht meer voor onze aanwezigheid, die nog maar van heel korte duur was want wij waren al op weg naar buiten.

De TomTom kende het mooiste museum van Nederland niet. We reden langs het Damsterdiep naar Tjamsweer onder de rook van Appingedam naar museum Møhlmann, "het museum voor kunst die wat voorstelt" waar Rob met zijn vrouw Laura in 1998 in het West-Friese Venhuizen mee begonnen was. Het was één van de oorspronkelijke programmapunten van Hester, dat mooi spoorde met onze wens om mevrouw Kok een keer te ontmoeten. Ik was daar nog niet eerder geweest, net zo min als ik het Damsterdiep ooit afgereden was. Boven de stad Groningen was ik in mijn leven toch al niet vaak geweest. Ooit had ik hier vrienden in Bedum of Stedum, daar wil ik vanaf zijn. Ze woonden in een kapitaal herenhuis, dat wil zeggen, als dat in Amsterdam had gestaan, maar in Stedum of Bedum kostte het minder dan een eenvoudige etagewoning in Amsterdam zou kosten. Het achterhuis kregen ze er gratis bij. Mooie erkers aan de voorkant. En dat onder de rook van Groningen. Desondanks was het zelfmoordpercentage er bijna net zo hoog als in Tholen, vertelde mijn vriend mij destijds nadat een dorps- of stadgenoot zich had opgehangen.

Het Damsterdiep was van een ongekende schoonheid en rust, op de kwakende eenden na en de af en toe wegwiekende reigers. De niet kwakende kikkers hielden zich terecht gedeisd. Een hond die bij het riet stond deed me denken aan het gedichtje 'bij de wallekant' dat een vriend van mij een keer had gemaakt over zijn hond:

*de hond ruikt uitvoerig aan een strootje
en denkt er het zijne van
of neemt hij mij slechts in het ootje
met zie wat ik en jij niet kan*

Nadat we hadden kunnen vast stellen dat reigers niet alleen langs de kant staan, maar zelfs wel eens dobberen als een eend, en dat een buizerd ook wel eens een stukje wil lopen in plaats van vliegen, kwamen we rond een uur of drie bij de Muzeheerd aan, het landgoed waar het museum voor realistische kunst gevestigd was. Helaas bleek het museum geopend op vrijdag, zaterdag en zondag en niet op deze dag zodat we slechts konden genieten van het prachtige beeld van Lotta Blokker van een danser. De Engelse benaming is Levity, lichtheid of lichtzinnigheid. Tsja, aanbellen is ook zo wat. Maar goed dat we nog een ander doel hadden gehad in het hoge Noorden. En het was hier prachtig.

"We kunnen nog het museum van Appingedam bezoeken," zei Hester.

"Ja dat kunnen we," antwoordde ik, "maar ik bedacht me net, dat we een beetje stom zijn geweest, want het was wel handig geweest om via het zorgdossier van mevrouw Kok het telefoonnummer te weten te komen van Leila, ik bedoel Karin. Dan kunnen we haar bellen om een afspraak te maken. Ik vind wel dat zij er recht op heeft te weten dat ze een tweelingzus heeft gehad. Hoewel ik niet zou weten hoe we aannemelijk moeten maken hoe we dat te weten zijn gekomen. Maar nu zijn we in de buurt en kost het niet veel tijd."

"Hoe wil je dat dan aanpakken?" vroeg Hester.

"Nou dat wou ik nu juist aan jou overlaten, dat ging vanochtend ook perfect."

We besloten om via de snelweg terug te gaan naar het verzorgingstehuis annex revalidatiecentrum.

"Bent u van het Universitair Medisch Centrum Groningen?" vroeg de verpleegkundige die op de Vreugdenhof rondliep.

"Ja , dat klopt" zei Hester snel, "Hoe weet u dat?"

"Nou dat dacht ik, want wij hebben u een half uur geleden gebeld over de ontwikkelingen van vanmiddag."

"Nee, wij kwamen even kijken hoe het ging met mevrouw Kok. Die was laatst agressief geweest, hoorden we. Wat waren die ontwikkelingen dan?" vroeg ik. De zuster begon te vertellen dat mevrouw Kok nadat ze eerder bezoek had gehad van twee kennissen alsmaar begon te praten over een bevalling van haar kind. Iedere keer begon ze opnieuw. De dienstdoende verpleegkundige van de dagdienst had haar toen van haar slaapkamer weer in de groep gezet en toen ze een half uur later terug kwam zaten alle aanwezigen over hun bevalling te praten inclusief een meneer die eigenlijk nooit meer wat zei omdat hij hartstikke dement was. Het gekke was dat het allemaal om hetzelfde verhaal ging, iets van een tweeling. Nou en omdat de inwoners op deze afdeling meededen aan het onderzoek van het UMCG met lichttherapie en voedingssupplementen, dachten ze dat de onderzoekers dat wel graag wilden weten en het misschien met eigen ogen wilden zien. Alleen was het inmiddels geleidelijk uitgedoofd. Trouwens de dienstdoende verpleegkundige dacht ook vaag dat ze een bevalling meemaakte en is eerder weggegaan dan normaal. Daardoor zijn de inwoners langer alleen geweest dan normaal. Wat er precies is gebeurd in die tussentijd is dus niet bekend. Maar wel een raar verhaal.

"Vind u ook niet?"

Wij beaamden dat het een raar verhaal was. We hadden zeker niet verwacht dat die voedingssupplementen dit effect teweeg konden brengen. We zouden onze collega's informeren en die zouden zeker langskomen.

"Dan gaan wij nu maar weg, want anders is er teveel drukte en dat verstoort alleen maar het onderzoek."

Of we nog even het zorgdossier van mevrouw Kok konden inzien om te kijken wat de verpleegkundige van de dag precies had opgeschreven. Dat kon zeker, de verpleegkundige ging het wel even halen. Toen ze terugkwam met het dossier werd ze gevolgd door mevrouw Kok die bij het zien van Hester meteen over chocolade begon. Toen Hester zei dat ze geen chocolade bij zich had riep ze een beetje kwaad dat ze geen vla wilde en droop af naar het slaapvertrek. Het zorgdossier bevatte een beschrijving van het gebeuren van vanmiddag maar naarmate de zinnen vorderden werd de beschrijving van de bevalling accurater tot hij abrupt stopte. Voorin stond het 06-nummer van contactpersoon K. Kok, hetgeen ik snel noteerde terwijl Hester zich tot de verpleegkundige richtte met de opmerking dat het raar was dat de tekst zo abrupt afgebroken was. Het was haar ook opgevallen, maar ze had het pas gezien nadat de dagverpleegkundige al naar huis was gegaan. "Misschien is het wel goed onze collega's te vragen om de dagdienst nog te bellen voor meer informatie."

In de auto vroeg Hester zich af of die herhaling van de bevalling kwam doordat mevrouw Kok toch een beetje dementerend was en ze daarom in een kringetje dacht. Wijzelf hadden alleen maar met haar meegedacht, als je dat zo wilt noemen. We maakten ons vrolijk bij het idee dat de onderzoekers dit vast toe gingen schrijven aan de voedingssupplementen. "Ze zullen er zich wel voor hoeden om dit direct wereldkundig te maken, maar ze zullen zich zeker inspannen om de resultaten te dupliceren. "

"Misschien moeten we ze een anoniem briefje sturen dat dat tevergeefs zal zijn."

"Aan wie moeten we dat richten?"

We besloten het aan Douwe Draaisma te sturen. Die moest van het onderzoek afweten.

“Spreek ik met Karin Kok” vroeg Hester nadat er opgenomen was en iemand kennelijk ‘Hallo’ of iets dergelijks antwoordde.

“Je spreekt met Hester. Ik was eergisteravond bij je en zou graag nog een afspraak willen maken, maar dan niet op je werk.”

Na een korte tijd ging ze door:

“Ik heb je nummer gekregen van het verzorgingstehuis van je moeder, want daar ben ik gisteren geweest met mijn vriend. Ik zou je graag willen uitleggen waarom we daarnaartoe zijn gegaan”

Verder kwam ze niet, want aan de andere kant was het contact verbroken. Hester keek me peinzend aan:

“Ze vond het geloof ik niet zo leuk. Bemoeial en zo. Wat nu?”

Ik suggereerde om haar een kort maar duidelijk sms’je te sturen en af te wachten. Hester was het met me eens.

‘Wij hebben belangrijke gegevens over je herkomst. Eigenlijk ben ik je zwager. Neem alsjeblieft contact op. Freek, de vriend van Hester.’ Het duurde welgeteld 1 minuut en toen werd Hester al teruggebeld. Die luisterde en antwoordde na een minuut of twee:

“Ja, dat ken ik. Dat is schuin tegenover de RAI. Wij komen er aan. Tot over een uur, dan kunnen we er wel zijn. We komen zeker.”

Ze keek me verbaasd aan en vertelde dat Karin duidelijk emotioneel was geweest, maar niet meer boos en dat ze ons graag snel wilde ontmoeten in café ‘De Overkant’ waar ze dichtbij woonde.

“Zullen we de tram nemen?”

Leek me een goed idee, want ik wist niet hoe het zat met parkeren bij de RAI. Ik wist niet eens of er een tentoonstelling of beurs was.

Karin zat ons al op te wachten, terwijl wij een kwartier te vroeg kwamen. Ik herkende haar meteen en hoewel ik wist dat ze op Brenda leek sloeg mijn hart toch over toen ik haar zag, want zonder tijgerpak en make-up was de gelijkenis alleen maar groter. De tranen schoten in mijn ogen en gelukkig deed Hester in eerste instantie het woord en hoefde ik alleen maar even “Freek” te zeggen en verder te luisteren en af en toe te knikken of te schudden. Karin had al een paar sigaretten op voordat wij gearriveerd waren, want ze had wel lipstick op en er lagen al drie dezelfde lange peuken in de asbak met een rode lipafdruk op de filters. Ze vroeg of ze een sigaret op mocht steken. Ze bood ons er geen aan maar dat hoefde ook niet in ons geval.

“Het spijt me dat ik zo kwaad werd, maar het is ook zo absurd dat een wildvreemde je moeder gaat bezoeken. Door het sms’je begreep ik dat mijn moeder ook de moeder van jouw vrouw is. Dat is toch de vrouw die verongelukt is?” vroeg ze aan mij en ik knikte en Hester nam het woord:

“Ja, ik zou ook boos zijn. Maar ik zal je vertellen hoe het is gelopen, al zul je het wel een raar verhaal vinden.”

Ze vertelde niet dat ze gefilmd had, maar dat zij zo getroffen was door de gelijkenis van haar en Brenda dat ze dacht dat het om een zus moest gaan. Ze had van het verhaal van Karin begrepen dat haar moeder aan de drugs was geweest en die staan wel eens een kind af, of moeten dat. Hester kon zich wel voorstellen dat haar moeder daar later niet mee te koop liep en dat zelfs Karin dat niet kon weten. Hester vertelde dat ze het nummer van het verzorgingstehuis had gezien op het display van Karins mobiel en dat ze er op die manier achter was gekomen waar de moeder van Karin zat. Je zag dat Karin zich afvroeg hoe Hester dat nummer zo snel in zich had kunnen opnemen maar ze zei er niets over. Maar toen Hester vervolgens vertelde dat haar moeder toen we daar naar vroegen vertelde dat ze een tweeling had gebaard waarvan de helft door haar moeder, de oma van Karin, kennelijk te vondeling was gelegd, reageerde ze erg sceptisch.

“Mijn moeder is na haar hersenbloeding zo dement als een deur en het enige dat ze begrijpt is haar eigen naam en meer heeft de revalidatietraining van 8 weken niet opgeleverd. Je moet me geen sprookjes vertellen. Ik ben wel een temeier maar dat betekent niet dat ik achterlijk ben.”

Hester legde haar hand op de arm van Karin en zei:

“Natuurlijk denken we niet dat je achterlijk bent en ik zou precies hetzelfde zeggen, al ben ik geen temeier. Maar je moeder, zijn schoonmoeder, en ze keek naar mij, is niet dement. Ze heeft wel een vorm van afasie waarbij ze niet kan begrijpen wat er precies gezegd wordt en daarom lijkt ze dement. Maar ze kan wel praten al is dat niet altijd even samenhangend, maar ze kon heel goed over haar bevalling denken toen ik een bevalling voordeed. Wij hebben een medicijn waarmee we haar gedachten een korte tijd konden volgen. Dat klinkt natuurlijk ook weer ongeloofwaardig maar we kunnen het wel bewijzen. In het zorgdossier van je moeder staat een verslag van haar bevalling, dat niet door ons is geschreven maar door een zuster die door dat medicijn dat we aan je moeder hebben gegeven, ook een tijdje de gedachten van je moeder kon volgen. Als je wilt kunnen we er naartoe gaan, dan kun je het met eigen ogen zien. Dat zal je moeder trouwens ook heel fijn vinden want die heeft het iedere dag wel een paar keer over jou, maar veel langs gaan doe je kennelijk niet.” Pff. Hester had Karin niet de gelegenheid geboden om te interrumpen en Karin was flabbergasted door de informatie die ze gekregen had. Ze straalde echter duidelijk uit: eerst zien en dan geloven, net als blinde Maupie altijd zei.

Vier jaar terug
5 mei

'Ombre mai fù' van Händel werd gezongen door David Daniels. Een prachtige uitvoering die tot zijn volste recht kwam in het ruime atelier van Monique op de zolderverdieping van een enigszins verwaarloosd maar prachtig pakhuis aan de Brouwersgracht. Jasper had een kopie gedraaid van een paar van zijn lievelings-cd's en die de vorige keer meegenomen. Hij kwam nu alweer een klein jaar één keer in de maand op donderdagavond voor schilderles, of liever voor meeschilderen. Nu was hij volgens afspraak zaterdagochtend gekomen want die donderdagavond ging zij met haar dochter naar een concert. Normaal was Monique 's ochtends nooit zo vroeg op, maar nu moest ze wel. Een aantal schilderijen die de volgende week op haar volgende expositie zouden moeten hangen moeten nog gevernist en van haar naam voorzien worden.

In het atelier stonden drie ezels. Aan één kant tegenover het grote raam was een wandvullende wit geschilderde Lundia kast met alle mogelijke potjes en zakjes met pigmenten, met media en vernissen, met tubes olieverf, met kwasten, met dierlijke skeletten en met een menselijke schedel. Voor de kast stond een groot geraamte van een vrouw, volgens Monique, of liever hing een geraamte aan een standaard op een dusdanige hoogte dat haar voeten net op de grond stonden. Op een stoel zat een manskroon houten ledenpop van onbestemd geslacht. Alle ledematen en verdere geledingen konden gebogen worden en in de gewenste stand blijven staan.

Tegen de lange wand achter twee van de ezels stonden schilderijen op de grond tegen de muur. Sommige waren af en reeds in bubbeltjesfolie gepakt of wachtten op een fixeerlaag, andere waren halverwege het schilderproces. Ook stonden er twee rechthoekige perspex boxen waarin een grote houtskooltekening van een fragiel meisje zat.

Op de tegenoverliggende muur was een fresco tot halverwege gevorderd. Monique was in het najaar naar een cursus in Sienna geweest en had aanvankelijk het plan opgevat om alle muren van het atelier met fresco's te versieren. Hoewel het deel dat reeds klaar was er zeer professioneel uitzag, was ze er toch mee gestopt. Ze had bij nader inzien niet het gevoel dat ze daar haar brood mee kon verdienen, en dat was toch hard nodig sinds ze gescheiden was. De fresco gaf het atelier wel een heel klassiek karakter. Je kon niet anders dan in die sfeer werken. Non-figuratief werken zou hetzelfde zijn als vloeken in de kerk, een kruis slaan in de synagoge. Jasper voelde zich er thuis.

Monique had hem in de eerste twee avonden geleerd om met oude technieken te schilderen. Eerst het paneel goed schuren, dan twee lagen gesso (de minst acrylachtige met een beetje champagnekrijt er doorheen), vervolgens met lijnolieplamuur het oppervlak spiegelglad maken en

dan de onderschildering aanbrengen met tempera. Als eerste een laag tempera van een mengsel van groene aarde en rauwe omber.

“Je verdunt het pigment met een vloeistof gemaakt van half-om-half water en pure eidooier, dus zonder eiwit en liefst zonder het vliesje om de dooier. Bier kan ook in plaats van water, kun je de rest meteen opdrinken om inspiratie op te doen. Het eiwit kun je later bakken voor op brood, maar ik gooi het meestal weg.”

“De groene aarde is vooral belangrijk bij portretten om een mooie huidskleur te krijgen, anders kan worden volstaan met alleen rauwe omber. Dan volgt het overbrengen van de tekening. Daarvoor krijt je de achterkant van de foto of de tekening met schoolbordkrijt zonder olie en trek je de figuur over met een dun potlood zodat het krijt op die bruine onderlaag contrasterende lijnen achterlaat. Die lijnen trek je daarna met een dun penseel met zinkwit tempera over. Daarna de invulling met titaanwit en rauwe omber. De onderschildering is heel belangrijk.” Denk niet dat je met de olieverf nog van alles kunt corrigeren, want dat valt soms vies tegen.”

“Wanneer de onderschildering klaar is volgt de glacislaag van stil de grain bruin, in snel drogend medium gemengd met Dammer vernis. Soms is het schilderij al zo mooi dat je de neiging hebt om te stoppen, maar dan begint pas de bovenschildering met olieverf.”

Na de eerste avonden gaf ze uit zichzelf nog maar spaarzaam aanwijzingen, maar altijd wanneer hij erom vroeg. Het viel hem op dat ze bij andere leerlingen veel vaker aanwijzingen gaf. Misschien had hij talent of misschien had ze gemerkt dat hij toch zijn eigen gang ging. Ze konden goed met elkaar overweg.

Het verbaasde hem dat ze les gaf. Hij had dat eigenlijk niet verwacht toen hij het een jaar terug aan haar vroeg op een expositie waar hij door zijn vroegere vriendin Irma mee naar toe was gesleept. Hij zou Moniques schilderijen vast erg mooi vinden, realistisch Rembrandtesk bijna.

Dat klopte en hij voelde meteen de aandrang om ook weer meer te gaan schilderen, alleen wel op een hoger plan dan tot dan toe. Ze gaf op twee avonden per week les aan 2 of 3 leerlingen meestal voormalige studenten van de Academie die ook weleens echt wilde leren schilderen, lachte ze. Ze bleek ooit aan een Academie les gegeven te hebben maar daar uit frustratie weg te zijn gegaan omdat het ambacht niet meer aangeleerd werd.

“Let maar eens op, bijna alle bekende Nederlandse realistische schilders zijn autodidact. Soms hebben ze korte tijd op de Academie gezeten maar zijn er òf afgegaan òf afgeschopt. De laatste tijd is er weer enige kentering gaande met de instelling van de Wakker Academie en ook op de Minerva Academie in Groningen kun je nog wat leren.” Van de laatste academie had Jasper later in het jaar toch niet zo'n hoge dunk meer toen een schildervriendin van hem na enig aandringen van haar mee mocht voor een les naar Monique. Die vriendin had de Minerva Academie doorlopen, maar zei na de eerste avond bij Monique dat ze in die ene avond al meer had geleerd dan op de hele opleiding in Groningen.

"Kun je niet beter eens naar model tekenen dan alsmaar internetplaatjes na te schilderen?" vroeg Monique aan Jasper. Jasper was net begonnen met het prepareren van een nieuw paneel. Tot dan toe had Jasper inderdaad gebruik gemaakt van internetplaatjes die hij zo'n beetje foto-shopte. Maar Monique vond dat maar niks. Het was niet de eerste keer dat ze dat tegen hem zei, maar zelf huurde ze ook geen modellen in. Wanneer ze geen opdrachten had schilderde ze zichzelf, maar veel jonger dan ze nu was. Hij wist dat sinds kort. Hij had haar gevraagd wie die meisjes van die houtskooltekeningen waren en toen zij daar geen duidelijk antwoord op gaf had hij gevraagd of zij dat misschien zelf was. Dat bleek zo te zijn.

Levende modellen tekenen. Daar zou je veel meer van leren. Rodin schetste heel veel modellen zonder naar zijn papier te kijken om de beweging en de houding van zijn modellen zo goed mogelijk te pakken. Waarschijnlijk deed hij dat laatste ook zonder papier.

"Je bent nog jong, je kunt nog een goede schilder worden, maar dan moet je wel investeren," aldus Monique. "Grappig dat je dat zegt!" zei Jasper en hij pakte zijn portfolio. Monique had zich al afgevraagd waarom hij zijn schildersmap had meegenomen, want dat had hij alleen de eerste keer gedaan en op haar verzoek. Waarschijnlijk toch een beetje om hem te balloteren, al had ze dat niet gezegd.

Hij pakte een stapeltje schetsen en overhandigde die aan Monique. "Wat vind je er van?" Het waren een aantal van de schetsen die hij gemaakt had op Koninginnedag en die hij de eerste avond niet had laten zien, omdat hij zich daar toen nog voor schaamde, maar nu hij Monique kende deed hij dat niet meer. Integendeel, het liet weer een andere kant van hem zien. Waar het hem echter vooral om ging waren de nieuwe schetsen, ook gemaakt met Frans conté, want aan houtskool had hij de pest. Dat kraste soms zo dat je er kippenvol van kreeg en die stokjes braken voortdurend, met als gevolg dat er kleine stukjes houtskool op het papier kwamen te liggen. Wanneer je er geen erg in had wreef je die weer met je hand precies daar waar je de tekening graag wit had willen houden.

Monique was aan de naakten toegekomen. "Zo, dat ziet er best goed uit! Mooie vrouw trouwens. Hoe heb je die op de kop getikt?"

Jasper vertelde dat hij 's avonds wel eens op de hoek van zijn straat naar het café ging en dat daar op vrijdagavond vaak een mooie vrouw met blonde krullen in haar eentje koffie zat te drinken. Een beetje ordi misschien, maar met een sympathieke uitstraling. Ze waren een keer aan de praat geraakt en hij had haar toen verteld dat hij schilderde. Hij had geen zin om met haar over zijn eigenlijke werk te praten, dus misschien dacht ze wel dat hij een professionele schilder was. Ze vroeg wat hij dan schilderde en hij vertelde dat hij op dat moment vooral portretten schilderde tegen achtergronden die hij van het internet haalde. Hij zei ook dat hij het advies had gekregen om naar levende modellen te schilderen, maar dat hij tot nog toe van levende mensen alleen portretten had gemaakt op Koninginnedag en verder nog wat studies van apen in Artis.

Daarna zei hij achteloos gezegd dat hij eigenlijk op zoek was naar iemand die naakt wilde poseren want hij had een plan voor een nieuw schilderij, en hij pakte zijn fototoestel. Hij had het schilderij opgezocht dat hij laatst in the National Portrait Gallery in Londen had zien hangen en dat hij daar stiekem had gefotografeerd.

"Kijk eens wat prachtig die vrouw daar ligt: het is Venus en dat jongetje is Cupido. Ik vind dat zo'n mooi schilderij dat ik het zelf zou willen proberen te maken als een soort oefenstuk."

Zij had hem een beetje zitten observeren en zei toen: "Als je mij zo mooi zou kunnen schilderen, dan wil ik wel voor jou poseren. Ik kan het nu niet kopen want ik zit op zwart zaad, maar ik heb inmiddels een goede baan en misschien kan ik het dan later kopen."

"Je begrijpt" zei Jasper tegen Monique "dat ik meteen met haar heb afgesproken en ze is nu al twee keer langs geweest aan het eind van de vrijdagmiddag, haar vrije dag. Deze schetsen zijn van gisteren."

Monique veronderstelde dat Jasper zijn camera zoals gebruikelijk bij zich had en vroeg: "Laat mij dat schilderij eens zien." Jasper pakte zijn camera uit het tasje aan zijn broekriem en liet het schilderij zien op het display.

"Het is een schilderij van Sir Peter Lely, een Nederlander die zijn naam veranderde toen hij naar Londen verhuisde. Hij volgde de bekendste Engelse schilder uit de 17de eeuw, Sir Anthony van Dyck op als hofschilder van Charles II. 'Portret of a young lady and child as Venus and Cupid'. Is het niet prachtig geschilderd. De stofbehandeling van de witte kussens waarop ze ligt is echt perfect." Monique beaamde dat en wenste hem sterkte toe, wanneer hij wilde proberen dat na te doen. Ze vroeg zich hardop af of zij het zelf wel zou kunnen. "Misschien moet ik het ook maar eens proberen, maar dan gebruik ik wel een ander model, anders kan ik het niet verkopen. Daar heb jij geen last van."

Jasper moest na de lunch bij Monique snel naar huis fietsen, zich omkleden en daarna naar Artis. Om acht uur zou de presentatie zijn van het 3D-chimpanseeproject. Daarvóór zou hij met Dorien en haar vriend een hapje eten bij restaurant Sala schuin tegenover de ingang van Artis.

Het project was een succes geworden niet in de laatste plaats door de geweldige inzet van het MIRA-instituut van de Universiteit Twente bij het ontwikkelen van de software voor de benodigde vierde dimensie, beweging in de ruimte.

Nadat ze met het project van start waren gegaan bleken er onverwachts problemen te ontstaan bij het digitaal koppelen van beeld en plaats. Het was wel mogelijk om met behulp van de gedigitaliseerde filmbeelden Sam van de ene naar de andere plek te laten springen, maar omdat ze alleen de beschikking hadden over de coördinaten bij de koppelingen van de filmfragmenten traden er onnatuurlijke verschuivingen op die zelfs tot gevolg hadden dat de driedimensionale structuur van de aap op zo'n moment uit elkaar gerukt werd. De aap was dan opeens twee keer zo lang of zijn hoofd zat achterstevoren of zweefde een flits van een seconde los boven de romp. Dat zou natuurlijk tot reacties van Bruno kunnen leiden die een goede interpretatie van de onderzoeksresultaten in de weg zouden staan.

Door een collega van Jasper waren ze op het spoor gekomen van Fedde Harkema bij de vakgroep bewegingsmechanica van het MIRA-instituut. Deze had kleine sensoren ontwikkeld die op een punt in de ruimte ook de richting van het voorwerp, een onderdeel van Sam, konden registreren, alsmede de snelheid van een eventuele beweging in die richting. Door sensoren aan te brengen op alle ledematen, de romp en het hoofd van Sam konden de gegevens van al die bewegende delen worden gekoppeld aan de ruimtelijke coördinaten. Door de combinatie van al die gegevens kon van ieder filmbeeld exact worden vastgelegd wat de plek van een ledemaat was en de richting en snelheid van de beweging. Daarvoor moest wel gebruik worden gemaakt van een nieuwe tak van sport in de wiskunde, de dynamische systementheorie waarmee abrupte veranderingen en overgangen, zogenoemde bifurcaties, kunnen worden voorspeld. Dit had twee gevolgen gehad. Ten eerste had Jasper pakweg zes keer zo lang moeten rondspringen in de huid van Sam en ten tweede hadden zij een beroep moeten doen op het nationaal rekencentrum SARA op het Science Park in Amsterdam-Oost. De grote hoeveelheid te analyseren data en de snelheid waarmee dat moest gebeuren maakten dat dit alleen kon met behulp van een supercomputer. SARA had net als het MIRA-instituut haar medewerking verleend zonder over de kosten te praten. Of dat nu kwam doordat het om primatenonderzoek ging of omdat het een steeds groter onderzoek werd was niet te zeggen, maar een feit was dat hoe ingewikkelder het werd hoe meer iedereen er op gespist leek dit op te lossen. En het ging goed. Zo goed zelfs dat vanavond niet alleen alle wetenschappers die er aan meegewerkt hadden of hadden willen meewerken maar ook de minister van Onderwijs en de staatssecretarissen van Economische Zaken en van Defensie naar de Tijgerzaal van Artis zouden komen.

De Tijgerzaal ontleent zijn naam aan het schilderij 'Buffels door een tijger besprongen' van Charles – of Karel- Verlat uit de negentiende eeuw. Karel schilderde wel vaker dit soort taferelen. Eerlijk gezegd had hij een andere 'Buffel besprongen door een tijger' geschilderd die nog mooier was dan dit schilderij. Maar even zo goed, wanneer het publiek zich verveelt kan het zijn blik van de spreker achter de kathedr rechts naar voren verplaatsen en de doodsstrijd van één van de twee aanwezige buffels zien. Het was duidelijk dat niet alleen de zaal maar ook het schilderij toe was aan een opknopbeurt. Vanavond viel dat echter niet vast te stellen voor wat betreft het schilderij, want dat was grotendeels verborgen achter het voor deze zaal immense projectiedoek. De bedoeling was om de chimpansees op ware grootte te laten rondspringen en daar moest de kunst onder lijden. De authentieke kroonluchter zou gedurende de voorstelling een zacht licht verspreiden waardoor men niet het gevoel zou krijgen zelf slachtoffer te zullen worden van een chimpansee die de zaal in rent. Er zou namelijk een 3D-projectie plaatsvinden. Dat leek eenvoudiger dan het in werkelijkheid was want daarvoor moest het virtuele 3D-beeld van Sam eerst omgezet worden. Dat was namelijk een

heel ander soort 3D dan van een 'gewone' 3D-film. Ook dat leek eerst onoplosbaar maar op een brainstorm van de makers van 'the cave' en de mensen van het MIRA-instituut kon dit probleem getackeld worden. Het was zo'n innovatieve ontwikkeling dat er patent op werd aangevraagd en het vormde de reden dat Economische Zaken en Defensie hier ook in geïnteresseerd waren. Op die manier kon een extra dimensie worden toegevoegd aan de virtuele voorbereiding op oorlogsvoering. Een belangrijk exportproduct.

Na een inleidende speech van de directeur van Artis waarin werd aangegeven dat ook dierentuinen het faciliteren van wetenschappelijk onderzoek niet uit de weg moesten gaan. Dat het juist tot de nieuwe doelstellingen van Artis behoorde om contacten te leggen met de universiteit en met academische centra om zo bij te dragen aan de kennis die noodzakelijk zou blijken te zijn om het uitsterven van de grote zoogdieren te voorkomen. Dat het ook op andere wijzen bezig was met het versterken van de band met de universiteit door het jonge University College onderdak te verlenen zolang dat nog niet kon op het Science Park zelf. Logisch dat in dit gezelschap de inleiding op een krachtig applaus kon rekenen.

Daarna werd een backstage inleiding gegeven door Stan Spiralo van 'the cave'. Hij liet beelden zien van een menselijke foetus in de baarmoeder en in 3D waarvoor de aanwezigen de bekende polaroid brillen op moesten zetten. Diverse aanwezigen bestookten hem tijdens de aansluitende koffiepauze met het verzoek om hun vrouw, schoonzuster, dochter of nicht die net zwanger was voor 'the cave' te laten echoën.

De opnames van de chimpansees werden na de pauze getoond. In de aftiteling zag Jasper ook zijn naam voorbijrollen of liever de zaal inschieten, want daarmee werd het 3D gebeuren direct goed geïllustreerd. Het viel hem op hoeveel mensen een rol hadden gespeeld bij het project en in dat licht bezien was het verbazingwekkend dat het nog niet tot de pers was doorgedrongen. Goed, iedereen had een geheimhoudingsverklaring ondertekend maar in de politiek was dat eerder een truc om het uit te laten lekken dan om het binnenskamers te houden. Dit was dus duidelijk geen politiek ondanks de aanwezigheid van één minister en twee staatssecretarissen.

Een bekende stem gaf als voice-over commentaar op wat je zag. Eerst alleen de groep chimpansees bestaande uit vijf vrouwtjes en drie mannetjes waarvan er één een soort zwemmersbril met donkere glazen droeg. "Bruno" zei de stem. Bruno rende af en toe achter een vrouwtje aan of wilde interrumpieren wanneer een ander mannetje dat deed. En daar kwam Jasper als Sam opeens vanuit een hoek naar binnen op het moment dat geen van de chimpansees die kant uitkeek. Het leverde weinig reactie op in de groep. Even het ontbloten van tanden door Bruno maar verder niet veel aandacht, ook niet van hem, terwijl de andere chimpansees de nieuwkomer niet leken te zien, wat natuurlijk ook zo was, want zij hadden geen bril op.

De stem zei dat op het moment dat Sam zijn tanden zou ontbloten en meer recht op zou gaan staan tegelijk boven hem uit het plafond een beetje feromoon gesprayd zou worden, dat bij dit fragment afkomstig was van een alfa-mannetje uit de Zoo in Londen. Op dat moment zag je Bruno ook zijn tanden ontbloten maar hij dook een beetje in elkaar en liep zijdelings op handen en voeten naar de ton waar hij bovenop sprong en een beetje heen en weer ging zwaaien. Sam liep op hem af en Bruno sprong van de ton naar een boom in de buurt en rende naar boven. Sam verdween op even mysterieuze wijze uit het beeld als hij gekomen was.

Er was een overgang in het beeld en de voice-over zei dat het volgende stuk een week later opgenomen was. Er deden zich soortgelijke taferelen voor als in de vorige scene. Af en toe leek het alsof een chimpansee de zaal insprong, maar dan verdween hij of zij en zat daarna kennelijk buiten beeld boven op een schot of hing in een boom die tot buiten het beeld reikte. Op de voorste rij zag je dan af en toe mensen opeens een beetje wegduiken om zich daarna weer snel te herstellen wanneer ze zich realiseerden dat het allemaal virtueel was.

Sam werd weer geïntroduceerd en zou nu een feromoon meekrijgen van een onderdanig mannetje. Dat was goed te zien want dezelfde houding van Sam als in de vorige scene leidde nu niet tot een onderdanige respons van Bruno maar tot het tegendeel: Bruno rende op zijn achterpoten op Sam af, terwijl hij vervaarlijke kreten uitstootte. Op heel natuurlijk wijze leek Sam nu van de ene tak op de

andere te springen en steeds buiten bereik van Bruno te blijven, totdat hij achter een dikke boomstam opeens verdween.

De stem zei dat dit twee zeer duidelijke effecten waren maar dat het ook weleens minder duidelijk was. Hij vertelde dat de onderzoekers de groep apen in dit soort scènes op seksueel en agressief gedrag onderzochten zonder dat de onderzoekers op de hoogte waren van de inhoud van de sprays. Hij besloot niet te melden dat de onderzoeksresultaten nog niet geheel bekend waren, maar zeker zouden leiden tot publicaties in vooraanstaande wetenschappelijke tijdschriften. Hij vermeldde niet wat de cosmetische industrie wilde met deze kennis en welke feromonen allemaal getest waren. Jasper wist het ook niet, want hij speelde dan wel een hoofdrol in de film maar niet in het eigenlijke onderzoek. Daar had hij feitelijk niets mee te maken, hoe dicht het ook kwam bij het gedragsonderzoek waarmee hij op het Kolf-instituut was gestart. Door inmenging van de directeur van het instituut verliep zijn wetenschappelijk carrière de laatste tijd een beetje moeizaam en hij vermoedde dat dat kwam door zijn vorige onderzoek met 'Neurochemical Enterprises'.

Na afloop was er een borrel en leek alles wel familie in de Tijgerzaal. De staatslieden hadden alle drie een dvd van de voorstelling gekregen om op hun departementen te laten zien. De directeur van het Kolf-instituut had van hen de toezegging gekregen dat dit onderzoek zonder meer voortgezet kon worden maar nu misschien met menselijke vrijwilligers en vrijwilligsters? De staatssecretaris van defensie suggereerde dat hij wel wilde rekruteren.

Dag 8 6 mei

“Het komt goed uit dat het vrijdag is want dan werk ik nooit, dan heb ik vrij en dan vrijt een ander maar,” zei Karin toen we met haar Volkswagen cabriolet model kever met wit-zwarte banden alweer op weg waren naar de Zonnehof. Op de achtergrond zong Baaba Maal het prachtige nummer Myabeele van de cd 'Missing you'. Ik kon de muziekkeuze van Karin wel waarderen. Ze had er geen gras over willen laten groeien en wij vonden het prima om mee te gaan, als ze daarna met ons een mooi museum wilde bezoeken. Ze moest alleen eind van de middag weer terug zijn om te poseren voor een bevriende kunstschilder.

Haar auto stond 100 meter van het café vandaan geparkeerd. Ze was al in geen eeuwen in een museum geweest, maar dat betekende niet dat ze niet van kunst hield. Sinds ze die kunstschilder kende, schilderde ze zelf ook weleens met acrylverf. Ze gebruikte het om vervelende gedachten uit te bannen. Dat beroep van publieke vrouw was ze een jaar of 5 terug gaan uitoefenen omdat haar zoveelste relatie gestrand was en haar laatste ex haar met 20.000 euro schuld had opgezadeld. “Nou, dat krijg je niet zo snel afbetaald met alleen een Schoeversdiploma.” Ze was daarvoor secretaresse geweest. Natuurlijk was het in het begin best moeilijk geweest, maar het hielp haar om zich voor te houden dat haar exen haar toch ook al jarenlang hadden misbruikt en nu kon ze er nog wat mee verdienen. Ze had geen pooier, alleen een huisbaas. Een Hells Angel had voor een rooie rug een paar Oost-Europeanen afgeschrikt die zich als beschermer wilden opdringen. Zo werden voornamelijk in één richting wetenswaardigheden uitgewisseld waarbij Hester en ik regelmatig ach en wee riepen of een zekere bewondering uitspraken. Dan hield iedereen weer een tijdje zijn mond en groeiden mijn gevoelens voor zowel Karin als Brenda, om daarna weer te verdwijnen wanneer het volgende relaas begon. Toch was Karin aardig en ook steeds openhartiger. Alsof ze haar eigen openheid tegenover ons opvatte als wederzijdse openheid.

Ik zat vanwege het model auto tamelijk opgekruld op de achterbank en keek voornamelijk naar een spin die zich tijdens het rijden schuil hield in de opening van de ruit in het portier; het web raakte uit vorm maar verloor zijn structuur niet. Ik dacht alweer aan een gedicht van mijn vriend over 'de spin'

*Waar was de tijd dat je uren kon turen naar een web
Foto nu of nog even wachten
Laat de spin maar verder weven
In wachten is hij ook bedreven
Zijn carrière voltrekt zich keer op keer
Na één web komen er nog meer
Het uitzicht mag dan anders wezen
Het principe blijft gelijk
Hij zal het steeds weer over doen
In zijn leven geen pensioen*

Ik voelde me alsof ik wel aan pensioen toe was zo stram werd ik van de rit en ik was blij dat Karin vaak stopte. Zij had namelijk afgeleerd om in de auto te roken, want 'dat is gevaarlijk voor je concentratie'. Dat impliceerde wel een aantal tussenstops waarbij bleek dat ze ook slecht zonder koffie kon. Normaal gingen er op een werkdag wel tussen de 10 en 20 koppen in. "Om die kerels weg te spelen."

"Ja ik stop er volgend jaar mee. Dan heb ik mijn schuld afbetaald en wat geld gespaard en dan begin ik een nagelstudio, ook een vorm van schilderen. Nu loop ik af en toe al mee met een vriendin. Leuk werk, je zit veel op je gat, net als nu, zal ik maar zeggen, en je kunt lekker beppen met de vrouwen. Alleen maar vrouwen en geen vieze kerels meer, heerlijk. Kan ik ook weer wat vaker naar mijn moeder. Dat ik nooit naar haar toe ga komt doordat ik er niet tegen kan dat ze zo afgetakeld is en dat ze ruzie maakt als ze me niet begrijpt. Maar ja, als jullie zeggen dat ze niet dement is dan geloof ik je wel. Is daar nog wat aan te doen aan die afasie?"

Hester zei: "Gewoon niet veel praten, maar vooral knuffelen en misschien kan ze wel lezen. Ik heb weleens gehoord, dat ze soms nog wel kunnen lezen. Ze kan ook nog praten, dus wie weet?"

Toen we in Nyewolvega aankwamen en uit de auto stapten om naar de Zonnehof te gaan voelde ik nog even aan mijn binnenzak of het otrivinflesje met het geheugendrankje er nog in zat. Ik had het bij me gestopt voor het geval dat het zorgdossier toch niet te vinden zou zijn of dat het verslag er weer uitgehaald was. Dan moesten we de geheugentruc proberen te herhalen.

In de Zonnehof moesten we ons weer door het gordijn van rook en schoonmaakmiddel heen worstelen om boven te komen. De situatie was vrijwel identiek aan gisteren met eenzelfde plaatsverdeling van de bewoners. Geen herinnering aan de opwinding van gisteren, al bracht de binnenkomst van Karin toch enige reactie bij mevrouw Kok teweeg. Karin ging haar meteen knuffelen zonder te praten. De reactie van mevrouw Kok was ontroerend. Ze ging een beetje snotten en aaide over de armen van haar dochter terwijl ze fluisterde "mijn kindje, mijn kindje". Hesters advies pakte dus goed uit.

De deur naar de slaapzaal stond open en voor we er erg in hadden was de struise Groningse uit de slaapzaal gekomen. Bij het weerzien met ons wilde ze verbaal uithalen, maar ze hield zich in toen ze het tedere tafereel van moeder en dochter Kok zag.

"Zo, bent u er weer eens. Dat vindt uw moeder fijn. Ze heeft het elke dag over u. Dat moet u vaker doen. Zit u nog steeds zo vaak in het buitenland en kent u deze mensen?" Daarbij keek ze licht agressief naar Hester en mij. "Die kwamen gisteren met nieuws van u, maar ze veroorzaakten alleen maar opschudding. Uw moeder begon alsmaar te praten over uw geboorte. Iedereen deed mee!"

Karin knikte:

"Ja dit zijn goede vrienden van mij en die wilden mijn moeder gisteren zien. Omdat ze dat ongelooflijke verhaal van mijn moeder vertelden, dat die haar bevalling opnieuw meemaakte, wilde ik zo snel mogelijk langskomen en toevallig was ik gisteren teruggekomen van mijn laatste buitenlandse reis. Ik zal in het vervolg dus veel vaker op bezoek komen. Reken maar."

De struise had kennelijk wel een goed hart, want ze begon te stralen en riep dat dat toch prachtig nieuws was:

“Mevrouw Kok. Hoort u dat?” Waarop mevrouw Kok reageerde met een onbegrijpelijk antwoord maar dit keer niet over de vla die ze niet wilde hebben. Die had ze kennelijk al op. Karin wilde het zorgdossier graag zien om te kijken of alle telefoonnummers nog klopten. De struise ging het hoogstpersoonlijk halen en vond het helemaal niet gek dat Karin het verslag van gisteren aandachtig las:

“Een tweeling,” prevelde Karin.

“Ja wat raar.” zei de struise: “U heeft ons nooit verteld over uw zuster. Heeft u daar gegevens van, dan kunnen we die eventueel ook bellen als er iets is en we u niet kunnen bereiken. Niet dat dat vaak zal voorkomen, want u neemt altijd heel snel op, ook al zit u in het buitenland.”

“Mijn zuster is twee jaar geleden helaas verongelukt,” zei Karin terwijl ze spontaan in huilen uitbarstte, waarna alle dames aan de tafel ook begonnen te huilen en vervolgens de struise Groningse en daarna ikzelf.

We liepen weer naar buiten en zagen op de gang een oude verwarde vrouw bij een infuuspaal staan, die er ook al stond toen we aankwamen. Ze vroeg ons hoe laat de bus kwam. Wij zeiden dat dat nog wel even kon duren en dat ze misschien maar beter naar binnen kon gaan. Zij zei echter vastberaden dat ze nog bleef wachten, want ze had genoeg van het tehuis.

We hadden in Groningen nog het museum voor realistische kunst bezocht en zowel Karin als ik waren het erover eens dat dat een heel goed idee van Hester was geweest. Wat Karin naast de realistische kunst aangesproken had was de benaming van een stuk van de zolder dat niet geopend was. Op de deur stond ‘depot van verlangen’ Het was dat ze met het leven wilde breken, anders was dit wel een leuke plek geweest om haar werk uit te oefenen, vond ze. Even later, nadat we de fraaie Canto-collectie van Rob Møhlmann – 124 schilderijen van een conservenblikje - gezien hadden zagen we dat ook aan die kant van de zolder een afgeschermd deel was met de benaming ‘depot van dromen’. “Misschien moet ik maar hier gaan wonen in plaats van aan de andere kant”, zei Karin. “Ik kan wel wat mooie dromen gebruiken. En die ga ik nu waarmaken ook,” zei ze ferm. “Ik weiger om me nog langer te verkopen. Zeker weten.”

De terugweg verloopt doorgaans sneller dan de heenweg, maar mijn oncomfortabele positie begon me nu wel op te breken. Karin zag kennelijk in de achteruitkijkspiegel dat ik steeds probeerde te verzitten en suggereerde dat ik een kussentje onder mijn hoofd zou doen. “Er zit een opblaaskussentje in de zak achter mijn stoel,” zei ze, “die heeft mijn buurman de kunstschilder op een nacht in de auto laten liggen toen hij achterin meeliftte. Hij was bij een vroegere vriendin langs geweest en ik zag hem op de Oudezijds Achterburgwal naar het voormalige Binnengasthuis lopen toen ik van mijn werk kwam.”

Ik pakte het kussen uit de zak van de stoel en liet het met lucht vollopen waarna ik de ventielschroef weer dichtdraaide. Toen ik het onder mijn hoofd wilde schuiven bleek dat er een zakje met een kartonnetje tegen het kussen aan geplakt zat. Magic mushrooms, Colombian, psylocybe colombienses, stond er op het blauwgele kartonnetje waarop ook negen slanke paddenstoeltjes met een witte steel en een lichtbruin hoedje stonden afgebeeld. Verder vermeldde de tekst dat de Colombiaanse paddenstoelen veel lijken op de Equatoriaanse maar dat de visuele beelden en de psychedelische effecten intenser zijn. In het bijbehorende plastic zakje waren ze in gedroogde staat aanwezig maar lang niet alle negen meer. Er zaten er welgeteld nog twee in. Ik vroeg me af of die vriendin van de kunstschilder misschien een smart shop had. Ik legde het naast me op de bank en probeerde te slapen. Voorin hield ook iedereen zijn mond dicht. Ook met kussen was de zit oncomfortabel. Ik pakte het zakje nog een keer en dacht dat een hapje paddenstoel misschien wat afleiding zou geven. Ik had het nog nooit gebruikt maar eens moet de

eerste keer zijn. Wanneer het verkeerd zou vallen kon ik in ieder geval niet driehoog het raam uitspringen. Ik kon niet eens de auto uit zonder dat de dames uitgestapt waren en hun stoel opgeklapt stond.

Het eerste half uur merkte ik niet veel; ik had na 5 minuten dus nog maar een hapje genomen, maar daarna het zakje weer terug in de stoelzak gestopt. Toen begon het echter:

Ik kijk naar de blonde krullen van Karin voor mij. De lokken gaan trillen, bijna licht dansen en schieten kleuren. Felle kleuren die in elkaar overlopen en rond gaan draaien. Dan beginnen zich regenbogen te vormen. Van buiten wordt het binnenvallende licht feller en vermengt zich met de regenbogen. De kleuren spatten uiteen en komen als stralen uit de hemel. Het Noorderlicht vormt groenige slierten en wazen tegen een blauw zwerk. Ik zie allemaal sterren. Het worden diamanten die samenballen en uiteenvallen in concentrische cirkels, de vorm aannemen van kroonluchters met klinkende ijspegels. Opgewekte muziek. De twinkellende diamanten vormen een diadeem in het haar van een slanke vrouw. Zij draagt een blauwe glinsterende jurk strak om haar lijf. Ze staat op en schrijdt naar voren. Een prinses met een kroon op haar hoofd. Voor haar gaapt een diepe kloof waaruit zwarte tonen naar boven galmen. De prinses tovert een rode staaf met een lont uit haar décolleté en een zwavelstokje uit haar schoen. Het zwavelstokje wrijft ze over haar jurk totdat hij ontvlamt. Sterretjes springen in de rondte. Ze steekt de lont aan met het stokje en de vlam kruipt langzaam naar de staaf. Het is een staaf dynamiet die ze in de kloof gooit, waar hij explodeert en waaruit vervolgens tientallen dynamietstaven oprijzen. Deze vormen een brug waarover ik naar de ijsvlakte aan de overkant ren. Het donkere ijs kraakt en er verschijnen diepe lichtgevende barsten. Schotsen steken als punten uit de vlakte en zijn beladen met diademen. Om de schotsen zitten blauwe, glinsterende jurken. Ze wiegen zachtjes in de wind. Tussen de jurken is een besneeuwde weg zichtbaar die naar een blokhut leidt. Naast de blokhut staat een verlichte rode Coca Cola vrachtwagen, die opzwellt en zich ontlast van een roedel husky's. Tien, twintig, wel honderd husky's worden naar buiten geperst waarna de auto wegsmelt en een plas bloed achterlaat. Acht husky's blijven staan bij een grote platte slee, bespannen met huid van een bruin beest.

Op de slee snel ik voort tussen de bomen door naar het Noorderlicht. Er vormt zich een schilderij met heldere kleuren. Een naakte vrouw met een dromerige blik ligt op een bed met haar schouders en hoofd omhoog steunend tegen kussens. Een oude vrouw zit naast haar en ze houdt haar schorteldoek omhoog om gouden munten op te vangen die uit een wolk vallen die door het raam naar binnen is geblazen. De buik van de naakte vrouw zwelt op en de oude vrouw trekt 2 dochters uit haar schede.

De dochters zijn bloedmooi met lange blonde krullen en uitgedost met zijden gewaden. Ze trekken een lans uit hun mouw en de één steekt de naakte vrouw dood en de ander de oude vrouw. Het beeld wordt donker, bijna zwart. Gele ogen van wolven omringen me. Een ruiter stapt het beeld in en zingt een hol lied. De ridder heeft een groot kruis op zijn gewaad zowel op zijn borst als op zijn rug. Hij houdt een lans in zijn hand en een zwaard hangt aan zijn zijde. Op de lans zit een perkament geprikt met een groot zegel. Lijken liggen verspreid langs het pad en ik merk dat ik inmiddels op de bok van een huifkar rijd achter twee schimmels. Naast mij zit Bibi Andersson. Ze zingt een vrolijk lied. Achter ons wordt in de huifkar wilde seks bedreven door de vrouw van de smid met de duivel, die ons op de hielen zit. Hij trekt injectienaalden uit het doek van de wagen en injecteert de dochter van de smid met gifgroene slangen. Deze kruipen uit haar ogen, haar oren en haar mond terwijl ze verslijmt en uit de kar druipt. De ridder prikt de duivel aan zijn lans en het perkament gaat in rook op, maar de duivel wordt een bronzen plak en blijft met een gouden koord aan de lans bungelen.

Een koorddanser loopt hoog boven de weg. Ik hang aan een koord aan zijn jas en kijk naar een grote regenboog. We glijden met het koord naar beneden en belanden in een pot met gouden kronen.

“Wakker worden. We zijn thuis.” Ik keek lodderig om me heen. “Waar ben ik?” “We zijn bij de RAI. Kom maar mee want we gaan naar Karin. Dat heb ik afgesproken.”

Terug in Amsterdam waren we dus meegegaan met Karin naar haar etagewoning in de Scheldestraat. De woning van Karin was zeer ruim voor een etage in Amsterdam, met een merkwaardige tweedeling qua inrichting. De twee kamers die het dichtst bij de buitendeur lagen waren een beetje goedkoop ingericht, maar wel het meest recent. Er stond een grote divan in de woonkamer en aan weerszijden achter de divan hingen levensgrote spiegels met tl-buizen. Karin die ons zag kijken gaf direct de verklaring door te vertellen dat ze als prostitué begonnen was vanuit huis te werken totdat de burens begonnen te klagen over de soms luidruchtige types op de trap. Voor dat doel had ze twee kamers aangepast, maar leven deed ze eigenlijk in de andere kamers en ook deze kamers ging ze binnen kort weer anders inrichten. Ze ging “de hele zoi op straat flikkeren”.

Toen Karin naar de keuken ging om koffie te zetten en een sigaret te roken zei ik tegen Hester: “Ik heb een idee hoe we die Jan van zijn verkeerde gedachten af kunnen brengen, maar dan moet Karin wel mee willen werken. Wanneer Jan weer bij Karin komt en als ik dan onder het bed lig of in een kast zit, neem ik het drankje in terwijl ik terugdenk aan het ongeluk. Dan ziet hij met eigen ogen wat er gebeurd is.”

“Durf je dat en ga je dan ook over dat drankje vertellen? Zo goed kennen we haar nu ook weer niet. Zo direct vertelt ze het toch aan Jan en dan zijn we de pineut.”

“Ben ik de pineut, zul je bedoelen, want ik ga jou er heus niet bij betrekken.”

“Mooi wel. Veel te spannend. Ik ga wel bij jou in de kast zitten.”

Niet wij begonnen over het drankje maar Karin, althans die had zich in de keuken kennelijk lopen afvragen hoe dat nu precies zat met dat medicijn waarmee we het geheugen van haar moeder zo konden opruisen. Ze vroeg ons wat voor medicijn dat was; daar had ze nog nooit van gehoord. Of je dat kon kopen, want dan wilde zij er zelf ook wel eens mee experimenteren. Ik vertelde haar dat het geen officieel medicijn was, maar iets dat ik in Griekenland was tegengekomen. Dat het in oude tijden gebruikt werd maar dat het nu dus ook nog werkte, zoals we gezien hadden. Misschien kon ik er wel een medicijn van laten maken. Toen Karin tevreden leek met het antwoord en alleen nog wilde weten waar ik dat in Griekenland precies had gekocht, was het mijn beurt om haar wat te vragen en haar voor ons plan te winnen.

“Kijk Karin. We zijn allemaal aan dit gedoe begonnen omdat die Jan die jou steeds bezoekt mij ervan verdenkt dat ik mijn vrouw, zijn vriendin, jouw tweelingzus, twee jaar geleden heb laten verongelukken, maar dat is helemaal niet zo. Ik weet niet waarom hij het denkt en al helemaal niet waarom hij dat pas sinds heel kort denkt, want ik krijg pas sinds kort sms'jes. Hij stuurt ze vaak midden in de nacht, waarschijnlijk wanneer hij bij jou vandaan komt. Ik word daar knap zenuwachtig van. Ik heb natuurlijk overwogen om de politie in te schakelen maar die sms'jes komen van een geheim nummer en ik kan dus nooit bewijzen dat ze van hem komen. Nou, als ik binnenkort weer thuis zou willen wonen en hem op de trap tegenkom dan weet ik niet wat hij me kan aandoen. Hij is tamelijk gespierd zoals je wel opgevallen moet zijn. Ik weet ook dat hij een stiletto in zijn bezit heeft. Ik wil helemaal geen ruzie met hem ook al heeft hij mijn vrouw zwanger gemaakt, voordat ze verongelukte.”

Karin luisterde aandachtig, al had ze inmiddels wel weer een sigaret opgestoken zonder het aan ons te vragen en een kop koffie voor zich zelf ingeschonken. Ze werd waarschijnlijk nerveus van de gedachte dat die Jan waarmee ze vaak alleen in een klein kamertje was, moorddadige neigingen had.

“Hester en ik vroegen ons af of je ons wil helpen Jan van die gedachte af te brengen”.

“Hoe denk je dat ik dat zou kunnen” vroeg Karin zich verbaasd af.

“We denken ook niet dat jij dat kunt, maar wij kunnen hem laten beleven hoe dat ongeluk precies is gebeurd. Wanneer ik dat geheugendrankje inneem en Jan wordt door jou bezig gehouden dan gaat het allemaal vanzelf, hopen we.”

“Ja maak dat de kat wijs. Dat je een drankje hebt waarmee je het geheugen kunt versterken, nou ja dat moet ik wel geloven, als ik aan mijn moeder denk, maar dat je dat een ander kunt laten meebeleven. Nou ja, dat kan toch niet!”

Ik haalde het otrivin flesje uit mijn binnenzak en druppelde één druppel op mijn tong terwijl ik terughdacht aan het moment dat ik het suikerklontje op de tong van mevrouw Kok legde. Ik zag nog net hoe Hester snel de kamer uitliep toen mijn waarneming zich vernauwde en ....

Ik bevind me in een armoedige slaapkamer met gesloten gordijnen waartussen een minieme reep zonlicht doorbreekt die links op het met bloemen bedrukte behang tot stilstand komt. Doordat de gordijnen dik zijn is het behoorlijk donker en komt de verlichting van een schemerlamp die vóór de gordijnen, maar achter mijn oude moeder staat. Moeder heeft een plastic schort voor en zit voor mij op een keukenstoel. Ikzelf lig dwars op het bed waarop alleen een onderlaken ligt met daaronder een zeiltje. Naast haar staan twee andere keukenstoelen waarop ik mijn voeten geplaatst heb terwijl mijn billen op de rand van het ledikant liggen. Ik ben bezig een kind naar buiten te persen en houd een washand tegen mijn mond om het gillen te smoren. Moeder is bezweet en alsmaar aan het praten:

“Wees maar niet bang. Nu persen en volhouden. OK, adem nu even goed door maar niet te diep. En neem een hap lucht en persen! Het hoofdje staat al bijna. Nog één wee en dan is hij er.”

Ze is een en al aandacht voor wat zich uit mijn kruis naar buiten wringt, haar eerste kleinkind. Daar had ze eergisteren nog niet op gerekend. Ik had het lang verborgen weten te houden. Om op mijn leeftijd nog een ongewenst kind te krijgen. Komt door die stomme methadon. Vroeger toen ik nog bruin gebruikte kon je niet zwanger worden. Als het maar geen mongool is.

“Persen Lenie, hij komt er aan. Nu zuchten, zuchten en een beetje persen. Kijk eens wat een lief kind. Ik leg haar op je buik, het is een meisje. Ze heeft al wat haartjes.”

Mijn moeder bekommert zich om het kind. Dat kan ze wel als oud- kraamverzorgster. Ze heeft veters om de navelstreng af te binden en een goed gewassen keukenschaar om de navelstreng mee door te knippen. Nu komt nog de moederkoek. Zoveel weet ik er wel van. Ik heb nog steeds een dikke buik. Daar komen de weeën weer.

“Mam ik moet weer persen”.

“Goed kind, dat is de nageboorte. Pers maar eens flink. Hé. Hij ligt nog niet los. Er komt niets. Ik zal even op je buik drukken. Die is nog flink zeg. Het lijkt wel of er nog één in zit. Dat zal toch niet. Die kan er niet ook nog bij! Kom pers eens.”

En ik pers het tweede meisje er direct achteraan. Mijn moeder is de wanhoop nabij en prevelt: die moet weg, dat arme kind, die kan er niet bij. Ze neemt het kind mee. Ik pers onderwijl de grote moederkoek met de twee navelstrengen eraan naar buiten terwijl ik op mijn buik druk. Weg die pijn! Hierna voel ik de verlossing.

Het vloeide weg uit mijn hoofd en ik deed mijn ogen weer open. Karin zat eerst nog met gesloten ogen tegenover mij, maar al snel met open gesperde ogen. “Krijg de klere. Ik ben net bevallen van mijzelf en me zus.”

Hester hoorde de uitroep vanuit de keuken en kwam weer binnen. Ze ging naar Karin en zei zachtjes: “Zie je hoe het werkt?” en tegen mij zei ze:

“Nou dat was wel gewaagd. Ik begrijp dat je de bevalling hebt herbeleefd? Een herinnering van een herinnering. Daar was ik niet opgekomen.”

Ik lachte en zei dat ik ook wel eens een goed ideeetje had maar dat ik gezien had dat zij er ook één had gehad door meteen weg te lopen en niet zelf weer deel te hoeven nemen aan een herinnering van een ander.

“Goed gezien, schat. Ik had meer zin in koffie.”

“Oh, koffie. Heb je nieuwe gezet. Een moord voor een kop, voordat mijn kop uit elkaar barst,” zei Karin.

“Maar waar wil je dat dan doen? Als ik in de Stoofsteeg zit, waarvan ik net heb besloten dat ik dat nooit meer zal doen, dan krijg ik ook andere klanten en Jan komt ook niet iedere keer, zo is het ook weer niet. Verder kun je niet onder het bed, want daar zit een dekenkist voor als ik eens een ander spreitje wil of als een hoogwaardigheidsbekleder langs komt. Kan zijn kazuifel in. Een kast heb ik niet, alleen dat dressoirtje. Mijn kleren hangen achter een gordijn aan het einde van de kamer. Daar steken je schoenen onderuit als je er achter wilt staan.”

“Zou het niet hier kunnen? Je hebt hier vroeger toch ook klanten ontvangen. Ik heb inmiddels een telefoonnummer van Jan,” zei ik. Karin antwoordde dat zij het nummer van Jan ook had want die wilde eigenlijk dat ze een keer bij hem langs kwam. Hij zou op zolder een ruimte hebben die hij mij graag een keer wil laten zien. Nou mij niet gezien, maar hier mag hij wel een keer komen.”

We bespraken dat Karin Jan morgen zou bellen en zou zeggen dat ze ging stoppen met haar werk maar dat ze hem, omdat hij een speciale klant was, nog één keer wilde uitnodigen. Omdat ze het raam al opgezegd had moest dat bij haar thuis. Kreeg hij nog één keer de kans om gewoon met haar te neuken en niet alleen te praten en zo. Ze zou hem wel weten over te halen en als hij niet morgen kon, dan zondag. Dan zouden we dat wel horen als we haar belden. We hadden haar nummer toch al. Nu wilde ze verder even alleen zijn, want ze moest de dag verwerken. Zo'n dag maak je niet iedere dag mee. En “Oh, ben ik mijn kunstschildertje helemaal vergeten. Ik moet snel naar hem toe. Nou ik heb het zo warm gekregen dat ik snel uit de kleren ben, want ik moet natuurlijk naakt poseren. Doet verder niets hoor, die schat. Zou hem liever hebben dan Jan. Daar komt alleen maar narigheid van.”

Een jaar terug
6 mei

Neurochemical Enterprises stevende af op een faillissement in verband met schadeclaims na de mislukte introductie van ‘mentalup’ een middel tegen geheugenstoornissen. Daarom kwam het voor Jasper geheel onverwacht toen hij de vorige dag werd opgebeld uit Amerika door meneer Jacobsson, CEO van Neurochemical Enterprises. Hij zou morgen, vandaag dus, in Nederland zijn en hij wilde graag een gesprek met hem voeren over een nieuw project. Jasper had toegezegd om elf uur naar het American Hotel aan het Leidseplein te zullen komen waar de heer Jacobsson verbleef. Hij vroeg zich af hoe het kon dat een failliet bedrijf een nieuw project wilde beginnen en ook of hij daar wel zoveel zin in had. In het Kolf-instituut had hij zijn langste tijd wel gehad. Nadat de oude directeur vertrokken was had hij wel wat meer de wind mee, althans minder tegen, maar er was bij hemzelf een soort lauwheid ontstaan. Hij werkte niet meer voor het instituut, maar meer voor zichzelf op het instituut. Een nieuw project met natuurlijk allerlei contractuele verplichtingen zou inhouden dat hij nog een tijd vast zat op het instituut.

“Hi!” De heer Jacobsson was blij hem te zien en eerlijk was eerlijk, Jasper mocht hem wel ondanks dat hij kennelijk het een en ander voor hem verzwegen had over dat xw-351. Na de gebruikelijke loftuitingen over Amsterdam en uitingen van spijt dat hij maar zo weinig tijd had om ervan te genieten, vroeg Jacobsson aan Jasper hoe gebakken hij zat aan zijn huidige baan. Dat verraste Jasper. Hij vroeg zich meteen af of Jacobsson dan wilde dat hij naar Amerika kwam en hoe het dan zat met dat faillissement. Hij besloot met vragen over dat laatste te beginnen voordat hij inzage zou geven in zijn arbeidsvreugde. Het bleek dat Jacobsson hier niet meer zat als CEO van Neurochemical Enterprises maar als directeur van een jong maar reeds bloeiend farmaceutisch bedrijf dat goedkope versies maakte van geneesmiddelen waarvan het patent verstreken was. Big business op dit moment, waarop de patenten van allerlei psychofarmaca, antibiotica en zelfs van antihiv-middelen verlopen waren of dat binnenkort zouden doen.

“Jij bent toch afgestudeerd als apotheker voordat je aan je promotieonderzoek begon?” Dat klopte, maar Jasper begreep nog niet waar Jacobsson naartoe wilde. Deze zette daarna uiteen dat het

gezien de Europese regelgeving bijna essentieel was om een vestiging te openen op het Europese continent, of anders een alliantie te zoeken met een andere firma die hier al een vestiging had. Dat laatste was in hun geval niet mogelijk. Dus had de firma al een pand gekocht aan de Ringdijk. Achter het pand was een flink stuk grond om er een laboratorium in te richten. Vergunningen moesten nog geregeld worden, maar eerdere contacten met de departementen van Volksgezondheid en Economische Zaken hadden hem het vertrouwen gegeven dat dat geen enkel probleem behoefde te vormen. Het produceren van merkloze medicijnen paste geheel in hun streven de explosieve groei van de uitgaven in de gezondheidszorg tegen te gaan. Jacobsson vroeg zich af of Jasper chieft director wilde worden van deze Europese vestiging. Hij zou een redelijk basisinkomen krijgen, maar afhankelijk van de omzet kon hij dat verveelvoudigen door bonussen die sneller zouden toenemen dan de groei van de omzet.

Jacobsson overhandigde hem een contract maar ging door met zijn verhaal. Jasper zou eerst voor een inwerkstage van vier maanden naar de hoofdvestiging in Boston moeten komen. "De zomers in Boston zijn heerlijk. Ken je Boston een beetje? Doet erg Europees aan. Heeft zelfs een gas-light district zoals Londen. We kunnen je in die tijd ook in contact brengen met het MIT en met Harvard University waar de meeste Nobelprijswinnaars van de wereld vandaan komen. Wie weet wat dat nog oplevert in de toekomst. Misschien win je nog de 'Ig Nobel prize' een prijs die wordt toegekend door Harvard aan mensen die iets doen of uitgevonden hebben dat eerst doet lachen en dan tot nadenken stemt. Vorig jaar werd de Public Health-prijs toegekend aan Elena Bodnar die een BH had uitgevonden, die in geval van nood, bijvoorbeeld smog, snel kan worden omgetoverd in twee mondmaskers. Ik heb toevallig gehoord dat voor dit jaar een Nederlander genomineerd is voor één van de Ig Nobel prijzen. Mirjam Tuk samen met nog een paar anderen omdat ze aangetoond heeft dat je, wanneer je nodig moet plassen, sommige zaken beter en andere slechter beslist.

Maar goed, wanneer je dan terug bent in Nederland kun je de beschikking krijgen over een farmaceutisch lab, een productieafdeling en bijbehorend personeel dat je overigens zelf moet aantrekken. Ook zij zullen werken voor een basissalaris met een bonussysteem. Zo werken we nu eenmaal."

Wanneer hij nog vragen had, of het er niet mee eens was, moest hij zelf maar met een tegenvoorstel komen. Jaspers oren tuiten een beetje van de hoeveelheid informatie die hij kreeg en vroeg bedenkijd om het contract goed door te lezen, en ook om te kijken wat zijn opzegtermijn was in geval hij erop in zou gaan. Hij had zich daar eigenlijk nooit mee bezig gehouden. In zijn hart wist hij wel dat hij het ging doen. Er moesten wel erg rare dingen in het contract staan wanneer hij er niet op in zou gaan. Het was gewoon de verandering waar hij aan toe was, al had hij van tevoren nooit gedacht dat die door Jacobsson zou worden bewerkstelligd. Hij begreep wel dat Jacobsson zijn oog op Amsterdam had laten vallen gezien het aantal gay bars ter plaatse. Wat dat betreft had hij zijn hoofdvestiging meer in San Francisco gedacht dan in Boston, maar kennelijk liet Jacobsson zijn keuzes niet alleen bepalen door zijn geaardheid, al was Jasper er niet zeker van of de keuze niet om die reden op hem gevallen was. Jacobsson had hem waarschijnlijk nooit met een vriendin gezien en had daarom misschien een verkeerd beeld van zijn privéleven.

Dag 9
7 mei

's Nachts werd ik alweer met rust gelaten althans door Jan. Eerst werd ik op prettige wijze gestoord door Hester die toen ik al ingeslapen was niet van me af kon blijven. Daarna ging het weer in mijn hoofd spoken, iets waar ik opvallend genoeg geen last meer van had gehad sinds ik bij Hester was. Ik had eigenlijk niet meer nagedacht over het ongeluk, hoewel ik het een paar dagen geleden twee

keer herbeleefd had. Misschien was het daardoor wel meer tot rust gekomen. Omdat ik een bevestiging had gekregen dat ik er echt niets aan had kunnen doen. De ondervragingen door de politie in de Jura hadden dat gevoel wel een flinke knauw gegeven. Die gingen er aanvankelijk van uit dat ik iets met die val te maken had gehad. Ze stelden indringende vragen in die richting, ofschoon ik toch zeer verdrietig was en meer huilde dan sprak. Ik moest me ook steeds melden op het bureau en pas na drie dagen mocht ik weg om thuis de begrafenis te regelen. Het lichaam werd vrijgegeven en Brenda kon gerepatriëerd worden. Het onderzoek zou nog veel meer tijd in beslag nemen maar ze gingen er nu toch van uit dat het een ongeval was want, zo luidde de redenering, anders had ik haar niet mee terug genomen van de plek waar ze gevallen was. Ze hadden die plek inmiddels gevonden op aanwijzing van een herder die er langs was getrokken met zijn schapen. En ze hadden ook de bloedsporen aangetroffen op een steen. Dat klopte met mijn verhaal. Officieel bleef ik verdachte maar zonder misdrijf was dat slechts een formaliteit, waar ik mij evenwel toch niet erg prettig bij voelde. Ik zou ooit wel een brief ontvangen nadat het onderzoek werd afgesloten, maar dat kon nog een tijd duren. Ik moest me verder maar geen zorgen maken en ze boden hun excuses aan voor het feit dat ze mij zo ondervraagd hadden. Ik moest natuurlijk wel begrijpen dat dat noodzakelijk was en het gegeven dat ik de taal niet goed sprak hielp ook al niet mee om meer genuanceerde vragen te stellen. Ik zei maar ja om er zo snel mogelijk vanaf te zijn en eindelijk door te kunnen met de verwerking van mijn verlies en het regelen van de begrafenis.

Door terug te denken aan dat onderzoek bedacht ik mij ook dat ik die laatste brief nog nooit gekregen had. Dat duurde nu toch wel erg lang. En hoe zou het met mijn post zijn? Ik hoopte dat we die Jan snel in het gareel zouden krijgen of anders maar zouden gaan chanteren want ik kon moeilijk steeds mijn huis blijven ontlopen. Zou het wegblijven van sms'jes een goed of slecht teken zijn? Misschien is zijn brein al bezig tot rust te komen en is er geen sessie nodig. Zou het Karin lukken om hem naar zich toe te lokken? Zou zij het nog steeds willen? Wat heeft ze er voor baat bij? Het malen hield niet op maar ik was te lui om actief aan iets van gisteren te denken. Ik nam mijn toevlucht tot een tweede beproefde afleiding. Ik scharrelde in mijn tas die bij het hoofdeinde naast mij stond en vond mijn mp3-speler. Ik zette hem op shuffle en draaide het geluid op de laagste stand terwijl ik één oordopje in het oor had waar ik niet op sliep. Dat gaf rust en na enige tijd viel ik in slaap. Toen ik een uur later weer even wakker werd, deed ik hem uit en sliep vervolgens verder. Zo werkte dat.

Het ontbijt was als vanouds; alleen dat was al reden genoeg om bij Hester te willen blijven. Gaat voor de man de relatie niet voor een belangrijk deel door de maag? Het was 10 uur. We vroegen ons af of Karin al op zou zijn en wat haar dag-nachtritme zou zijn. Hester besloot het erop te wagen want dan konden wij ook onze dag indelen, tenslotte had Hester voor mij een programma in petto gehad. Karin bleek al lang op, want zaterdag was de dag waarop ze altijd haar huis schoonmaakte, omdat ze vrijdag nooit werkte. Ze had gisteravond nog gebeld naar de uitbater van het raam dat ze ermee stopte, maar dat ze wel iemand wist die voor haar in de plaats kon gaan zitten. Ze wist wel dat hij daar niet op in zou gaan want "hij lag al een tijd te zeiken over een hogere huur en dat hij andere meisjes had die dat graag wilden betalen." Het was een beetje bluf: degene die zij zelf in gedachten had, had ze al in geen twee maanden meer gezien.

"Maar inderdaad, meneer zei dat hij blij was dat ik oprotte want dat ik veel te weinig afdroeg voor die stek. Hij hield wel de borgsom in die ik gestort had want ik had nu eenmaal een opzegtermijn. Klerelijer. Maar daar ben je natuurlijk niet in geïnteresseerd. Jan komt vanavond. Ik heb gevraagd of hij hier om 11 uur wil komen en gezegd dat hij geen lawaai mag maken op het trapportaal, want anders denken de burens dat ik weer met mijn handeltje thuis begonnen ben. Hij moet twee keer bellen. Wanneer jullie nu ruim voor die tijd komen dan kunnen we het een en ander regelen. Ik heb alvast onder de divan gezogen en gedweild en er een heel groot spreid over heen gelegd zodat Freek er ongezien onder kan liggen. Goed hè. Dat kun je wel aan mij overlaten."

“Dan hebben we nog een uur of tien over,” zei Hester. “Ik stel voor dat we ons snel aankleden en de auto pakken.”

“Waar wil je dan naar toe?” vroeg ik. “Dat zie je wel. Surprise, surprise.”

“Komen we nog thuis of moet ik het flesje alvast bij me stoppen?”

“Ja, dat vergat ik bijna nog te zeggen. Dat flesje moet je absoluut mee nemen.”

“Zeker een onderdeel van je oorspronkelijke programma?”

“Absoluut niet, totaal geïmproviseerd en iets dat ik drie dagen geleden nog niet had kunnen bedenken. Wacht verder maar af.”

We reden eerst langs een delicatessenzaak in de Eerste Constantijn Huygensstraat vernoemd naar de zestiende-eeuwse diplomaat–dichter–chrijver. Hij schreef eens een rijmend gedicht ‘Vier en Vlam’ van 266 regels om via een kennis een liefje te spreken te krijgen; kom daar maar eens om in deze tijd. Maar Hester was ook duidelijk wat van plan, want ze ging de delicatessenzaak binnen met een soort picknickmand terwijl ik ‘op de auto moest passen’, wat zoveel betekende als ‘gaan rijden wanneer er een parkeerwachter aankomt’. Dat gebeurde niet, waarna we naar het Haarlemmermeerstation reden en een parkeerplek zochten in een van de straatjes erachter. Hester nam een dagkaart, terwijl ik me afvroeg of we niet beter de tram hadden kunnen nemen gelet op de parkeertarieven in Amsterdam. Hester wilde het één, maar het ander niet laten, want het volgende vervoer was toch per tram, alleen niet een reguliere tram maar de ‘Elektrische museumtram’ die vertrekt vanaf het Haarlemmermeerstation en waarvan het tracé langs het Amsterdamse Bos en diverse Amstelveense heemparken loopt. Onze eindbestemming was halte van Nijenrodeweg bij het begin van de Bosbaan in het Amsterdamse Bos.

We liepen niet langs de Bosbaan maar over kleinere paden parallel aan de baan en eerst langs het Nationaal Dachaumonument. Vandaar liepen we gearmd over de duizendmeterweg langs de grote vijver in de richting van het Bostheater, een openluchttheater. Daar aangekomen maakte Hester de mand open en begon een picknick in te richten. Er waren vrijwel geen mensen aanwezig en degenen die ons zagen keken een beetje meewarig in onze richting. Picknicken met dit niet al te zonnige weer begin mei. Ze wisten echter niet wat Hester van plan was en zelfs al was die verder niets van plan, het eten en de wijn die ze gekocht had, gevoegd bij de prille liefde, maakte het al tot een feest. Nadat we gegeten hadden haalde Hester een oud pakje shag tevoorschijn en van die king size vloeitjes die wel gebruikt worden om marihuana mee te roken. Ze vroeg of ik een joint wilde want dat zou passen bij wat ze me wilde laten beleven. Ik zei dat ik van alles wilde doen, maar geen joint roken want ik was bang dat het me niets zou doen behalve dat ik weer zou gaan roken en dat was wel het laatste dat ik wilde.

“Oké” zei ze. “Dan doe ik het ook niet, want ik wil dezelfde ervaring hebben als jij en eerlijk gezegd nu ik die tabak ruik staat het me ook al tegen. Ik had beter hasjiesj kunnen kopen om in een pijpje te roken. Ik heb nog wel zo’n mooi Indiaas pijpje dat nooit gebruikt is. Wil jij dat flesje nu pakken en een druppeltje op mijn tong doen en dan zelf je ogen sluiten? Kijken wat er gebeurt. Ik zag gisteren dat er ruim voldoende in zit om er ook een beetje plezier van te kunnen hebben.”

Terwijl ze zelf haar ogen al dicht deed en haar tong uit haar mond stak ging ze tegen me aan liggen en druppelde ik per ongeluk twee druppels op haar tong. Het duurde een minuutje.

Ik voel dat ik heen en weer wieg op de schouders van mijn vader. Hij rookt iets met de geur van dennennaalden en de rook steekt een beetje in mijn ogen maar de geur is heerlijk. Om ons heen staan allemaal mensen in vrolijke kleren, soms lijken het wel vloerkleden, en sommigen hebben net als mijn vader een kind op hun nek. Anderen zitten of liggen op hun rug op de grond of liggen tegen elkaar aan, soms boven op elkaar. Allemaal wiegen ze heen en weer op de muziek die gemaakt wordt door een popgroep, die vooraan op een groot podium staat te spelen. De muziek komt uit grote luidsprekers die op het podium aan weerszijden staan opgesteld. Er hangt een lichte wolk boven de mensenmassa, maar de zon schijnt en iedereen is vrolijk en lief tegen elkaar. Ik kan de nummers heel goed herkennen want ook thuis draait mijn vader vaak langspeelplaten met dezelfde muziek. Zangerig en zweverig. Na verloop van tijd, terwijl de band doorspeelt gaat mijn vader met mij nog steeds op zijn nek, mij af en toe een beetje verschuivend, weg van het veld en sterft de muziek heel langzaam uit.

Ik voel mij losweken van de beleving die zeer intens was geweest en die weliswaar door de ogen van een kind was gezien, maar met de kennis van een volwassene. Hester lag nog steeds tegen mij aan met een glimlach om haar mond. Ik aaide haar rechter slaap terwijl ik haar haren naar achteren streek. Het viel mij op dat ze een litteken achter haar oor had. Hester deed haar ogen open.

“Nou. Hoe vond je dat. Ik wilde je de prettigste beleving uit mijn jeugd laten meemaken. Volgens mij vond het hier plaats, maar misschien was het op een andere plek in het bos. Veel later heb ik pas begrepen dat dit het eerste Free Concert op het Europese vaste land was, waar onder andere Pink Floyd optrad. Die heb ik je laten horen. Herkende je dat?”

Ik bevestigde dat ik dat herkend had en zei dat ik me wel kon voorstellen dat dit een heel prettige herinnering was, hoewel ik haar moeder er niet bij had gezien.

“Toch was ze er wel, maar in die tijd liep en sliep iedereen met iedereen. Flower power, weet je wel? Het was op 26 juni 1971. Om met Al Pacino te spreken: Oeha. Zullen we het nog een keer doen?”

Ik vond het prima en nog geen twee minuten later begonnen we weer aan dezelfde trip en toen we weer op de wereld waren gekomen was het even volmaakt en dachten we nog niet aan de avond.

‘Geen resultaten gevonden voor ‘Mnemikagora’. Thuis gekomen besloot ik met Google nog wat te zoeken naar dat plantje waarvan het extract zulke wonderlijke effecten had. Tot nu toe had ik me verlaten op wat Frank en Ernst hadden gevonden in hun encyclopedie, maar ik wilde toch wat meer weten. Was het een giftig plantje waarmee we op moesten passen bij grotere hoeveelheden? Met Google kwam ik niet veel verder, behalve dat ik nergens iets zag over giftigheid. Het paste wel bij geheugen want het eerste deel kwam van het Griekse woord voor geheugen ‘Mnèmikos’. Bovenaan in Google kwam een link naar een artikel uit Nature uit 1912 waarin de ‘Mnemic Theory of Heredity’ werd bediscussieerd in het licht van de moderne embryologische gegevens. Het doorgeven van aangeleerde karaktereigenschappen naar het nageslacht leek de reviewer discutabel. Ik vroeg mij af wat Swaab erover te zeggen had in zijn bestseller ‘Wij zijn ons brein’. Mijn exemplaar lag thuis en Hester had het niet. Eerlijk gezegd had ik het nog niet helemaal gelezen. Wat vroeg Frank ook alweer over ‘een kreet bij het uit de grond trekken van het plantje’. Hij zei ook iets over Harry Potter, ook al zo’n bestseller die ik niet helemaal gelezen had. Ik typte ‘Mnemikagora Harry Potter’ in, maar dat leverde me weer niets op.

Toen probeerde ik ‘Harry Potter medicinal plants’ en de eerste link was ‘Harry Potter's Magic Plants’ en vandaaruit kwam ik weer de naam ‘mandragora’, alruinwortel, tegen. Een beetje zoeken leverde op dat men in de zeventiende eeuw geloofde dat de alruinwortel een dodelijke schreeuw slaakte wanneer hij uit de grond getrokken werd. Daarom werden honden gebruikt om met een touw om hun nek de wortel uit de grond te trekken, terwijl men zelf een eind verderop stond. De naam is overigens ontleend aan het Sanskriet ‘mandros’ voor slaap en ‘agora’ voor substantie. Er zijn ook lezingen dat het een verbastering is van het Perzische woord ‘merdomgia’ wat zoveel wil zeggen als ‘mensachtige plant’. Hij was in de oudheid niet alleen bekend in Perzië maar vermoedelijk ook in Egypte, en hij wordt vermeld in Genesis hoofdstuk 30 vers 14 waar Ruben ‘Dudaim’ vond in het veld. ‘Dudaim’ staat ook voor alruinwortel. Lea wilde graag wat dudaim van hem. Waarschijnlijk omdat je er zo lekker van kon slapen, want extracten konden een os in slaap brengen of erger; het werd ook wel Satans appel genoemd. Nu is er een Hebreeuwse folkloristische uitleg van deze versregel die stelt dat Ruben geen ‘Dudaim’ had gevonden maar een dode ezel die vastgemaakt was aan de wortel van de ‘Dudaim’. Vandaar misschien de dodelijke schreeuw die de wortel maakt wanneer hij uit de grond getrokken wordt.

Toen ik een plaatje zag van de wortel leek het me echter waarschijnlijker dat het bijgeloof was ontstaan omdat de wortel soms een beetje op een verwrongen gezicht van een mens lijkt. De alruin speelt in de bijbel nog vaker een rol, volgens sommigen. De meest interessante is dat het een verklaring zou kunnen vormen voor de dood van Christus en zijn wederopstanding. Christus zou in die legende toen hij dorst had en aan het kruis een spons toegestoken kreeg het sap of de geur van

de alruin toegediend hebben gekregen. Dit zou hem voor een paar dagen in een comateuze toestand hebben gebracht. Ook de zogenaamde soporeuze sponsen die voor de ontdekking van de echte narcosegassen werden gebruikt om mensen voor een chirurgische ingreep in slaap te brengen bevatten in sommige recepten 'Mandragora'.

De geschiedenis van de alruinwortel loopt onder andere via Apuleius, Machiavelli en Shakespeare naar Joanne K. Rowling. En toen ik las wat er allemaal in dat plantje zit aan hallucinogenen en andere stoffen die op de hersenen inwerken, raakte ik ervan overtuigd dat de 'Mnemikagora' familie is van de 'Mandragora', alleen is daar de slaapverwekking uit gemendeld en kennelijk ook de vieze geur, want 'mijn' plantje rook lekker naar kamperfoelie. Op dit moment werden mijn oudste zintuigen echter meer geprikkeld door wat er uit de keuken kwam dan door de herinnering aan kamperfoelie. En achter de geur aan kwam Hester met een schaal waarin een vegetarisch gerecht zat van geroosterde groenten, kidneybonen, tomatensaus en een romig gratinlaagje. "Zonder de uien en de knoflook die ik normaal wel gebruik" zei Hester "want anders hoeft Jan ons niet eens te horen om te weten dat we er zijn".

Karin deed open en slaakte en zucht van opluchting toen ze ons zag, want het bleek dat Jan al in aantocht was. Hij had een sms gestuurd dat hij niet langer kon wachten. Misschien dat hij nu toch meer voor de daad dan voor het woord kwam. We kwamen tot de afspraak dat ik meteen onder de divan zou kruipen en dat Hester zich in een kamer in het oudere deel van het huis zou gaan ophouden. "Er staat voldoende te lezen." Zou het niet lukken, dan zou Karin Jan na de vermoedelijke daad meetronen naar 'De Overkant' en dan konden wij gewoon wegglijpen en liefst de andere kant oplopen. Dan zouden we later nog contact hebben. Als Jan het licht zou zien, zou Karin hem mee naar achteren nemen en zouden zij en Hester mijn komst voorbereiden.

Ik had me nauwelijks onder de divan genesteld met een kussen onder mijn hoofd of Jan belde al aan. "Lig je goed schat?", zei Karin tegen mij.

"Prima, ik hoop alleen niet dat de divan te ver doorzakt want dan weet ik niet of er voldoende ruimte is."

"Maak je geen zorgen. De divan is keihard. Nog een goede reden om ermee te stoppen. Houd je mond verder, want ik ga open doen."

Karin liet Jan binnen en verschaftte meteen het kader waarbinnen gewerkt zou worden. Als hij eindelijk een keer zin had in een fijne wip dan was hij welkom, maar het zou meteen de laatste keer zijn want ze ging ermee stoppen. Omdat hij zo'n trouwe klant was geweest had ze hem nog één keer uitgenodigd, maar ook omdat ze wel wist dat zij zoveel op zijn overleden vriendin leek en het daarom misschien voor hem vervelend was dat het de laatste keer zou zijn. Dus haar advies was er nu maar eens van te genieten en niet alleen te kletsen. Natuurlijk wilde ze wel het gewone tarief van 75 euro, maar wanneer hij wat bijzonders wilde zou ze niet lullig doen.

Na deze monoloog antwoordde Jan met een licht benepen stem dat het voor hem wel een schok was dat ze er mee ging stoppen. Dat hij eerder was gekomen omdat hij inderdaad wel eens met haar wilde neuken, maar dat hij misschien wel even nodig had om in de juiste stemming te komen nu hij hoorde dat dit echt de laatste keer zou zijn. Konden ze eerst even zonder kleren tegen elkaar aan liggen? Dat het dan misschien wel zou lukken.

Karin zei dat het voor deze keer goed was. Dat ze normaal nooit met een klant vree. Wat dan? dacht ik; ze zal wel bedoelen 'uit liefde' of zo. Maar Karin zei ook dat ze toch eerst even wilde vangen. Ik hoorde hoe Jan geld pakte en daarna zijn kleren begon uit te trekken. Karin:

"Hang maar aan de kapstok bij de deur, schat. En kom nu maar eens lekker op de divan, dan ga ik je eerst een condoom omdoen. Nou je jonge heer begint toch al een beetje op te staan en ik ben nog niet eens tegen je aan gaan liggen."

Ik schroefde voorzichtig het flesje open en concentreerde me op de wandeling over het bergpad terwijl ik in het donker wel drie druppels op mijn tong druppelde. Ik wist de druppelaar nog op het flesje te schroeven voordat mijn geheugen zich opende en mij in de wandeling toeliet. Weer liep ik achter Brenda en maakt het hele ongeval gedetailleerd mee, totdat ik met Brenda op mijn nek het dorp inliep en een boer die op zijn erf stond te leunen op het hek, mij zag wankelen, naar me toeliep

en mij en Brenda opving. Het verdere beloop vervaagde en ik kwam weer in de wereld. Boven mijn hoofd was Karin in snikken uitgebarsten en begon Jan te snotteren en te stamelen.

“Brenda,” bracht hij uit. “Mijn kind.” Hoewel ikzelf ook best emotioneel was vroeg ik mij toch af of hij daar Brenda mee bedoelde of de door hem verwekte zwangerschap.

Karin begon te praten:

“Het was mijn zuster die verongelukt is. Wat verschrikkelijk, ik heb haar nooit gekend en nu zag ik haar te pletter vallen.”

“Het was Brenda die ik zag, mijn vriendin, die twee jaar geleden vermoord is, maar ik zag haar alsof ik er bij was. Heb jij dat ook gedroomd? Wat is er gebeurd?”

“Jouw Brenda is mijn zuster en ze is niet vermoord. We hadden allebei dezelfde droom. Begrijp je dat niet? We hebben hetzelfde gezien.”

“Hoe kan dat dan? En is ze dan niet vermoord? Ik begrijp het niet. Oh jee, wat heb ik gedaan?”

”Wat heb je dan gedaan, Jan?”

Jan zei niet zoveel meer. Karin stond op en stak een sigaret op.

“Misschien kunnen we die wip even uitstellen. Misschien houd je die nog van me tegoed, als je me eerst vertelt wat je gedaan hebt.”

Jan begon zijn kleren weer aan te trekken, mompelde af en toe “Brenda” en uiteindelijk vroeg hij:

“En Brenda was jouw zuster? Hoe weet je dat? Je lijkt heel erg veel op haar. Dat heb ik je steeds gezegd. En wat bedoel je met dat je haar niet gekend hebt. Ik begrijp er helemaal niets van.”

Karin die erg vasthoudend bleek om te weten te komen wat ze moest doen, de deur uit of naar achteren het privédeel van haar huis in, begon weer met:

“Wat heb je dan gedaan waar je nu spijt van hebt. Vertel me dat eerst, dan kan ik je misschien wat meer vertellen over mijn zuster.”

Jan ging zitten en begon na enige aarzeling te vertellen dat hij kort geleden sterke aanwijzingen had gekregen dat zijn vriendin door haar echtgenoot was vermoord. Die echtgenoot was toevallig zijn benedenbuurman en hij had diens mobiele telefoonnummer in handen gekregen en was hem gaan stalken met bedreigingen. Hij was niet echt van plan geweest om hem wat aan te doen, maar hij wilde hem flink bang maken en in ieder geval een heleboel slapeloze nachten bezorgen. Als hij Karin bezocht had stuurde hij tot twee dagen geleden een sms’je voordat hijzelf naar bed ging. Twee dagen geleden was hij al een beetje gaan twijfelen. Nu bleek dat het helemaal niet zo was. Maar daarvoor. Slapen deed hij zelf ook niet erg goed en omdat hij dacht dat die vent zijn vriendin vermoord had kon Karin dat toch wel begrijpen.

“Ja. Ik zou hetzelfde hebben gedaan en misschien wel erger, maar nu was toch duidelijk dat het gewoon een ongeluk is geweest. Brenda was helemaal niet geduwd. Wat denk je er nu aan te gaan doen?”

“Misschien moet ik hem een sms sturen dat ik het niet meende”

“En jij denkt dat hij dat meteen gelooft? Ik denk dat je het hem rechtstreeks moet vertellen en ik kan daar wel voor zorgen.”

“Hè? Ken jij hem dan?”

“Ja, wat dacht je dan? Het is mijn zwager. En ik ken hem sinds kort. Ik kan wel regelen dat hij hier langskomt en dan moet je het hem maar vertellen waar ik bij ben. Dan weet ik zeker dat er geen ongelukken gebeuren en dat hij ook niet naar de politie gaat, want hij weet dat jij degene bent die die sms’jes verstuurde.”

Jan schrok zich kennelijk een hoedje want hij klonk angstig toen hij Karin vroeg of ze dat echt voor hem wilde doen, want anders kon hij zijn baan wel vaarwel zeggen. Karin zou ervoor zorgen maar dan moest Jan eerst een goede fles port gaan halen bij de avondwinkel in de Van Woustraat. Ze gaf hem de sleutel van haar fiets mee. Die stond voor de deur.

“Het is zo’n omafiets met een lekker hard zadel: komt je jongeheer ook helemaal tot rust, schat.” Het leek mij niet dat die jongeheer na alles wat er gebeurd was nog erg opstandig was of voorlopig zou zijn.

We zaten rond de keukentafel in afwachting van de terugkomst van Jan. Hester was door ons op de hoogte gebracht van de recente ontwikkelingen en ik had Karin gecompimenteerd met haar vindingrijkheid. Eerst had Hester Karin nog moeten troosten toen die weer terugdacht aan het ongeluk, maar daarna begon Karin mij te troosten met het verlies van mijn vrouw terwijl ze door mijn haren streek. Ze zou er wel voor zorgen dat Jan geen bedreiging meer vormde. Toen Jan aanbelde liepen Hester en ik naar de zijkamer.

Toen Jan boven was gekomen met een vintage port had ze hem bijna bevolen dat hij aan de keukentafel moest gaan zitten, waarna ze ons de keuken inriep. Hester stelde zich voor aan Jan en ik ging meteen zitten. Karin had daarna ook verder het heft in handen genomen. Dat kon je wel aan haar overlaten. Nadat ze de port had opengetrokken en voor iedereen een glas had ingeschonken, zei ze tegen Hester en mij dat Jan ons iets te melden had. Deze begon vervolgens eerst zijn excuses te maken voor de overlast die hij mij bezorgd had. Hij keek daarbij steeds naar een vast ondefinieerbaar punt midden op de donkerbruine antieke Spaanse betaaltafel uit Andalusië, informatie die Karin ons had verschaft bij een rondleiding door haar 'achterhuis'. Jan vermeed daarbij onze blikken. Daardoor was duidelijk dat hij zich erg schaamde en dat het hem moeite kostte om door het stof te gaan. Af en toe kraste hij met zijn nagel in een groef van het tafelblad om vervolgens zijn nagel weer schoon te maken met een andere nagel. Niemand zei wat en na een lange stilte nam hij opnieuw het woord, maar keek nu wel in onze richting. Zijn ogen stonden vochtig. "Wat zouden jullie gedaan hebben wanneer je opeens sterke aanwijzingen krijgt dat iemand je vriendin heeft vermoord?" Op mijn vraag wat dat dan voor aanwijzingen waren begon Jan zijn relaas.

"Ik was naar de begrafenis van Brenda geweest, al heb jij dat misschien niet gemerkt. Ik hield mij op de achtergrond en er waren gelukkig heel veel mensen. Van de toespraak die jij hield had ik begrepen dat ze een ongeluk in de Jura had gehad waarbij ze is verongelukt. Ik had haar op de dag dat ze verongelukte nog een sms gestuurd maar ik kreeg geen antwoord. Toen ik na een uur nog steeds geen antwoord kreeg, heb ik ook nog gewoon gebeld, maar toen kwam er een foutmelding van de centrale dat het toestel op dat moment buiten gebruik was. Ik wist van Brenda waar jullie naartoe zouden gaan en omdat ik me geen raad wist met mijn verdriet, dat ik verder ook met niemand kon delen, besloot ik de dag na de begrafenis naar de plek te gaan waar Brenda voor het laatst geweest was.

Ik ging met de auto naar de Jura, eerst naar Charquemont en vandaar uit naar het dorp. Daar aangekomen probeerde ik te achterhalen waar ze verongelukt was maar daar kwam ik niet achter bij de paar winkeliers die het dorp rijk was. 's Avonds in het dorpscafé probeerde ik opnieuw of iemand iets van het ongeluk wist en één man reageerde. Een boer uit een klein gezelschap dat zat te kaarten zei, terwijl hij in zijn kaarten bleef kijken, dat ik een schaapherder te pakken moest zien te krijgen, want die waren de hele dag buiten in de bergen. Hij zei met een besmukte glimlach dat ik natuurlijk ook bij de politie in Charquemont kon informeren. Die waren met een onderzoek bezig en de rechercheur zou waarschijnlijk wel willen weten wie ik was en waarom ik iedereen aan het uithoren was. Op dat moment moest hij bijleggen en direct daarna het commentaar van zijn partner incasseren omdat dat beter had gekund. Of hij zich verder bij het spel kon houden in plaats van met buitenlanders te praten.

De volgende dag besloot ik het advies op te volgen en ging eropuit om een herder te zoeken. Nou, als je ze niet zoekt dan kom je er altijd wel één tegen, maar als je ze zoekt dan is dat een ander verhaal. Dus 's avonds kom ik onverrichterzake terug in het café en zie dezelfde mannen weer een kaartje leggen met van die tarotkaarten, maar dan van een kleiner formaat. De boer die gisteren tegen mij sprak wenkte naar een jongen in de hoek en zei iets tegen hem dat ik niet kon verstaan. De jongen kwam vervolgens naar mij toe en vroeg of ik degene was die iets wilde weten over dat ongeluk van die buitenlandse mevrouw. Ik zei dat ik dat was, waarop hij vertelde dat hij de plek had

gezien waar het gebeurd was. Hij was daar later langs getrokken met zijn schapen en toevallig was hij bij een rots gaan zitten om zijn boterhammen op te eten, toen hij zag dat er allemaal bloed op zat dat helemaal niet heel oud was. Dat kon hij wel weten want als er een schaap geslacht werd, zag het bloed er na een dag wel heel anders uit dan meteen na de slacht, maar niet zoals het er 3 dagen later uitzag. Hij had de plek goed onthouden en het dezelfde avond nog aan de politie in Charquemont verteld.

Ik vroeg hem of hij mij die plek kon laten zien, want die vrouw was mijn vriendin en misschien zou het mij helpen om die plek een keer te zien. De jongen keek me eerst een beetje verwonderd aan. Ik denk dat hij zich afvroeg wie dan die andere man was geweest, maar toen ik hem 20 euro voorhiel zei hij dat hij mij de volgende dag naar die plek kon brengen. Voor de schapen maakte het toch niet veel uit waar ze naartoe gingen. Ik kon wel met hem meelopen maar ik moest er op rekenen dat ik in ieder geval een ochtend kwijt was, want de schapen moeten tussendoor steeds eten.

De volgende dag gingen we eropuit. De jongen was weinig spraakzaam. Misschien had hij de 20 euro meteen na ontvangst omgezet in de kroeg. Hij gaf weinig méér informatie dan hij de avond ervoor al had gegeven. Hij communiceerde voornamelijk met zijn twee bordercollies die hem hielpen de schapen bij elkaar te houden. Daar riep hij steeds korte commando's tegen of hij floot naar ze. Een prachtig gezicht, daar niet van, maar ik was teveel met mezelf bezig om er veel aandacht voor te hebben. Na zes uur kwamen we aan op de plek die nog steeds de sporen liet zien van het bloed dat Brenda verloren had. Het had de laatste weken niet geregend. Verder was er bij de rots niets meer te zien. Ik keek naar boven en zag een afgebroken tak waar Brenda waarschijnlijk tegenaan gevallen was. Een rilling ging door mij heen.

De jongen vroeg of hij mij de weg terug wilde wijzen en ik zei ja. Ik gaf hem nog een aantal euro's om hem te bedanken en toen hij die wegstopte in een buidel die op zijn buik hing, zag ik opeens dat er een mobiel inzat die erg leek op die van Brenda. Ik vroeg hem of hij die mobiel hier gevonden had en hij vertelde dat dat niet zo was. Hij had hem een meter of 20 verderop gevonden. Ik vroeg hem of de mobiel het nog deed. En hij vertelde dat toen hij de mobiel vond deze het eerst niet leek te doen. Hij lag ook uit elkaar. De batterij en de achterkant lagen niet op dezelfde plek als de mobiel. Maar toen hij hem thuis in elkaar had gezet deed hij het gewoon weer. Er zat alleen een wachtwoord op en daarom had hij zijn eigen simkaart erin gedaan. Op mijn vraag waar de oude simkaart was zei hij dat hij die aan de politie had gegeven, want hij had wel het vermoeden dat die van die mevrouw was. Maar aan die mobiel had ze toch niets meer; dus die had hij maar gehouden. Of ik daar mijn mond over wilde houden. Toen ik hem 50 euro aanbood in ruil voor de mobiel vroeg hij 100 euro. Ik zei 'goed'. Hij haalde zijn simkaart eruit en verkocht het toestel aan mij.

Ik vond het vreemd dat die mobiel zo ver van de val terecht was gekomen maar dacht niet meteen dat Brenda vermoord was totdat die brief twee weken terug uit Zwitserland bezorgd werd. Hij was aan jou gericht" – en hij keek naar mij – "maar omdat hij uit Zwitserland kwam en van de politie was pakte ik hem op. Waarschijnlijk had ik hem weer neergelegd als ik niet iets in die brief voelde dat mij deed denken aan een simkaart. Ik heb de brief toen meegenomen en voor een sterke lamp gehouden. Er zat duidelijk een simkaartje in en je kunt wel raden van wie die was geweest. Ik kon de verleiding niet weerstaan om die simkaart te bekijken met het toestel van Brenda dat ik op zolder had liggen.

Ik stoomde de brief open en toen die eenmaal open was en ik de simkaart eruit had gehaald kon ik de verleiding niet weerstaan om ook de brief te lezen. Dat bleek een samenvatting van het rapport te zijn dat opgesteld was naar aanleiding van de val van Brenda. De conclusie was dat er geen reden was om jou langer als verdachte te zien, die het ongeluk had veroorzaakt. Dat Brenda

zwanger was en waarschijnlijk flauw was gevallen bij het bestijgen van het bergpad en daarbij naar beneden gevallen was en met haar hoofd op de rots was gevallen en daaraan overleden.

Toen ik las dat je verdachte was geweest begon ik weer na te denken over die mobiel die zo ver van de val terug was gevonden. Ik begon me weer af te vragen waarom dat kon zijn en toen begon ik jou te verdenken. Sorry dat ik het zeg, maar het was toch wel erg vreemd. Dus hield ik de brief en de simkaart. Ik had tot dan toe nog niets anders met de mobiel gedaan dan hem neergelegd bij de andere herinneringen aan Brenda op zolder. Ik had geen oplader en die jongen had gezegd dat er een wachtwoord nodig was. Zo'n wachtwoord kun je maar drie keer proberen en die jongen had het kennelijk ook al minstens één keer geprobeerd. Maar goed, nu ik ook de simkaart had wilde ik toch verder met mijn speurtocht. Misschien kon ik met de simkaart nog wat meer over Brenda te weten komen, over haar vrienden en zo. Ik bekeek het apparaat wat beter en zag dat je als oplader gewoon een kabeltje met een mini-USB plug kon gebruiken. Nou dat is snel geregeld. Ik heb hem opgeladen en de volgende dag aangezet met de simkaart er in. Het apparaat ging gewoon aan maar vroeg zoals verwacht een pincode om te kunnen bellen. Ik probeerde '0000' en dat werkte natuurlijk niet en daarna '1234' weer niet en ook de volgende poging met haar verjaardag werkte niet, waarna de simkaart geblokkeerd werd. Ik kon drie pogingen doen want kennelijk was de foute invoer van die jongen weer kwijtgescholden.

Uit frustratie probeerde ik toen of ik wel in het PDA-deel kon kijken en dat bleek gewoon te kunnen. Ik wist niet dat dat kon, anders had ik al veel eerder in dat apparaat gekeken. Behalve al haar contacten kon ik ook de sms'jes zien die ze in de laatste dagen voor haar val verstuurd en ontvangen had. Daarna was er nog een Frans sms'je dat me totaal niets zei. Waarschijnlijk van die herdersjongen. Brenda had na haar sms naar mij een sms naar een vriendin verstuurd met als tekst: 'Lieve Fleur. Ik ben eindelijk zwanger. Ik denk dat Freek erg boos zal worden als hij hoort hoe het zit. Hij is de laatste tijd toch al agressief. Hoe moet ik het hem vertellen? xxx Brenda' Daarop was een sms teruggekomen met als tekst 'Lieve Bren. Fijn meid, maar pas maar op dat er geen gekke dingen gebeuren. xxx FM.' Nou, dat was de voorlaatste sms en daarna was er nog een sms van mij, maar die heb jij ook gezien. Tenminste ik heb dat vanavond zo beleefd. Ik kan het niet anders zeggen, maar ik begrijp er geen bal van."

Hij zweeg even, maar vervolgde zijn relaas met de verklaring:

"Nou, dat sms'je van Brenda en het feit dat die telefoon helemaal niet bij het lichaam zelf was gevonden gaven mij op dat moment de overtuiging dat jij Brenda had laten verongelukken. Dat gebeurt immers wel vaker op bergweggetjes. Pas de laatste dagen was ik weer gaan twifelen. Op mijn werk als jurist wordt er steeds weer op gehamerd dat iemand pas schuldig is wanneer het echt bewezen is, en dat was hier natuurlijk niet het geval. Dat is het verschil tussen gevoel en verstand. Soms sleept je gevoel je mee en doe je rare dingen." Jan hield op met praten en begon voor het eerst aan zijn port die hij gedachteloos opdronk, waarna hij zichzelf meteen een tweede glas inschonk. Peinzend keek hij voor zich uit en dat leek mij het goede moment om een vraag te stellen die zich steeds aan mij opdrong, maar eerst moest ik ongelofelijk nodig plassen en verliet de keuken zonder iets te zeggen.

Nadat ik was teruggekomen, bleek de setting in de keuken gewijzigd door ingrijpen van de dames. Er was een tafellaken met een schilderij van Herman Brood over de betaaltafel gegooid. Het contrasteerde niet eens erg met de fuchsia-wit geblokte boerenbont gordijntjes voor de vensters van de keuken. Karin was bezig kleine witte bordjes voor iedereen neer te zetten. Waar gedronken werd moest ook iets te eten zijn en iedereen zal wel wat lusten, was haar hardop uitgesproken mening.

Door het verhaal van Jan en zijn bekering was de spanning uit de lucht en Hester zowel als Karin waren luchtig aan het praten, onderwijl de tafel dekkend. Jan had plaatsgenomen in een schommelstoel bij een antieke vaaskachel waarin hout gestookt kon worden maar die voor gas was

omgebouwd. Informatie van Karin die we ook bij de rondleiding hadden gekregen. Deze vaaskachel had als prettige eigenschap dat je er, als je het koud had, goed met je voeten op kon zitten en hij was natuurlijk meteen aan. “Je hebt geen idee hoeveel behoefte je hebt aan echte warmte wanneer je ‘s nachts van je werk terugkomt.”

Jan had zijn voeten al op de voetplaat van de kachel geplaatst en was ook al aan zijn derde port begonnen maar leek daar nu meer van te genieten dan van de vorige twee. Hoe hij zich verder voelde was niet aan hem af te lezen, want hij keek naar de kachel en niet naar het rumoer om hem heen.

Ik zag dat Hester met een doosje matses van Hollandia in haar hand stond en ik vroeg haar of zij wist hoe het kwam dat in Nederland als enige land in de wereld het hele jaar door matses te koop zijn. Zonder haar antwoord af te wachten gaf ik meteen het antwoord, omdat Karin mij met een vragende blik aankeek.

“Vlak na de oorlog was vrijwel al het voedsel op de bon maar daar waren een aantal zaken van uitgezonderd waaronder matses. Hollandia heeft daar van geprofiteerd en wij kunnen dat nog steeds, want ik lust wel een matse met bruine suiker.” “En roomboter neem ik aan”, zei Hester terwijl ze de matses naast de lichtgezouten boter zette en op zoek ging naar bruine basterdsuiker.

“Blijf je wippen of kom je ook wat eten?” vroeg Karin aan Jan in de schommelstoel.

“Daar was ik eigenlijk voor uitgenodigd maar met je bezoek erbij zal ik maar aanschuiven bij de maaltijd,” was zijn repliek terwijl hij een olijffe prikte en in zijn mond stak. Toen iedereen aan tafel zat en bezig was een roggeboterham, cracker of matse te besmeren en op te tuigen met een dikkere laag beleg besloot ik Jan te confronteren met mijn ontdekkingen op zolder. Ik vertelde hem dat ik deze week nog in de Nes was geweest toen hij er niet was en toevallig naar de zolder liep. Ik zei dat zijn deur op een kier stond, wat natuurlijk niet zo was, maar ik wilde het casual laten lijken.

“Toen ben ik zo vrij geweest om een kijkje op jouw zolder te nemen en ben eerlijk gezegd behoorlijk geschrokken. Behalve dat jij allerlei foto’s van Brenda en Karin had opgehangen zag ik op een kastje handboeien, een zweep en een stiletto liggen. “Was je echt niet van plan om mij te vermoorden? Ik was me toen in ieder geval wel rot geschrokken en ben daarom tijdelijk maar ergens anders gaan wonen, hoewel daar natuurlijk nog wel een reden voor was,” zei ik terwijl ik naar Hester lachte.

“Of waren dat seks-attributen?” vulde Hester aan.

Nu bemoeide Karin zich ook met het gesprek. “Daar ben ik ook wel benieuwd naar, want jij hebt mij een keer gevraagd om een SM-spel met je te spelen. Toen zei je dat je dat deed om je beter te kunnen verplaatsen in cliënten die jij moest verdedigen. Maar als ik dit zo hoor dan vraag ik me af of ik ook geen gevaar liep. Ben jij zo’n engerd? Dan hoef je hier niet meer terug te komen.”

“Natuurlijk ben ik niet zo’n engerd. Je moet me geloven dat ik niet van SM houd. Bedoel je trouwens dat ik nog een keer terug mag komen? Je betekent echt veel voor me Karin. In het begin was je eigenlijk Brenda voor mij, maar ik merk dat ik me inmiddels aan jou ben gaan hechten. Het idee dat dit de laatste keer zou zijn vond ik verschrikkelijk. Ik ben niet zo’n engerd. Geloof me.”

“Maar waren die stiletto en zo dan niet bedoeld om mij wat aan te doen?” vroeg ik nu met meer nadruk dan de eerste keer.

Jan keek nu weer naar mij maar zei niets. Ik voelde een benauwd gevoel opkomen hoewel hij inmiddels niet meer dacht dat ik Brenda vermoord had, maar toch. De sfeer in de kamer was een stuk minder relaxed en beide vrouwen en ik keken gespannen naar Jan. Hij zuchtte.

“Ik weet niet hoe ik dit moet uitleggen. Ik voel me zo’n verrader als ik dat doe en je gelooft me toch niet. Geef me even de tijd om te overdenken wat ik moet doen. Ik heb geen kwaad in de zin en ook niet echt gehad. Ik wilde je echt alleen maar schrik aanjagen. Maar misschien mag ik jou wat vragen en hij keek naar Karin. Heb jij iets gedaan om mij die herinnering te bezorgen want het leek wel of je helemaal niet verrast was over wat er gebeurde, alleen maar emotioneel. Was het een inderdaad een gemeenschappelijke droom zoals je zei? Hoe kan dat dan, zat ik me net in de schommelstoel steeds af te vragen.”

Hij keek gespannen naar Karin, die met haar hoofd naar mij knikte en zei: "Ik denk dat je daarvoor bij Freek moet zijn."

Daar had ik niet echt op zitten wachten, om nu het geheim van het extract met nog iemand te delen en dan nog wel met iemand die mij tot voor kort zo bedreigd had. Op dat moment kreeg ik opeens een ingeving: wanneer ik hem een keer aan Brenda kon laten denken terwijl hij onder invloed van het geheugendrankje stond waar wij bij waren, kon ik via hem misschien te weten komen hoe Brenda echt tegenover hem, en dus mij, stond. Met alle ogen nu op mij gericht liet ik me als het ware overhalen door nonchalant het otrivin-flesje te pakken en te vertellen dat ik een medicijn had dat als bijwerking had dat je een zo heldere flashback kreeg dat het leek alsof je het werkelijk weer beleefde. Dat je de flashback kon sturen door voor de inname al aan het moment te gaan denken waarmee je de flashback wou laten beginnen. En dat door iemand die zich vlakbij je bevindt hetzelfde beleefd wordt. Wilde hij het een keer proberen? Wilde hij nog een keer met Brenda zijn toen zij nog leefde om die laatste herinnering te verdringen?

Jan vroeg niet hoe dat drankje werkte of hoe ik daar aan gekomen was, maar ging gretig in op het voorstel. Als hij nog één keer, al was het eenmalig, bij Brenda kon zijn dan kon hij die periode misschien beter afsluiten; een beetje wat hij geprobeerd had met het bezoek aan de Jura. Maar dat had niet erg geholpen. Karin begon af te ruimen en dempte het licht alsof het een sessie van een helderziende betrof. Jan bracht intussen op zijn beurt een bezoek aan het toilet en kwam terug met een gezicht dat hij blijkbaar bij het kraantje had verfrist. We namen plaats aan de tafel en ik vroeg Jan of hij er klaar voor was.

"Geef maar een slok. Ik ben zo ver"

"Nou, na een slok kunnen we je meteen naar een psychiatrische inrichting brengen. Als je het goed vindt houden we het bij een druppel, dan blijft er nog wat over voor een volgende sessie."

Het duurde een kleine minuut en dan loop ik in mijn huis op de trap naar de tweede verdieping. Het is stil. Boven op zolder wordt muziek aangezet. Een counter tenor die ik herken, maar wie ben ik? Ik word aangetrokken tot de zolder. Wie is daar? Dat kan alleen mijn benedenbuurvrouw zijn. Een mooie vrouw met lang blond krullend haar, best mijn type. Ik probeer haar altijd aan te kijken en te groeten als ze langskomt en de laatste tijd lijkt het wel of ze bewust terug kijkt. Uitnodigend. Zal wel fantasie zijn. Mooie vrouwen hebben meestal weinig aandacht voor mij. Zou het komen door de sportschool? Sinds kort verbonden aan de universiteit. Ze verkopen er zelfs pilletjes onder de toonbank. Goed voor je spieren. 'De hulk', schamper ik.

Ik loop een paar treden verder en de trap kraakt. Meteen daarna piept boven een deurscharnier, waardoor de muziek eerder iets harder dan zachter wordt. Is de deur expres een beetje verder open gezet? Ik loop voorzichtig verder. Wanneer ik met mijn hoofd boven de trap uitkom kan ik heel goed in de zolderkamer van mijn benedenbuurvrouw naar binnen kijken. De lattendeur die net als mijn zolderdeur met hardboard dicht is gemaakt, staat open en niet zo maar op een kier maar wagenwijd. Brenda, heet ze geloof ik, staat te schilderen. Ze heeft een zijden kimono aan met een prachtige zeegroene kleur en wat rode Chinese motieven, waarschijnlijk uit de Chinese winkel in de Oude Hoogstraat. Die hebben ook wel eens mooie dingen. De kimono hangt los om haar lijf. Ze staat op blote voeten en tuurt naar een grote antieke passpiegel. Vervolgens doopt ze haar kwast in een potje en daarna op haar palet. Ze brengt een kleine correctie aan in het gezicht. De rest van het schilderij, een zelfportret, is nog niet af maar het gezicht lijkt van een afstand verrassend goed. Omdat ik stil ben blijven staan vanaf het moment dat ik met mijn gezicht net boven de trap uitkwam en haar zo zag staan kon ik haar niet in de spiegel zien en zij mij dus ook niet. Maar ze voelt mijn aanwezigheid kennelijk wel want ze draait zich om en kijkt in mijn richting. Ik denk aan de scène met Kelly McGillis in de film Witness. Mijn hart begint te bonzen en mijn oren te gloeien want onder haar kimono is ze geheel naakt. Haar mooi gevormde borsten zijn half zichtbaar maar haar

onderbuik en schaamhaar zijn in het geheel niet verborgen. Ik krijg onmiddellijk een erectie en wil me net afwenden wanneer ze mij roept.

“Jan, zo heet je toch? Je bent toch niet bang voor een beetje bloot? Als ik jouw blikken op de trap zie dan ben je me iedere keer al aan het uitkleden.” Ze lacht met haar hagelwitte tanden. “Ik dacht ik zal die Jan eens verwennen als hij eindelijk eens boven wil komen en dat heb je gedaan. Wil je niet binnenkomen? Dat is toch veel leuker dan een pornoblaadje?”

“Een pornoblaadje?” Ik loop de trap helemaal op. “Ik lees helemaal geen pornoblaadjes.” “Hoezo, geen pornoblaadjes, stiekemerd. Ik zag een paar weken geleden beneden in het trapportaal een bruine envelop liggen die half gescheurd was en die echt aan jou gericht was. Toen ik hem oppakte om hem vast wat verder naar boven te brengen zag ik ‘mothers little helper’ door de scheur heen gluren en dan heb ik het niet over ‘the yellow pill’ van de Rolling Stones. Dus heb ik dat blaadje maar zelf gehouden om eens goed door te nemen. Zo’n vibrator is tenslotte voor vrouwen bedoeld en niet voor een medewerker van de VU. Het was trouwens een seks-catalogus van de serie SM-benodigdheden en erachter zat nog een pornoblaadje, ook over SM. Best opwindend. Zelf kom ik er niet zo snel toe om dat soort blaadjes op te vragen.”

Ik sta haar met een rode kop aan te staren terwijl zij mij recht in mijn ogen kijkt.

“Heb ik je in verlegenheid gebracht? Nee toch. Bij mij kun je rustig alles zeggen, want ik heb ook een leuk plannetje als je van dat soort zaken opgewonden raakt.”

Ik zeg: “Ik heb dat blaadje alleen aangevraagd omdat ik bezig ben met een proces van iemand die wegens SM-praktijken door zijn secretaresse is aangeklaagd. SM is niks voor mij. Wat bedoel je met plannetje?”

Brenda schrikt een beetje van mijn reactie, loopt snel opzij de kamer in en pakt iets van een tafel om het vlug te verbergen in de lade onder het tafelblad. Onderwijl zie ik haar stevige borsten ‘en profiel’ en krijg het weer knap benauwd. Ik loop naar binnen en sluit de deur achter me.

Behalve de ezel, de passpiegel en de tafel met lade staan er nog een boekenkast met kunstboeken, een uitklaptafeltje met schilderspullen en een kruk met wieltjes die hoger en lager kan worden gezet. Er ligt een zacht wit schapenvel op de laminaat beukenhouten vloer voor een divan met een mooie foulard eroverheen waarop een afbeelding van Gustav Klimt is afgedrukt, waarin ik ‘De Kus’ herken. Ik heb wel eens een uitspraak op het internet gelezen, waarin ‘De Kus’ van Gustav Klimt het meest opbeurende meesterwerk in de moderne kunst wordt genoemd en de favoriete stressverlichter van vrouwen. Naast de divan staan nog een luie stoel met een grijze velours bekleding en een antiek donkerbruin bijzettafeltje met een stapeltje boeken erop en een mobiele telefoon of liever een PDA met een groot scherm. Eén muur is bedekt met een groot zwart gordijn met een bijna net zo zwart, maar glimmend, motief van een Fenix die uit de as verrijst. De overige muren zijn bedekt met rauhfaserbehang dat wit geveerd is. Aan de muren hangen diverse schilderijen, waarschijnlijk door Brenda zelf geschilderd, want de stijl lijkt een beetje op die van het zelfportret, impressionistisch, een beetje als Edgar Degas. Eén schilderij doet me denken aan diens Absintdrinkster. Misschien had ze het wel nageschilderd als oefening. Best knap. De ruimte wordt sfeervol verlicht door een Tiffany hanglamp en een dito staande schemerlamp. Duidelijk een luxe paradijsje gecreëerd door een vrouw met smaak en dat op de Nes, vierhoog achter. Maar ze werkt volgens mij dan ook in de reclame of de kunstbranche. Dat had ik al afgeleid uit haar post. Geen saaie bruine enveloppen met opwindende inhoud.

“Vind je het mooi? Hier leef ik me echt uit en als ik moe ben en mijn man is op reis, zoals vandaag en morgen,” zegt ze tussen neus en lippen door, “dan rust ik hier ook wel uit op de divan. Soms hoor ik jouw muziek van beneden en dan fantaseer ik dat jij onverwachts naar boven komt en dat ik vergeten ben de deur dicht te doen zodat je mij betrap.”

Ze vleit zich neer op de divan terwijl haar kimono aan één kant van haar schouder glijdt zonder dat ze het corrigeert. Ik ga naast haar zitten terwijl ik voorzichtig mijn arm om het nog goed zittende deel van haar kimono heen om haar heup leg. Ze pakt mijn andere hand en legt die tegen haar linker borst.

“Voel je mijn hart kloppen? Het is heus niet dat ik dat bij iedere man doe, maar ik heb je nodig.”

Nodig? Ik begrijp er niets van en zeg dan ook:

“Waarom heb je mij nodig, je hebt een hartstikke leuke man, sportief uiterlijk, kennelijk een goede baan. Ik hoor nooit ruzie, waarom nodig?”

“Ach Jan, niet iedere man, hoe aardig ook, kan je geven wat je echt nodig hebt en volgens mij heb jij voldoende in huis om mij dat wel te kunnen geven.”

Haar hand glijdt naar mijn kruis en knijpt even zachtjes in mijn geslacht. De herinnering vervaagde en ik bevond me weer in mijn eigen hoedanigheid aan de keukentafel. De anderen kwamen ook weer bij of hoe je het noemen wilt. Ik voelde me aangeslagen maar begreep dat Brenda een spel had gespeeld met Jan met maar één doel voor ogen: zwanger worden.

Ik zei nogal bits tegen Jan:

“Ze wilde een kind en dat kon ik haar niet geven, maar ze hield van mij! Dat hoorde je toch bij het ongeval. En jij wilde me vermoorden. Dat smoesje van die SM-blaadjes daar trap ik niet in. Jij met je handboeien en je stiletto.”

Ik keerde me naar Hester en Karin. Karin was ook aangeslagen door wat ze beleefd had. Ze huilde geluidloos en prevelde bijna onverstaanbaar.

“Mijn zuster was ook al een hoer.”

“Nee,” zei ik “ze wilde alleen maar een kind en ze had haar eigen donor uitgezocht, zie je dat niet? Je zuster was mijn liefste vrouw die ons gelukkig wilde maken met behulp van Jan zijn sperma. Meer niet!”

Ik keerde me weer naar Jan en zag nog net dat hij het flesje terug zette. Ik voel me weer wegtrekken en lig alweer op de divan. De foulard ligt op de grond en eronder zie ik nog net mijn broekspijpen uitsteken. Ik voel mij volstrekt hyper en slaperig tegelijk. Verderop staat Brenda te schilderen, haar kimono dichtgebonden en strak om haar mooie lijf. Ze lijkt geheel gebiologeerd door haar eigen spiegelbeeld, maar voelt kennelijk dat ik haar aan lig te kijken want nog voordat ze haar gezicht helemaal naar mij toe gewend heeft zegt ze al:

“Nou ik weet niet hoe lang jij droog hebt gestaan maar ik lijk wel een waterval. En nu weet ik ook wat ik af en toe voor geruis hoor wanneer jouw muziek opstaat, want je kunt flink ronken, zeg! Val je altijd in slaap na de daad?”

Ik herinner me daar op dit moment niets van maar doe er het zwijgen toe. Ik sta op en ga achter haar staan om naar het schilderij te kijken terwijl ik met mijn handen onder haar kimono glijd, haar borsten omvat en haar nekvel in mijn mond zuig. Ik duw mijn geslacht tegen haar bilnaad maar ze draait zich weg en zegt dat ze even wat anders aan gaat doen. Haar gezicht staat een beetje droevig en ik vraag me af of ze last heeft van postcoitale tristesse maar ze slaat haar hoofd alweer glimlachend achterover en zegt:

“We hoeven niet alles in één dag op te gebruiken, morgen is er weer een dag. Dan ben je van harte welkom.”

Ik pak mijn kleren onder de foulard vandaan en leg de foulard weer netjes over de divan. Brenda loopt naar het grote gordijn en trekt dat open. Erachter blijkt een grote klerenkast te zitten en er staan nog meer schilderijen in schappen plus een geboetseerd hoofd van klei waarin ik mezelf herken. Wie ben ik, vraag ik me af. Terwijl Brenda zich verkleedt loop ik langzaam naar de tafel, trek voorzichtig de lade open en zie daar boven op de sekscatalogus en het pornoblaadje een stel handboeien, een zweepje en een stiletto liggen. Ik voel een steek in mijn buik, word draaiërig en hoor mijn oren suizen en kom weer bij bewustzijn in de kamer van Karin.

Ik keek naar Jan die ook langzamerhand weer zijn ogen opendeed. Hij keek mij aan en alle twee keken we een beetje beschaamd naar het tafellaken. Ik voelde een kater opkomen. Dat had ik niet achter Brenda gezocht. Ik stond op en wilde het otrivin-flesje pakken maar dat was verdwenen. Ik zei tegen Jan dat hij het flesje terug moest geven maar hij keek eerst verbaasd naar mij en daarna naar de anderen, terwijl hij zei dat hij helemaal geen flesje had. Hij had het op tafel gezet en hij begreep niet waar dat gebleven kon zijn. Daarna vroeg hij mij: “heb jij het raam open gezet?” Ik schudde mijn hoofd van nee, waarop hij hetzelfde vroeg aan Hester en Karin die er nog steeds stil

en terneergedrukt bij zaten. Ook die ontkenden dat ze het raam geopend hadden. Hester liep naar het raam om het dicht te doen, maar keek nog wel even naar buiten en riep uit:

"He, daar zie ik een aap over de schutting van de burens klimmen. Het lijkt wel een chimpansee. Dat gaat niet zo vlot. Hij gebruikt ook maar één arm en zijn beide poten. Wacht, hij heeft iets in zijn andere hand. Dat zal toch niet ons flesje wezen?"

We waren allemaal naar het raam toegesnel en moesten Hester gelijk geven dat er een aap te zien was, maar veel meer dan dat zagen we niet, want de aap was snel verdwenen en liet zich ook niet meer zien.

"Oh" riep Karin. "daar woont mijn schildertje. Ik moet hem bellen dat hij oppast" en ze voegde de daad bij het woord. Maar de schilder gaf niet thuis op zijn vaste telefoon, hetgeen Karin erg opluchtte. Zijn mobiel werd ook niet opgenomen. Ze stuurde hem daarop een sms'je met de mededeling dat ze in zijn tuin een aap had gezien. "Pas maar op!"

Een kwartier later belde de kunstenaar op dat hij niet thuis was maar op een feestje in het Groninger Museum en dat hij door het lawaai zijn telefoon niet had gehoord. En hij vroeg of ze Artis al gebeld had. Dat hadden we al gedaan of liever gezegd, we hadden 112 gebeld en die zouden Artis bellen en de politie erop afsturen.

De politie kwam snel langs om te verifiëren wie 112 had gebeld en waar we de aap gezien hadden. Ze keken uit het raam en gingen snel weer weg om in de dienstauto met 112 te bellen en daarna een onderzoek in te stellen. Ze kwamen een half uurtje later terug om te melden dat er nergens een grote aap werd vermist en dat er ook niets gezien was door andere bewoners in de straat, voor zover die opendeden. Ze vroegen nogmaals wie nu precies wat gezien had en keken daarbij aandachtig naar de lege fles port die nog op tafel stond. Ze vroegen of die lekker gemaakt had en namen daarna vriendelijk, maar een beetje gniffelend, afscheid.

"Die aap zien we niet meer terug, maar jullie flesje evenmin denk ik," zei Jan. Hij had nog wel eens een druppeltje willen proberen. Hij had ons best veel te vertellen als het over Brenda ging. Ik gaf aan dat mijn hoofd daar nu helemaal niet meer naar stond en dat ik even niet meer aan Brenda wilde denken, daarbij naar Hester kijkend. Hester stelde voor om er samen maar eens van door te gaan en wij bedankten Karin voor haar hulp. Jan gaven we ook een hand en ik wist dat ik verder verlost zou blijven van nachtelijke sms'jes. Jan bleef nog even achter bij Karin, die daar geen bezwaar tegen leek te hebben. Het enge van Jan was inmiddels wel verdwenen.

Ik zei op de trap tegen Hester dat we thuis nog eenzelfde hoeveelheid geheugendrank hadden dus dat de verdwijning geen ramp was, al geloofde ik niet dat we er nog veel gebruik van zouden maken. Misschien nog een tripje met mijn vader naar Kralingen? vroeg Hester hoopvol.

Dertig jaar later
10 dec

Koningin Victoria zat recht tegenover hem en keek aandachtig naar het orkest dat een kort stuk speelde uit Drottningholmsmusiken van de bekendste componist uit Zweden, Johan Helmich Roman, ook wel bekend als de Zweedse Händel. Heel toepasselijk, want Drottningholmsmusiken is gecomponeerd als muziek voor een koninklijke bruiloft. Het bestaat uit 24 korte stukjes die hooguit zes minuten duren. Dat was om een andere reden vanmiddag ook heel belangrijk, want de stukjes die het orkest mocht spelen moesten kort zijn. Het waren eigenlijk korte intermezzo's. Naast Victoria zaten prins Daniel en hun kinderen. De oudste, prinses Estelle werd geboren nog geen jaar nadat professor Dutoit aan zijn glansrijke carrière was begonnen. Zij was een schoonheid en mooier dan haar moeder op dezelfde leeftijd. Hoewel, Victoria kon toen ondanks haar stevige kin ook beslist niet lelijk worden genoemd afhankelijk vanuit welke hoek je haar zag of hoeveel kilo's ze op dat moment woog.

Professor Dutoit werd vooral getroffen door de diademen die ze droegen. Die schitterden in het licht van de kroonluchter boven hen. Waar had hij zo'n kroonluchter eerder gezien? De concertzaal van het Stockholms Konserthus was geheel gevuld. 1500 mannen en vrouwen, de eersten in jacquet en de dames in avondjurk. Hij zat met de andere laureaten in een schuine rij aan de linkerkant op het podium voor de verhoging waar het orkest zat te spelen. In het midden een beetje naar achteren, achter de kathedr, stond de bronzen buste van Alfred Nobel, de uitvinder van het dynamiet die ruim twee eeuwen terug op deze dag overleden was. Daar ging hij nu de vruchten van plukken en met hem nog een tiental anderen. Alleen hoefde hij zijn prijs niet te delen met een collega. Iedereen, waaronder het comité, was het erover eens, dat hij de enige was die aan de basis stond van de ontwikkeling van een effectief medicijn tegen Alzheimer.

Het orkest was uitgespeeld en de volgende laureaat was aan de beurt. De voorzitter van het Nobelcomité voor de Letteren liep op het spreekgestoelte af en begon aan de opsomming van alle geweldige literaire prestaties van de, eerlijk gezegd, tot dan toe bij het grote publiek tamelijk onbekende Kazach. Die zou naast zijn medaille een diploma ontvangen dat een uniek kunstwerk was. Bij hem zou dat niet het geval zijn. Het interesseerde hem geen fluit. Hij was vooral benieuwd naar de medaille en hij was om het zacht uit te drukken ook niet onberoerd door de 8 miljoen Zweedse kronen die hij zou ontvangen. Daar kon hij leuke dingen mee doen. Hij sloeg aan het mijmeren en hield pas weer op toen de Kazach naast hem opstond om de eerbewijzen in ontvangst te nemen.

Na het volgende muzikale intermezzo was hij aan de beurt. Hij voelde de ogen van Estelle op hem gericht. Hij hoopte haar vanavond te mogen ontmoeten bij het banket dat de laureaten door de koningin aangeboden kregen. In zijn hoofd voelde hij zich nog jong genoeg om haar minnaar te zijn, maar hij beseftte dat behalve zijn leeftijd ook sociale klasse een onoverbrugbare barrière zou vormen voor een dergelijk alliantie. Anderzijds waren het juist koninklijke families die er door de eeuwen heen sterk in waren om er minnaars of minnaresses op na te houden. Hij zou in ieder geval zijn buik goed inhouden en recht op lopen om een zelfverzekerde indruk te maken op die schoonheid.

Opletten nu, de voorzitter van het Nobelcomité voor de Geneeskunde was naar voren gekomen en nam plaats achter de kathedr. Hij begon aan het voorlezen van het rapport van de commissie dat tot de toekenning van de prijs aan hem had geleid. Terecht, dacht professor Dutoit, want zonder dat pilletje van hem was de voorzitter mogelijk al lang in het verzorgingstehuis opgenomen. Daar zou hij niet misstaan. Maar goed, het moest nu eenmaal een Zweed zijn en daar liggen grote wetenschappers zoals nergens voor het oprapen. Zelf had hij ooit wel een goede en ook mooie wetenschapster uit Zweden gekend, maar die kwam eigenlijk uit Litouwen. Die Zweden hadden historisch wat met de Baltische staten aan de overkant van de Oostzee. Er waren de afgelopen decennia heel wat wetenschappers uit die landen in Zweden komen werken. In Nederland zag je ze nooit. Nu was het ook wel zowat onmogelijk om als buitenlander een verblijfsvergunning in Nederland te krijgen, maar toch. De voorzitter was aan het einde gekomen van zijn verhaal en nu was het de beurt aan koningin Victoria om hem het diploma en de medaille uit te reiken. Ze kwam naar het midden van het podium met twee dozen. De grote grijsbruine met het diploma en de kleine rode doos met de medaille. Het ging erg formeel, geen gezoen en zo. Hij kon weer snel plaatsnemen.

Tijdens het volgende intermezzo vroeg hij zich af hoe die medaille er ook alweer uitzag. De medaille voor de Geneeskunde was anders dan de andere medailles. Hij had haar al een keer kunnen bewonderen bij een vroegere winnares toen hij Harvard in Boston bezocht. Hoe heette die leuke roodharige vrouw nu ook alweer? Hij moest zelf maar eens een pilletje uit zijn fabriek nemen. Haar naam leek op die van die fraudeur destijds van de TU Eindhoven die een anti-hiv medicijn had ontwikkeld, maar niet heus. Buck. Ja, Linda Buck, dat was het. Geen fraudeuse. Had uitgevonden dat de 1000 verschillende soorten reukreceptoren bovenin je neus samen door wisselende combinaties zo'n 10.000 geuren konden onderscheiden. Verder dat kleine veranderingen in een geurstof van een prettige geur een onaangename geur konden maken. Dat had hijzelf ook kunnen

vaststellen toen hij met dat apenonderzoek bezig was, waarbij blootstelling aan zuurstof eigenlijk de oorzaak bleek van de penetrante geur van mannezweet.

De medaille toont een zittende vrouw die water dat uit een rots spuit opvangt in een schaal of houten nap. Naast haar staat een meisje wier dorst door haar gelest zal worden. Waarom die mevrouw nu een geneeskundig genie moet voorstellen ontging hem. Om het plaatje heen staan in een cirkelvorm de woorden 'Inventas vitam juvat excoluisse per artes' uit Vergilius' Aenaeis. Dit betekent zoiets als 'hij die door zijn kunst met uitvindingen het leven verbetert'. Geneeskunst, dat was wel iets wat in hem samenkwam, medicijnen ontwikkelen en schilderen. Er klonk weer een luid applaus. De laatste laureaat was gehuldigd. Dus nu zou het orkest zoals gebruikelijk de feestmars van de koningin van Sheba spelen, ook al gecomponeerd door een Zweed, Hugo Alfvén. Tijdens deze mars verlaat de koninklijke familie het auditorium. Geen handen schudden door hen, maar daarna wel door anderen die op het toneel gezeten hebben, voornamelijk de leden van de Nobelcomités. En dan naar het banket.

"Professor Dutoit!" De conciërge bij de ingang van het hotel schoot hem aan. "Er zit een journalist van de Nederlandse televisie in de lobby op u te wachten. Hij vroeg of u een minuutje heeft. Het hoeft niet lang te duren zei hij." Daar zat Dutoit nu niet echt op te wachten, maar hij kon niet onzichtbaar blijven voor het grote publiek. Tot voor kort was het hem aardig gelukt, maar met deze prijs was zijn naam wel de hele wereld over gereisd en zeker in zijn geboorteland. Er was al een lang vraaggesprek met hem op de Nederlandse tv uitgezonden toen de toekenning in september wereldkundig was gemaakt. "Toe maar. Zeg hem dat ik over een kwartier wel even naar beneden kom. Ik moet nu nog even wat spullen naar mijn kamer brengen." Hij liep snel door naar de liften die aan de andere kant van de receptie waren en van waaruit de lobby gelukkig niet te zien was.

Op zijn kamer ontdeed hij zich van zijn jas en borg daarna de medaille en het diploma op in zijn kluis. De doos waarin het diploma zat kon er maar net in. De code die hij altijd bij dit soort hotelkluizen hanteerde was 070511, de dag dat zijn leven een andere wending had genomen. Nu snel zich van het jacquet ontdoen. Als hij ergens de pest aan had was het wel een jacquet en bijbehorende vlinderdas. Wie dat uitgevonden had! Schijnt in de zeventiende eeuw ontstaan te zijn uit een soort sjaaltje dat Kroatische handelaars gebruikten om hun overhemd dicht te knopen. De Fransen namen het over en noemden het cravat. In zijn jeugd had professor Dutoit van die strikjes gedragen die met een elastiekje om je nek zaten. Leuke vriendjes trokken er aan en lieten hem dan los, waardoor je meteen begreep hoe de Fransen de guillotine uitgevonden hadden.

Hij had nog een nette denimbroek meegenomen, een grijs overhemd en een vlot colbertje met voldoende zakken om al zijn elektronica in op te bergen.

Beneden gekomen in de lobby trof hij daar een journalist aan die ouder was dan hij verwacht had. Ongeveer zijn eigen leeftijd. Mocht waarschijnlijk nog net voor zijn pensioen een buitenlands reisje maken. Hij stelde zichzelf voor, maar de journalist deed dat niet. Die zei dat hij hem eigenlijk al veel langer dan vandaag kende, maar dat professor Dutoit hem natuurlijk niet kende. Hij werkte free lance voor de wetenschapsafdeling van de NUTS, the Netherlands United Television Stations. Hij was hier à titre personnel gekomen en wilde professor Dutoit feliciteren met zijn prijs en hem dringend adviseren nog heel even naar hem te luisteren. Hij gaf een kaartje waarop de naam van een stichting stond en gegevens van bank- en girorekeningen. Professor Dutoit viel uit: "wie denkt u wel tegenover u te hebben, dat ik tijd ga inruimen voor een journalistje uit Nederland die mij na een vermoeiende dag wat wil vertellen? Ik groet u en voor de stichting 'voor aap' heb ik geen belangstelling." Hij wilde het kaartje aan mij teruggeven, maar ik belette hem dat en zei snel:

"Jasper zal ik maar zeggen, u kunt beter wat minder hoog van uw ivoren torentje blazen, anders zou de val wel eens heel lang en hard kunnen zijn zelfs voor iemand die heel goed is in het beklimmen van muren. Ik zag laatst het lange vraaggesprek met u en toen begonnen de stukjes op hun plaats

te vallen. Maar ik moest nog wel wat onderzoek verrichten. Eerst moest ik iets verifiëren bij Karin, u niet onbekend, al heeft u haar alweer een paar decennia niet gezien. Zij kon mijn vermoeden bevestigen. Hoe zat het ook alweer? Zij had juist kennis gemaakt met de eigenschappen van mijn geheugendrankje toen ze dertig jaar terug op zeven mei na een bewogen dag nog naakt bij de buurman moest poseren.

Ik heb zelfs het schilderij in kwestie kunnen achterhalen: Karin ligt naakt op een Italiaanse bank als een moderne en, ik moet zeggen, zeer fraaie Danaë. Zeus komt als een wolk door het raam naar binnen en stort gouden regen over haar uit en bezwangert zo Danaë, die door haar vader op zolder opgesloten was, nadat hem voorspeld was dat hij door een kleinzoon zou worden gedood. Op uw schilderij is de regen wel heel plastisch uitgebeeld als allemaal gouden zaadjes. Herkende ik hierin de speldjes van een fertiliteitskliniek ter stede? Maar goed, het schilderij was dus een voorstelling van Danaë en Zeus, de bekende mythe van Ovidius eerder meesterlijk geschilderd door Titiaan. Ik moet zeggen: ook door u knap geschilderd. Karin dacht zelfs dat het uw eigenlijke beroep was, kunstschilder. Tijdens die seance bij u vertelde zij over mijn drankje en de effecten op het geheugen en zelfs dat we er 's avonds mee zouden gaan experimenteren. "Het was eruit voordat ik het wist," zei ze. Ik moest haar wel een beetje onder druk zetten voor deze bekentenis, maar ik had me jarenlang al afgevraagd hoe de dief wist dat we een drankje hadden en dat het die avond bij Karin was. Het raadsel van de stelende chimpansee bleek ook oplosbaar toen ik uw publicaties checkte en daarbij een artikel in the American Journal of Primatology tegenkwam. Het ging over de invloed van de pil op het seksueel en agressief gedrag van chimpansees in gevangenschap. Ik zag dat de tweede auteur D. Bosveld was, medewerkster van Artis. Dat wekte mijn interesse en toen ik haar publicatielijst ging checken bleek zij bij nog één ander artikel coauteur te zijn geweest. Dat ging over de invloed van feromonen op de hiërarchie binnen een chimpanseekolonie. Ik heb daar als wetenschapsjournalist zelf ooit een artikel in de krant over geschreven omdat het onderzoek gebruik maakte van revolutionaire 3D technieken. Uit interesse ben ik de bron gaan herlezen en tot mijn stomme verbazing werd u in de acknowledgements bedankt voor uw rol als aap bij het vervaardigen van de filmfragmenten voor de experimenten. Dat u voor de inbraak bij de buurvrouw als chimpansee vermomd ging is in uw geval dus verklaarbaar.

Ik weet inmiddels dat u in die tijd al gepromoveerd was op het geheugen. Ik heb mijn werk als wetenschapsjournalist altijd serieus opgevat. U had een beurs van de farmaceutische industrie, het later failliete bedrijf 'Neurochemical Enterprises'. U weet ook wel waarom het failliet is gegaan. Vanwege de schadeclaims na de te vroege introductie van het geheugenmiddel 'mentalup' het voormalige xw-351. Het veroorzaakte gliomen, inoperabele hersentumoren, en dat was bij Beagles ook al waargenomen, maar verzwegen door de firma onder het mom dat bij dat soort honden al kanker kon ontstaan door de wind.

Ik wil u de eer van de Nobelprijs laten en uw naam als groot wetenschapper niet in diskrediet brengen. Maar dan verwacht ik wel dat u die acht miljoen Zweedse kronen overmaakt op de rekening van de eigenaar van het flesje dat u ruim dertig jaar terug op zeven mei heeft ontvreemd uit het huis van Karin. Natuurlijk moet u dat bedrag besteden aan een wetenschappelijk doel. Daarom heb ik een stichting in het leven geroepen waaraan u dat bedrag kunt overmaken. Ik zal het daarna goed besteden. Anders kunt u verwachten dat in de loop van dit jaar mijn boek verschijnt waarin uitgelegd wordt hoe onze levens elkaar gekruist hebben en waar het medicijn dat zo goed werkt tegen Alzheimer van afkomstig is. Als ik me niet vergis weet u dat zelf niet eens. Dat zouden toch wel pijnlijke onthullingen zijn. Maar ik weet zeker dat het boek vaak zal worden gedownload. Dus om het niet te publiceren is een kleine compensatie wel op zijn plaats. Uw patenten zullen trouwens ook wat minder waard zijn, wanneer ik vertel uit welk plantje men voor niets het medicijn kan destilleren. Oh ja, die patiënt die u destijds onderzocht tijdens zijn hersenoperatie kreeg daarna merkwaardige recidieven. In plaats van meningiomen waren het gliomen. Handig als je iemand kent die in het elektronisch patiëntendossier kan kijken. Zijn kinderen weten dat nog steeds niet, geloof ik. Zijn zoon heeft rechten gestudeerd, dat weet ik wel.

Ik groet u en zal de bankrekening van de stichting 'voor aap' goed in de gaten houden. Belastingtechnisch is het voor u het voordeligst om het voor 1 januari over te maken. Wanneer ik dan nog niets heb ontvangen, ga ik mijn geld op een andere manier verdienen. Ik heb altijd al een bekend schrijver willen worden."

Ik moet eerlijk toegeven dat ik niet had verwacht het bedrag zo snel op mijn rekening gestort te krijgen. Ruim voor de kerst was het binnen. Ik was net teruggekeerd van een prachtige tocht in Noord-Zweden. Het was zonde om zo'n kans te laten schieten. Met acht husky's voor de slede door de sneeuw door de eeuwige bossen. Je moest alleen de rondvliegende stront van die beesten verduren, maar verder was het fantastisch. Elanden, roofvogels en een heleboel rendieren. In de koude straalden hun neuzen lichtroze. Ik vroeg me af of ooit door iemand onderzocht was hoe dat kwam.